

”LOHET EI KÄY ÄÄNESTÄMÄSSÄ”

– Retorinen diskurssianalyysi kalakantojen suojelusta ja ammattikalastuksen puolustamisesta

Jaana Niemimäki

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Sosiaalipsykologian Pro gradu -tutkielma

Syyskuu 2017

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

JAANA NIEMIMÄKI: ”LOHET EI KÄY ÄÄNESTÄMÄSSÄ”. Retorinen diskurssianalyysi kalakantojen suojelusta ja ammattikalastuksen puolustamisesta.

Pro gradu -tutkielma, 117 sivua

Sosiaalipsykologia

Ohjaaja: Eero Suoninen

Syyskuu 2017

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella keskustelua kalakantojen, erityisesti Itämeren lohen, tilasta Suomessa. Pääasiallinen kiinnostus kohdistuu niihin retorisiin keinoihin, joilla pyritään vakuuttamaan yleisö ja vahvistamaan omia näkökantoja. Huomio kiinnitetään argumentteihin, joilla omia näkökantoja tuodaan esille, sekä laajemminkin siihen, millaisia diskursseja keskustelu sisältää. Retorisessa diskurssianalyysissä huomio kohdistetaan niihin keinoihin, joilla tiettyjä merkityksiä ja sosiaalisen todellisuuden versioita tuodaan esille.

Käsityksemme luonnosta ja luonnon käytöstä rakentuvat pääasiassa kielen kautta. Myös tämän tutkimuksen aiheena olevaa kalakantojen tilaa ja kestävästä kalastuksesta koskevat kuvaukset ja käsitykset muodostuvat sosiaalisesti, ajallisesti ja kulttuurisesti tietynlaisiksi kielen välityksellä. Itämeren lohen suojelu ja sen tarpeet saavat erilaisten toimijoiden puheessa eri merkityksiä ja asioiden esille tuominen edellyttää aina kielellisiä valintoja. Erilaiset näkökulmat johtavat helposti kiistoihin, joita esiintyy esimerkiksi siinä, kuinka ja miten mittavasti suojelua olisi tarpeen toteuttaa, ja jopa siinä mitkä tai ketkä itse asiassa ovat erityisen suojelun tarpeessa.

Tutkimukseni aineistona toimii A-Studio: Stream -televisiokeskustelu sekä Jasper Pääkkösen blogikirjoitus, joka näytteli tärkeää roolia uhanalaisiin kalakantoihin kohdistuvan kiinnostuksen herättäjänä ja julkisen keskustelun käynnistäjänä. Analyysini on kaksiosainen: ensimmäinen osa koskee keskustelun sisältämiä diskursseja ja toinen osuus keskittyy retorisiin keinoihin. Tutkimus nosti esiin todellisuuden ristiriitaisuuden ja vastakkainasettelut. ”Kalakantojen suojelijoiden” ja ”ammattikalastuksen puolustajien” käsitykset ja näkemykset siitä, mikä olisi kalakantojen suojelussa oikeudenmukaista ja vastuullista poikkeavat toisistaan merkittävästi. Erimielisyyttä syntyy esimerkiksi siitä, onko tärkeämpää suojella Itämeren lohikantoja vai ammatikseen lohia kalastavia ihmisiä. Omaan valta-asemaa pyrittiin vahvistamaan tuottamalla asiantuntijuus tietyllä tavalla. Keskustelussa nousi esiin sekä tutkijoiden tuottama tieto että kokemukseen perustuva (paikkallis)tietous ja omat havainnot.

Tulosten perusteella yleisön vakuuttamiseen käytettyjä retorisia keinoja ovat etenkin asiantuntijalausunnoilla vahvistaminen, määrällistäminen, tosiasiapuhe, kategorioiden tuottaminen, metaforat ja ääri-ilmaisut. Keskustelun osapuolten käyttämät retoriset keinot olivat melko samankaltaisia siitäkin huolimatta, että ammattikalastuksen puolustajat joutuivat neuvottelussa altavastajaan asemaan. Tämä osoittaa sen, kuinka vastakkaisia näkökantoja voidaan oikeuttaa ja vahvistaa samoin keinoin. Kielenkäytön merkitystä toimijuuden rakentamisessa korostavasta näkökulmasta katsottuna omat toimintamahdollisuudet ja vaihtoehdot nähdään syntyvän vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Keskustelussa tulee esille monia näkemisen, kokemisen ja ymmärtämisen tapoja ja tasoja, ja niillä voi olla suuri merkitys muutosten synnyttämisessä ja uudenlaisten toimintamahdollisuuksien luomisessa.

Avainsanat: Itämeren lohi, kalakantojen suojelu, ammattikalastus, retoriikka, diskurssianalyysi, retoriset keinot, asiantuntijuus

Sisällys

1.	JOHDANTO.....	1
2.	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1	Kalastuksen luonteen muuttuminen	8
2.2	Itämeren lohi ja kalat suojelukohteena	10
2.3	Vaikuttaminen verkossa	14
3.	TEOREETTINEN KEHYS JA ANALYYSIMENETELMÄ	15
3.1	Retoriikasta.....	15
3.2	Retorinen diskurssianalyysi.....	19
3.3	Retoriset keinot.....	23
3.4	Tutkimustehtävän täsmentäminen.....	27
4.	AINEISTO.....	28
5.	ANALYYSI.....	30
5.1	Kalakantojen suojeleminen	31
5.1.1	<i>"Kalastuskiintiötä on leikattava"</i>	33
5.1.2	<i>"Maa- ja metsätalousministeriö on epäonnistunut tehtävässään"</i>	37
5.1.3	<i>"Tutkijoita ei kuunnella"</i>	43
5.1.4	Retoriset keinot.....	48
5.2	Ammattikalastuksen puolustaminen.....	64
5.2.1	<i>"Kalakannat ovat nyt hyvässä kunnossa"</i>	65
5.2.2	<i>"Ajojahti elinkeinoa kohtaan"</i>	69
5.2.3	<i>"Mitään kalakantaa missään maailmassa ei ole ammattikalastus tuhonnut"</i>	72
5.2.4	Retoriset keinot.....	74
6.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	90
7.	LÄHTEET	105

1. JOHDANTO

Tutkimukseni käsittelee retorisia keinoja ja kannanottoja ajankohtaisessa keskustelussa kestävästä kalastuksesta, kalakannoista ja ammattikalastuksesta, sekä tästä keskustelusta esiin nousevia diskursseja. Suomesta löytyy jopa 1,5 miljoonaa vapaa-ajan kalastajaa, joten aihe herättää mielenkiintoa varmasti monissa. Olenkin kiinnostunut siitä, miten julkisuudessa keskustellaan uhanalaisten kalakantojen tilasta, aiheen synnyttäessä monenlaisia mielipiteitä ja ristiriitoja kalakantojen suojelijoissa sekä toisaalta ammattikalastuksen puolustajissa. Kohdistan huomioni niihin retorisiin keinoihin, joita keskustelijat käyttävät vakuuttaakseen kuulijat ja oletetun yleisön. Poliittinen argumentointi, julkisuuden tekstit ja keskusteluohjelmat ovat tärkeitä tutkimuksen kohteita, sillä niissä luodaan merkityksiä. Näkemykset Itämeren lohen uhanalaisuudesta näyttävät olevan vaihtelevia. Ihmiset tekevät eri tulkintoja siitä, mikä on oikein ja mikä väärin tai miten asioiden pitäisi olla. Kiinnostavaa keskustelussa uhanalaisista kalakannoista on se, kenen sana näyttää painavan eniten ja miten omia näkökantoja oikeutetaan. Lohen kalastus ja pyyntimäärät ovat paitsi kalastajien ja ”ympäristövän”, myös poliittisten puolueiden välinen kiistan aihe. Kalastusasiat tuntuvat jakavan ihmisten mielipiteitä vahvasti. Billigin (1996) mukaan ristiriitaisuudet toimivat ajattelun välineinä ja auttavat selviytymään sosiaalisissa kanssakäymisissä. Ne myös mahdollistavat monipuolisen yhteiskunnallisen keskustelun ja argumentoinnin. Erilaisista arvoista on mahdollista tehdä monenlaisia tulkintoja ja muodostaa vastakkaisia näkökantoja. Billigin (ks. mt.) mielestä sosiaalinen elämä perustuukin argumentointeihin ja näille argumenteille on aina olemassa vasta-argumentti.

Tutkimukseni viitekehyksenä toimii sosiaalinen konstruktionismi ja metodologisesti tukeudun diskursiiviseen sosiaalipsykologiaan, jonka mukaan vuorovaikutus rakentaa ja uudistaa sosiaalista todellisuutta. Kielenkäyttö on itsessään sosiaalista toimintaa, jossa luodaan merkityksiä ja erilaisia versioita sosiaalisesta todellisuudesta (Potter & Wetherell 1987). Myös julkinen keskustelu ja retoriikka ovat tietoista ja tilanteisesti rakentuvaa kielellistä toimintaa, joka osaltaan rakentaa sosiaalista todellisuutta.

Retorista analyysiä käytetään, kun tutkitaan sitä, kuinka teksti tai puhe on rakentunut argumentatiivisesti. Tällöin voidaan esimerkiksi tarkastella sitä, millaisia suostuttelun ja vakuuttelun keinoja käytetään, jotta yleisö saataisiin vakuuttumaan tietyn argumentin uskottavuudesta. Huomio voidaan kohdistaa myös siihen, millä tavoin omia näkemyksiä pyritään legitimoimaan. Diskurssianalyysin ja retoriikan erona nähdään se, että retoriikan analyysissä keskitytään yleisösuhteeseen ja tekstin tai

puheen muotoiluun, kun taas diskurssianalyysissä huomio kiinnittyy enemmänkin kulttuurisiin merkityksiin ja vuorovaikutuksellisten prosessien tarkasteluun. (Jokinen 1999a, 47.)

Yhteiskunnallisessa keskustelussa, kuten ihmisten välisessä kanssakäymisessä ylipäätään, on tyypillistä, että eri yksilöt ja ryhmät käsittävät keskustelun aiheet, ongelmat ja niiden ratkaisut monin eri tavoin. Näkemysten taustalla voi olla erilaiset arvot, kokemukset, moraalikäsitys, tiedot ja taidot. Näkemyksiin liittyy usein kiinteänä osana myös valta eri muodoissaan. Esimerkiksi Michel Foucault on analysoinut vallan luonnetta, ja toteaa ettei tavat merkityksellistää todellisuutta ole pysyviä, vaan ne muuttuvat ajan ja tilanteen mukaan (ks. esim. Foucault 1980). Kielessä ilmenevä ristiriitojen ja konfliktien maailma kutsuu näin ollen esiin ihmisten välisiä valtasuhteita. Valta voidaankin nähdä kielen ja diskurssien aikaansaamana.

Tämän tutkimuksen lähtökohta on, että ihmiset muodostavat todellisuutta koskevat käsityksensä kielen avulla. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulman mukaan emme voi hahmottaa todellisuutta sellaisenaan, vaan havaintoihimme liittyy aina vaikutteita esimerkiksi kulttuurista, kielestä ja aiemmista kokemuksistamme. Käsitykset todellisuudesta ovat siis sosiaalisesti rakentuneita. (Ks. esim. Berger ja Luckmann 1994 ja Burr 1995.) Nämä näkemykset ja merkitykset ovat rakentuneet historian saatossa ihmisten kanssakäymisen tuloksena (Jokinen 1999a, 38–39). Keskustelun analysoinnissa onkin olennaista ymmärtää, että siihen osallistuvien henkilöiden todellisuutta koskevat tulkinnat ja näkemykset muodostuvat monenlaisista aineksista.

Konstruktionistiseen näkemykseen perustuvia menetelmiä (diskurssianalyysi, retoriikan ja argumentoinnin analyysi) käytetään tässä tutkimuksessa julkisen keskustelun analysointiin. Näille menetelmille on yhteistä se, että todellisuuden ymmärtäminen rakentuu aineistolähtöisesti. Kiinnostus kohdistuu siis kirjoituksiin ja puheeseen ilman, että etukäteen valittu teoria ohjaisi tiukasti aineiston takastelua ja analysointia. Diskurssianalyysin lähtökohtana on, että todellisuutta on mahdollista kuvata monin eri tavoin (Suoninen 1999, 18). Diskurssianalyysi on pikemminkin tutkimussuuntaus tai menetelmäryhmä kuin mikään yksiselitteinen tutkimusmetodi (Eskola ja Suoranta 1998, 198). Yhteisenä ominaisuutena diskurssianalyysin eri korostuksille voidaan pitää sitä, että kiinnostus kohdistuu kielenkäyttöön asioiden ymmärrettäväksi tekemisessä.

Tutkimukseni aineistossa keskeisessä roolissa ja keskustelun herättäjänä toimii näyttelijänä ja vapaa-ajankalastajana tunnettu Jasper Pääkkönen. Pääkkönen on ollut useissa kannanotoissaan (esim. Pääkkönen, 2012, 2015; ks. myös esim. Aarninsalo, 2013) huolissaan hupenevista kalakannoista

Suomessa, ja tämä on saanut näkyvyyttä myös mediassa. Pääkkönen kertoo olevansa huolissaan uhanalaisista kalakannoista ylipäättään, mutta päähuomion keskustelussa on saanut Itämeren lohi. Hänen mielestään onkin tärkeää saada Itämeren lohi otsikoihin, sillä sen avulla on helpompi tuoda esille myös muiden uhanalaisten kalalajien tilanne Suomessa. Esimerkkinä tästä taistelusta muidenkin uhanalaisten kalakantojen puolesta on Saimaan nieriän tilanne. Saimaan nieriä, jonka on todettu lisääntyvän luontaisesti ainoastaan Kuolimolla, rauhoitettiin vuoden 2014 alusta lähtien ja sen pelastaminen nähdään jälleen mahdolliseksi. Suomen luonnonsuojeluliitto kertoo kaikkien Suomessa esiintyvien vaelluskalojen (lohi, taimen, nieriä, vaellussiika, vimpa, toutain, nahkiainen ja ankerias) olevan uhanalaisia. Syyksi tähän kalakantojen ahdinkoon esitetään etenkin jokien patoamiset ja kalojen elinympäristöjen tuhoaminen. (Veistola, 2013.) Näiden lisäksi kritiikkiä kohdistetaan myös kestävämmän kalastuksen suuntaan, mikä tässä tutkimuksessa on ensisijainen tarkastelun kohde. Itämeren lohien tilanteesta ja kohtalosta on viime vuosina käyty kiivasta poliittista keskustelua, ja tässä keskustelussa maa- ja metsätalousministeriö näyttää asettuvan muun muassa tiedeyhteisöä vastaan siinä, miten tiukoille suojelutoimenpiteille olisi tarvetta.

Kalastus ja sen ympärillä käytävä keskustelu on tärkeää suomalaisille, mutta myös kiinnostava osa poliittista elämää. Suomessa harjoitettavaa kalastuspolitiikkaa on kritisoitu paljon julkisesti. On puhuttu välinpitämättömyydestä vesiemme ja niissä elävien kalojen tulevaisuudesta. Julkiset kannanotot kalakantojen suojelemiseksi ja uhanalaisten kalakantojen huolestuttavasta tilasta kertovat tutkimustulokset ovat saaneet kuluttajat tiedostamaan tilanteen vakavuuden ja jättämään harvinaisemmat kalat lisääntymään ja vahvistamaan kantaansa. Toisaalta ollaan myös huolestuneita ammattikalastuksen tulevaisuudesta. Ammattikalastajia arvelluttaa elinkeinon jatkuvuus tulevaisuudessa, jos kalastukseen asetetaan entistä tiukempia rajoituksia. Kyse näyttääkin olevan siitä, missä suojelutarve on suurin; tarvitseeko sitä ensisijaisesti uhanalaiset kalat vai ammattikalastajien elinkeino.

Käytän sanaa keskustelu läpi koko tutkimuksen. Tällä tarkoitan mielipiteiden ja näkökantojen esittämistä liittyen kalakantojen tilanteeseen ja aiheen ympärillä esiin nousseisiin diskursseihin. Perelmanin (1996, 172) mukaan keskustelut ja ajatustenvaihto johtavat päätöksentekoon ja tiettyihin valintoihin tilanteen arvioinnin perusteella. Retoriikalla on merkitystä siinä, millaisina tapahtumat ja tosiseikat näyttäytyvät. Tämän tutkimuksen kohteena on ote kalakantakeskustelusta, joka on ollut pitkäkestoista ja rönsyilevää ammattikalastuksen ja kalakantojen suojelun merkityksiin liittyvää näkökulmien monipuolista esittämistä ja vaihtamista. Keskustelua käydään sekä yksityisesti että julkisesti, mutta tämän tutkimuksen kohde on Jasper Pääkkösen blogikirjoitus (24.4.2012) ja siitä kimmokkeen saanut ajankohtainen A-studio -keskustelu, jossa keskustelijoina ovat maa- ja metsäta-

lousministeriön kalastusneuvos Markku Aro, Helsingin yliopiston kalataloustieteen professori Hannu Lehtonen sekä videoyhteyden päässä Jasper Pääkkösen lisäksi ammattikalastaja Heikki Salokangas.

Kielenkäytön seurauksia tuottava luonne näkyy vahvasti tutkielmassani, koska erilaisilla konstruktiolla on merkittäviä vaikutuksia siihen, miten asiat ymmärretään ja määritellään. Ei siis ole lainkaan samantekevää, miten keskustelun osapuolet merkityksellistävät asioita ja millaista retoriikkaa he käyttävät puolustaessaan omia näkökantojaan. Yhteisymmärryksen löytäminen tutkimukseni kohteena olevassa kiistassa hankaloittaa se seikka, että tärkein osapuoli keskustelussa on äänetön. Tämä korostaa retoriikan merkitystä, kun kalat eivät itse pysty puolustautumaan niitä koskevassa kiistelystä. Kielenkäytöllä on huomattavia yhteiskunnallisia vaikutuksia ja tästä syystä koen, että ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja argumentoinnin analysoinnilla on tärkeä tehtävä.

Tutkimuksen kohteena on ajankohtainen ja paljon huomiota saanut aihe. Tämä on yksi syy, miksi valitsin tutkimuskohteeksi juuri kyseiseen aiheeseen liittyvän keskustelun. Tärkein motiivi on kuitenkin kiinnostus tarkastella kielen avulla rakennettua todellisuutta ja vallankäyttöä. Perinteisiä hierarkkisia valtarakenteita tutkinut Floyd Hunter määritteli aikoinaan vallan lähinnä käskemiseksi, ihmisten toimiksi saada toiset ihmiset toimimaan haluamallaan tavalla (Hunter 1953). Hunter oletti tuolloin, että on olemassa vallankäyttäjien joukko, joka voidaan varsin helposti rajata. Valtarakenteet ovat kuitenkin fragmentoituneet ja esimerkiksi Ulrich Beckin käsityksen mukaan kansalaisten oma-aloitteiset toimintaryhmät ovat ottaneet vallan (esim. Beck 1995, 34–35). Tätä valtasuhteiden merkittävää muutosta on edesauttanut kansalaisten aloitteellisuus internetissä. Hannah Arendt ajatteli lähes 60 vuotta sitten, että valta on kommunikatiivista. Hänen mielestään puhe liittyy aina toimintaan ja siten vallankäyttöön. (Ks. Arendt 1958.) Tässä tutkimuksessa käsitän, että valta on määrittämätön ja rajaamaton alue, ja että puhe on valtaa, jota voi käyttää kuka tahansa.

2. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Ihmisten erilaiset näkökulmat ovat usein ristiriidassa keskenään ja aiheuttavat kiistoja. Tässä tutkimuksessa kyse on nimenomaan diskursiivisesta kamppailusta. Tällainen diskursiivinen konflikti ei tarkoita fyysistä yhteenottoa osapuolten välillä, vaan se on muunlaista vaikuttamista, pyrkimystä vakuuttamaan ja suostuttelemaan yleisön jäseniä tiettyjen mielipiteiden kannattajiksi argumentoimalla jonkin asian puolesta ja toisia seikkoja vastaan. Kuten Suopajarvi (2001) toteaa, konfliktit niin luonnonkäyttöä koskevissa kiistoissa kuin ristiriidoissa ylipäättään, ovat pääasiassa diskursiivisia (esim. mielipidekirjoitukset). Poikkeuksena tästä ovat olleet etenkin metsätalouteen ja vesioikeuksiin liittyvissä kiistoissa, kuten Kojärvellä 1970-luvun lopulla, niin sanottu suora toiminta. Aktivistien toiminnalla Kojärvellä oli merkittävä vaikutus tapahtumiin; Kojärveä ei kuivatettukaan, vaan se rauhoitettiin ja liitettiin myöhemmin Natura 2000 -suojeluohjelmaan. Kuten pyrin läpi työni korostamaan, myös diskursiivisilla kiistoilla voi olla merkittäviä vaikutuksia tuleviin tapahtumiin. Muutosten aikaansaamiseksi ei missään nimessä tarvita aina 'suoraa toimintaa'. Wright (1980, 326–327) toteaa suostuttelevan konfliktin olevan tyypillistä poliittisille, ideologisille ja oikeudellisille konflikteille. Tällainen konflikti voi käsittää esimerkiksi vastapuolen taivuttamisen muuttaamaan ideologiaansa ja käsityksiään tai vaatimuksiaan. Tämän tutkimuksen kohteena olevassa kalakeskustelussa on mielestäni kyse juuri vastaavanlaisesta ideologisesta ja poliittisesta konfliktista, jossa vastapuolten tavoitteet, intressit ja arvostukset ovat keskenään ristiriidassa. Tällaisessa konfliktissa nimenomaan sanat ovat tekoja ja ne saavat voimansa vakuuttavuudesta.

Konflikteja voi aiheuttaa väärinkäsitykset, joita aiheuttavat esimerkiksi huono kommunikaatio tai henkilökohtaiset ristiriidat. Sairinen (1994, 26–28) toteaa väärinkäsityksiä syntyvän erityisesti asiantuntijoiden ja muiden ihmisten välisestä epäluottamuksesta. Toinen konflikteja aiheuttava tekijä on intressiristiriidat. Intressit voivat olla esimerkiksi taloudellisia, sosiaalisia tai poliittisia. Konflikteja aiheutuu myös ihmisten arvomaailmojen erilaisuuksista. Erot ajattelutavoissa voivat liittyä luonnon ja ihmisten välisiin suhteisiin, oikeudenmukaisuus- ja vastuukysymyksiin. Ympäristöön liittyvissä konflikteissa on kysymys ensisijaisesti ihmisten ja ihmisryhmien välisistä suhteista, ei pelkästään luonnosta itseisarvona (Käkönen 1995, 18). Tästä syystä Käkösen (mt., 18) mielestä tämänkaltaisetkin konfliktit on ajateltava yhteiskunnallisiksi konflikteiksi, joille on mahdollista löytää poliittisia ratkaisuja. Ihmisten ja ihmisryhmien intressit ja edut liittyen myös vesiluontoon ja kaloihin ovat keskenään erilaisia ja tämä ajaa osapuolet helposti törmäyskurssille.

Luonto ja luonnonkäyttö nähdään yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen konstruktionistisesta näkökulmasta yhteiskunnallisen määrittelyvaltakamppailun kenttänä (Suopajarvi 2001). Näin ollen ei olisi olemassa yhtä tosiasiallista luontoa. Tämän tutkimuksen peruslähtökohtia onkin oletamus, että käsitykset luonnosta ovat sosiaalisesti konstruoituja, ja ne ilmenevät ihmisten jakamissa merkityksissä. Konstruktionistisesta näkökulmasta katsottuna luontoa ja ympäristöä koskevien käsitysten ajatellaan siis rakentuvan yhteisöjen merkitysrakenteissa ja ihmisten välisessä kommunikaatiossa. Yhteiskunta ei reagoi passiivisesti luonnossa ja luonnonkäytössä tapahtuviin muutoksiin, vaan ne nousevat Väliiverroksen (1996, 14) mukaan yhteiskunnalliseen tietoisuuteen, kun eri toimijat muokkaavat luontoon ja luonnonkäyttöön kohdistuvia havaintoja ja käsityksiä poliittisiksi tavoitteiksi ja toimenpiteiksi. Merkitysten ollessa kielellisiä, ihmisten luontokäsityksiä voidaan tutkia heidän kommunikaatiota analysoimalla.

Jos konstruktionistisen näkökulman mukaan ihmiset rakentavat ja uusintavat sosiaalista todellisuutta tilanteittain, eikö tämä tarkoita, että ihminen myös rakentaa ja luo jatkuvassa vuorovaikutuksessa luonnon arvot, eikä niin että luonto itsessään sisältäisi erilaisia arvoja, joita ihminen löytää? Arvoja ei näin ollen ole ilman arvottajia. Toisaalta voisi ajatella arvojen olevan jotain pysyvämpää, kuin ihmisten erilaiset arvostukset ja intressit. Suojeluarvot muodostuvat luontokohteen ja sitä arvottavien ihmisten välisestä suhteesta. Ihmiset arvottavat asioita eettisesti hyviksi tai huonoiksi, oikeiksi tai vääriksi. (Vilka 1998, 145.) Kuten Vilka (mt., 146) toteaa, luontoperäiset arvot voivat olla eri ihmisille hyvin erilaisia. Ne voivat olla itseisarvoja, välinearvoja tai systeemisiä arvoja. Luontoperäisillä itseisarvoilla tarkoitetaan luonnon ominaisarvoja, ajatellaan luonnolla olevan arvoa juuri sen ominaislaadun johdosta. Tällöin puhutaan luonnon sisäisestä ominaisuudesta, joka ei ole riippuvainen ulkoisista tekijöistä. Kun luontoa tarkastellaan ihmisestä riippumattomana, voidaan se myös mieltää esineeksi, objektiksi, joksikin sellaiseksi, mitä ihminen ei ole, ja näin ollen rinnastaa se elottomiin kohteisiin ja ihmisen rakentamiin koneisiin (ks. Vilka 1998, 32). Tällöin luonto näyttäytyy helposti resurssina, ikään kuin raaka-ainelähteenä, jota voidaan hyödyntää taloudellisiin tarpeisiin. Luonnolla on käyttöarvon lisäksi siis olemassaoloarvonsa, ja ihmisen voivat täten liittää siihen taloudellisten arvojen lisäksi esimerkiksi ajanvietteeseen tai monimuotoisuuteen liittyviä arvoja. Esimerkiksi talouspoliittiset syyt voivat joissain tapauksissa myös syrjäyttää muut luontoarvot. Näin voidaan sanoa käyneen Kemijoen valjastamisessa sähköntuotantoon. Outi Autin väitöskirjassa *Valtavirta muutoksessa* (2013) Kemijoen muutos on ollut paikallisille asukkaille kulttuurinen shokki. Entisellä lohijoella on ollut suuri merkitys jokivarren asukkaille, ja siihen on liitetty erilaisia arvoja. Joen valjastaminen ja etenkin lohien häviäminen ovat olleet iso kolaus monien asukkaiden identiteetille ja elämäntavalle.

Tutkimuksessani korostuu vahvasti erilaiset asiantuntijuudet. Asiantuntija voidaan määritellä henkilöksi, jolla on käytössään sellaista tietoa, jota useimmilla muilla ei ole (Väliverronen 1996, 154). Esimerkiksi uhanalaisten kalojen suojelua koskevissa uutisissa ja artikkeleissa on yleensä mukana kalataloustieteen professori tai muu vastaava asiantuntija, joka lausuu mielipiteen suojelun puolesta ja näin ollen oikeuttaa suojelun tarpeellisuuden. Asiantuntijuuteen ja tietoon liittyvillä diskursseilla pidetään aineistossani yllä paitsi tieteellisiin tutkimuksiin perustuvaa asiantuntijuutta, myös toisenlaista, kokemusperäistä asiantuntijuutta, joka asettuu usein vastakkain institutionaalisen asiantuntijuuden kanssa. Asiantuntijoiden suosituksiin viitataan esimerkiksi perusteltaessa pienempiä kiintiöitä Itämeren lohen kalastukseen. Toisaalta arvostetaan käytännön asiantuntijuutta, ammattikalastajien paikallistietämystä kalakantojen tilanteesta. Tämä nostaa pintaa jälleen yhden määrittelykampailun; millaista asiantuntijuutta arvostetaan eniten? Millainen painoarvo päätöksenteossa on tutkijoiden huomioilla ja suosituksilla, ja millaista osaa näyttelee ammattikalastajien työssään jokapäiväisessä työssään hankkima tietämys ja käsitykset? Toisin sanoen, millainen asiantuntija omaa eniten valtaa?

Kuten Mikko Lahtinen (2002) tuntuu toteavan, politiikkaa on kaikkialla, missä on ihmisiä, koska siellä missä on ihmisiä, on myös valtaa. Poliitiikan voidaan ajatella viittaavan monenlaisiin asioihin, kuten toimintaan tai filosofiaan. Valta on perinteisesti ajateltu ylhäältä alas suuntautuvaksi vaikutukseksi ja hallinnaksi, mutta vallalla on kuitenkin taipumus piiloutua, eikä sitä ole helppo jäljittää ainoastaan virkojensa puolesta päättäviin ihmisiin. Foucault (1990) toteaa, ettei lopulta kovin hyvin tiedetä sitä, miten ja miksi päätökset tehdään, tai miten niistä tulee yleisesti hyväksyttyjä. Turnerin (esim. 2005) mukaan valtaa pitäisikin tarkastella verkostona, joka nousee esiin ihmisten välisistä sosiaalisista suhteista, joiden perustana ovat sosiaalista ja persoonallista identiteettiä muotoilevat jaetut uskomukset, arvot ja teorit. Valtaan vaikuttavat olosuhteiden, uskomusten ja asenteiden muutokset, joten sitä ei voida pitää pysyvänä ”ominaisuutena”. Toisin sanoen valta on aina sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti rakennettua. Valtasuhde synnyttää aina mahdollisuuden vastustukseen ja vallan otetta voidaankin tietyissä olosuhteissa muokata. (Foucault 1990). Sen sijaan, että käsittäisimme vallan pelkästään rajoittavaksi ja heikompia alistavaksi, meidän tulisi Foucault:n lailla ajatella sen myönteisiä vaikutuksia, sillä vallalla on kyky saada aikaan sellaisia asioita, kuten keskustelu ja tieto. Valta voi olla myös tuottavaa. (Foucault 1984.)

Oikeudenmukaisuus on yksi keskeisistä käsitteistä tutkimuksessani. Oikeudenmukainen kohtelu tulee ilmi aineistossani, ei pelkästään silloin kun puhutaan kaloista, vaan myös silloin kun on kyse

suhtautumisesta ammattikalastukseen ja ammattikalastajiin. Vastapuoli ei koe, että uhanalaisia kalakantoja kohdeltaisiin oikeudenmukaisesti, niiden vaatimalla tavalla, tai että kalojen suojeluun suhtauduttaisiin yhdenvertaisesti muiden eläinten kanssa. Toinen puoli taas kokee, että ammattikalastajien elinkeino on uhattuna liiallisten kalastuksen rajoitusten vuoksi ja että ammattikalastajiin suhtaudutaan epäoikeudenmukaisesti. Passmore (1980) toteaa, että eläinten kohdalla ei pitäisi lainkaan puhua *oikeudenmukaisesta* kohtelusta, vaan pikemminkin *säällisestä* kohtelusta, sillä oikeudenmukaisen käyttäytymisen käsitteeseen sisältyy ajatus siitä, että eläimillä olisi tiettyjä vaateita ja intressejä, mikä ei tietenkään ole totta. Passmoren mielestä eläimillä ja kasveilla ei siis todellisuudessa ole oikeuksia. Tästä ei mielestäni kuitenkaan seuraa, ettei niillä pitäisikään olla oikeuksia.

Amerikkalainen filosofi John Rawls puolustaa deliberatiivista demokratiaa ja pitää näin ollen päätöksentekoa edeltävää keskustelua ja harkintaa demokratian tärkeimpänä ominaisuutena. Tämä perustuu poliittiseen oikeudenmukaisuuteen, sillä demokraattisessa keskustelussa muodostetaan hänen mielestään parhaiten oikeudenmukaisuutta ilmentävä pätevä sopimus. (Setälä 2003, 14–16.) Tämän tutkimuksen perustana toimii nimenomaan keskustelun käsittäminen merkittäväksi, vaikuttaessaan erilaisiin päätöksiin.

Uhanalaisten kalakantojen suojelu ja kestävä kalastus määrittävät jokaisen puhujan kautta jokaisessa aihetta käsittelevässä keskustelussa. Tavoitteenani ei ole niinkään tuoda esille, mitä kestävä kalastus tai kalojen suojelun tarve on tai sen tulisi olla, vaan tarkoituksena on tarkastella, mitä merkityksiä kiistan eri osapuolet näille käsitteille antavat ja millä keinoin tämä merkityksenanto tapahtuu.

2.1 Kalastuksen luonteen muuttuminen

Käyttäytyminen kalavesillä on muuttunut yhteiskunnan rakenteellisten muutosten myötä ja uusien kalastajaryhmien muodostuessa. Maa- ja metsätalouden yhteiskunnalliset muutokset myötävaikuttivat kalastuksen erkaantumisessa omaksi elinkeinoksi. Tätä ennen se oli ollut lähinnä sesonkiluonteinen toimeentulon lähde. Kaupungistumisen, palkkatyön ja vapaa-ajan lisääntymisen seurauksena myös harrastusluonteinen kalastus herätti kasvavaa kiinnostusta. Kun vielä sata vuotta sitten elettiin Suomessa omavaraistaloutta ja esimerkiksi asutus sijaitsi kalavesien lähellä, jolloin kalasaaliskin pyrittiin kokonaisuudessaan hyödyntämään eri tavoin, ei kalastuksella tänä päivänä ole yksittäiselle ihmiselle niin suurta taloudellista merkitystä tai merkitystä ravinnonsaannin lähteenä. (Salmi 2001, 5.) Kalastus onkin useille pääasiassa kotitarvekalastusta. Kalastus ammattina on vuosien saatossa

joutunut sopeutumaan uusiin vaatimuksiin ja moni kalastuselinkeinon harjoittaja hankkii toimeentulonsa useasta eri lähteestä.

Erilaisten kalastajaryhmien toimiminen kalavesillä on aiheuttanut uudenlaisia ongelmia kalavesien käytön ja hoidon kannalta. Kun vapaa-ajankalastajien ja ammattikalastajien intressit ovat keskenään erilaiset, on selvää, että konflikteja syntyy. Tämä taas kasvattaa Suomeen maahantuotavan kalan määrää ja samalla hämärtää kalan alkuperää. Vapaa-ajan lisääntyminen on muuttanut kalastuksen luonnetta, eikä saalis itsessään enää näyttele niin suurta roolia suurimmalle osalle kalastajia, vaan kyse on kenties kokonaisluontoisemmasta elämyksestä. Kuten jo johdannossa kerroin, enemmän kuin joka neljäs suomalainen kertoo harrastavansa kalastusta. Kyse ei näin ollen ole mistään vähäpätöisestä asiasta, eikä vapaa-ajankalastajien käsityksiä tai mielipiteitä tulisi jättää huomiotta. Ammattikalastusta Suomen merialueilla päätoimisesti harjoitti vuonna 2016 vain alle 400 kalastajaa. (Luonnonvarakeskus, 2017.) Päätoimisten ammattikalastajien¹ määrä on romahtanut viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana noin puoleen. Ala ei mahdollisesti houkuttele uusia yrittäjiä muun muassa heikon kannattavuuden vuoksi.

Salmi (2001) kirjoittaa kalastuksen mystisyydestä, jota asiantuntija- ja tutkimustieto on pyrkinyt vähentämään. Aiemmin kalastusta koskeva tieto on perustunut uskomuksiin, omiin kokemuksiin ja perinteisiin (mt., 5). Tarkkojen havaintojen tekemisen vaikeus vedenalaisesta maailmasta aiheuttaa tiedollista epävarmuutta ja monenlaisia tulkintoja. Tutkimuksen avulla onkin pyritty vähentämään epävarmuutta, joka liittyy kalavesiä ja kalastusta koskevaan päätöksentekoon.

Kun otetaan huomioon toisaalta ammattikalastajien ja toisaalta lohikantojen harvalukuisuus, voidaan mielestäni puhua ”kahden uhanalaisen kohtaamisesta”. Onnistuuko näiden ”uhanalaisten” yhtäaikainen suojelu? Onko muutaman sadan ihmisen elinkeinon suojelu tärkeämmällä sijalla, kuin uhanalaisen eläinlajin?

¹ Uuden kalastuslain (379/2015) mukaan kaupallisella kalastajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka on merkitty kaupallisten kalastustoiminnan harjoittajista pidettyyn rekisteriin. Kalastus määritellään ammattimaiseksi, kun kalastaja saa vähintään 30 % tuloistaan kalastuksesta.

2.2 Itämeren lohi ja kalat suojelukohteena

Itämeren lohi edustaa tässä keskustelussa hyvin pitkälti uhanalaisia tai vaarantuneita kalakantoja ylipäättään. Kun puhutaan uhanalaisista kalakannoista, keskustelu tiivistyy helposti lohen ympärille. Lohi on suomalaisille ikään kuin ”kalojen kuningas”. Vaeltavat lohikalat ovat monessa mielessä merkittäviä. Esimerkiksi erittäin uhanalainen raakku eli jokihelminsimpukka tarvitsee lohikaloja (yleensä taimenta) lisääntymiseen ja selviytyäkseen toukkavaiheesta. Raakkujen olemassaolo taas on tärkeää jokien eri eliölajeille, sillä raakut ovat erinomaisia vedenpuhdistajia. (Oulasvirta, 2013–2014.)

Vaeltavat lohikalat ovat olleet kautta aikojen ihmisille paljon muutakin kuin pelkkiä pinnan alla uivia luontokappaleita. Ne ovat olleet tärkeä osa etenkin lappilaisten elämää, toimeentuloa ja identiteettiä. Näin ollen ne merkitsevät muutakin kuin yksinomaan raaka-ainetta. Lohi on monipuolinen resurssi, joka ei tässä yhteydessä tarkoita pelkästään raaka-ainetta, vaan sillä voidaan viitata luonnon ja ympäristön erilaisiin arvokkaisiin ominaisuuksiin. Luonnonvaralla tarkoitetaan erään määritelmän mukaan ihmisen halutessaan käyttöön otettavissa olevaksi raaka-aineiden varastoksi (ks. esim. Buttell & Field 2002). Lohikalat ja lohenkalastus voidaan nähdä myös esimerkiksi imagotekijänä, elämyksenä ja osana luontomatkailua. Lohi symboloi ihmisille erilaisia asioita, se voi esimerkiksi olla merkki joen kunnosta. Eri alueet ja paikat voivat toimia myös poliittisina resursseina saadessaan symbolisia merkityksiä, esimerkiksi ”kalastajan paratiisi” tai ”Suomen viimeiset lohijoet”. Näin ollen eri toimijoilla ja erilaisilla luonnonkäyttömuodoilla tietyn alueen merkityksen ja alueeseen liittyvät mielikuvat voivat olla hyvinkin erilaisia.

WWF:n (2016) mukaan 90 prosenttia suomen lohikannoista on menetetty. Pohjanlahdella esiintyy luontaisia kantoja enää ainoastaan Tornionjoessa ja Simojoessa, eikä Simojoen kannan elpyminen ole varmallalla pohjalla. Kansainvälisen merentutkimusneuvoston tutkimusten mukaan (WWF, 2011) ”Itämeren lohikanta on turvallisten biologisten rajojen alapuolella ja vaarassa ehtyä geneettisesti”. Vaelluslohen poikasten merikuolleisuus on tutkimusten mukaan kasvanut jyrkästi, ollen lähes nelinkertainen verrattuna 1990-luvun alkuun. Poliittisella päätöksenteolla saaliskiintiöitä on kuitenkin nostettu toistuvasti selvästi yli sen, mitä asiantuntijat suosittavat. Kansainvälinen merentutkimusneuvosto esittää vuosittain tieteellisiä suosituksia Itämeren lohen kalastuskiintiöihin, mutta tähän mennessä päätetyt kalastuskiintiöt ovat olleet vuosi toisensa jälkeen tieteellisiin arvioihin perustuvia suosituksia suurempia (ks. Vilhunen, 2014). Se, ettei Suomessa ole pystytty kalastamaan koko lohikiintiötä, antaa ymmärtää, ettei lohia yksinkertaisesti ole ollut tarpeeksi kalastettavaksi. Kalastusta

merialueilla on aiemmin harjoitettu ilman kiintiöiden asettamia rajoituksia ja joitain kymmeniä vuosia sitten Itämeren lohien tilanne vaikutti vielä huomattavasti nykyistä huolestuttavammalta. Vaelluskalojen tilaa 1900-luvun puolivälin jälkeen tutkineen Seppo Hurmeen raportteja lukiessa (ks. esim. Hurme 1967) on pakko todeta, että vaelluskalojen suojeluun on viime vuosina kiinnitetty aiempaa selvästi enemmän huomiota.

Suomen merialueilla lohienkalastus on niin kutsuttua sekakantakalastusta, jossa saalis koostuu sekä vahvojen että heikkojen kalakantojen kaloista. WWF (2016) toteaa kalastuksen olevan kestäväntä joissa ja jokien suissa, sillä tällöin kalastuspainetta pystytään säätelemään kalakantojen tilanteen mukaan. Lohien häviämiseen Suomen joista on Hurmeen mukaan vaikuttanut liikakalastuksen (ja sekakantakalastuksen) lisäksi monia muitakin syitä. Suurin syy hänen mielestään on ollut jokien patoaminen, erityisesti voimalaitospadot. Muita syitä ovat esimerkiksi jokiveden likaantuminen ja vesiperäisen maan kuivattaminen. (Hurme 1966, 2.) Myös Luonnonvarakeskuksen eli Luken mukaan kalakantojen ja -vesien tilaan vaikuttavat kalastuksen lisäksi monet muutkin tekijät, jotka liittyvät ihmisten toimintaan. Luonnonvarakeskus toimii Suomessa taloudellisesti tärkeimpien kalakantojen tilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden arvioijana. EU-lainsäädäntö velvoittaa keräämään tietoa kalakantojen tilasta. (Luke, kalavarat.)

Lohien luontaisten lisääntymisalueiden tuhouduttua on lohien poikasia istutettu kannan turvaamiseksi ja sitä kautta kalastuksen tarpeisiin. Mutta voidaanko istutuskaloilla korvata luonnon omaa kantaa? Onko pääasia, että meressä ylipäättään on kalaa, jota kalastaa? Jos kaloja voi siis kasvattaa kalankasvattamoissa, onko mitään syytä yrittää pelastaa heikkoja luonnonkalakantoja? Ymmärretäänkö luonnonkalojen todellista arvoa, ja mistä tämä todellinen arvo muodostuu? Yleisesti on tiedossa, etteivät viljelyaltaissa kasvaneet lohet pärjää luonnossa samalla tavoin kuin siellä syntyneet, ja viljeltyjen vaelluskalojen kuolleisuus onkin suurta. Henkiinjääminen joessa edellyttää kaloilta aivan erilaisia ominaisuuksia, kuin kasvatusaltaissa. Laitosolosuhteisiin sopeutuneiden lohien jälkeläisten voi olla hyvin vaikea selviytyä meressä. (Ks. esim. Kari ja Ranta 2012, 13.) Oleellista on myös pohdita lohi-istutusten taloudellista mielekkyyttä. Emma Kari ja Kukka Ranta (2012, 14) toteavat, että istutukset tulevat loppujen lopuksi maksamaan enemmän, kuin mitä niiden tuottaman kalasaaliin arvo on, ja että lohien kalastajat tienaisivat enemmän, jos istutuksiin käytetty rahasumma annettaisiin suoraan heille. Kari ja Ranta ihmettelevätkin suomalaista kalapolitiikkaa, jossa voimalaitosyhtiöiden ja viranomaisten vahva tuki on tehnyt kalanviljelystä vankan osan kalojen suojelutoimintaa, vaikka istutukset eivät kannattaisikaan. Vaelluskaloja suojellaan myös rakentamalla voimalaitospatojen yhteyteen kalateitä, joita pitkin kalat pääsevät uimaan patojen yläpuolisille alueille. Vesivoi-

malaitosten padot estävät kaloja liikkumasta, mikä vaikuttaa kalakantojen tilaan ja kalastukseen. Tästä syystä voimalaitosten toimiluvat edellyttävät, että kalakannoista pidetään huolta. Tämä tarkoittaa pääasiassa juuri kalateiden rakentamista ja kalanistutuksia. (Ks. esim. <http://energia.fi>.) Monet eivät kuitenkaan pidä riittävänä voimalaitosten kompensatioita vahingoille, joita aiheutuu, kun vaelluskalat eivät pääse voimalaitospatojen yli kutualueille, ja kokevat, että laitosten suorittamat korvaukset tulisi olla nykyistä paljon mittavammat.

Useimmat Suomen uhanalaisista kaloista kuuluvat lohien heimoon (ankeriasta ja rantanuoliaista lukuun ottamatta) ja ovat joessa kutevia vaelluskaloja (wwf.fi 2017). Uhanalaisuus ei kuitenkaan anna automaattista suojaa kaloille, vaan myös uhanalaisia ja vaarantuneita kaloja voidaan ottaa saaliiksi ja myydä kalastuslain sallimissa puitteissa. Lohikalat ovat siis kaupallisia kaloja, mutta samalla lähes kaikki lohikaloistamme ovat erittäin uhanalaisia tai vähintään vaarantuneita. Tilanne onkin hyvin ristiriitainen ja monen voi olla vaikea ymmärtää, miten uhanalaista kalaa on mahdollista laillisesti myydä kuluttajille. WWF:n (2017) mukaan vuonna 2016 voimaan tullut uusi kalastuslaki kuitenkin antaa huomattavasti paremman suojan Suomen uhanalaisille kalakannoille, kieltäessään esimerkiksi luonnossa syntyneen meritaimenen tai järvilohen saaliiksi ottamisen. Kari ja Ranta toteavat kirjassaan *Kalavale* (2012, 27), että ainoastaan 1% merialueista on suojelun alaisena. Kuitenkin, vuodesta 2019 alkaen, Suomen merialueiden suojelua tehostetaan esimerkiksi rauhoittamalla rasvaevällinen taimen kokonaan, kaikilla merialueilla. Tällä hetkellä se on rauhoitettu ainoastaan Suomenlahdessa. (Eräluvut.fi 2016.)

Ristiriitaista on sekin, että uhanalaisen kalan saaliiksi ottamisesta ei ole joutunut maksamaan korvauksia, kun taas muiden uhanalaisten eläinten kohdalla tappaminen on sanktioitu sakoin. Kalat onkin totuttu näkemään ”vesien viljana”, elottomana raaka-aineena, jota voidaan hyödyntää ilman oman tunnontuskia. Esimerkiksi saimaannorpan tappaminen tuottaa tekijälleen jopa lähes 10000 euron sakon, kun taas siilin surmaaminen maksaa sata euroa, vaikka laji ei ole uhanalainen. Saimaanrieriän kalastamisesta sitä vastoin ei seuraa sanktiota, vaikka lajin lisääntymiskykyisten yksilöiden määrä on tutkimusten mukaan noin 50, eli laji on uhanalaisempi kuin esimerkiksi huomattavasti tunnetumpi merikotka (ks. esim. Taskinen ja Vilpas 2015). Maa- ja metsätalousministeriö onkin ryhtynyt vuoden 2016 aikana määrittelemään arvoa uhanalaisille ja heikentyneille kalakannoille. Jopa tuhansien eurojen sanktiomaksuilla voitaisiin tehokkaasti vähentää esimerkiksi äärimmäisen uhanalaisen Saimaan järvilohen salakalastusta. Sakon määrittelyminen on kuitenkin haastavaa. Eräs huomioitava seikka on se, että kalastaja ei välttämättä tahallisesti saalista uhanalaista kalaa, vaan se voi tarttua esimerkiksi verkkoon sivusaaliina. Asia ei ole yksinkertainen senkään takia, että monet

pitävät vaelluskalojen uhanalaisuuteen pääasiallisena syyllisenä vesivoimarakentamista, ei niinkään ammattikalastusta, tai kalastusta ylipäätään. Näin ollen kalastajia ei tulisi näin ollen sanktioida, jos uhalaisuus ei ole heidän aikaansaamaa. Ehdotetut korvaussummat tuntuvat tästä näkökulmasta kohtuuttoman suurilta.

Salla Tuomivaara on tarkastellut eläinten asemaa yhteiskunnassa ja ihmisten suhtautumista niihin esimerkiksi pro gradu -tutkielmassaan (2003). Eläinten asema yhteiskunnassa on hyvin ristiriitainen. Toisaalta eläimet joutuvat julman hyväksikäytön kohteeksi, kun taas toisia eläimiä suojellaan kaikin mahdollisin keinoin. Ies-sosiologia² on kiinnostunut tästä ristiriitaisesta suhtautumisesta eläimiin ja siitä millaiset toimet ylläpitävät näitä käsityksiä. Ihmisten eläimiä kohtaan tuntema empatia on yhteydessä siihen, miten helppo niihin on samastua. Kalat voivat näin ollen tuntua ihmisistä hyvin vierailta, sillä ne eivät juuri muistuta meitä. Lisäksi ne elävät täysin eri ympäristössä kuin ihmiset, eivätkä synnytä eläviä poikasia, vaan kutevat mätää. Kalojen asema poikkeaa Tuomivaaran mukaan muiden eläinten asemasta. Rakennamme helposti eroa kalojen ja muiden eläinten kategorian välille. Tällaista ”lajisortoa” tapahtuu myös esimerkiksi lemmikkieläinten ja muiden eläinten välillä, jolloin lemmikkieläimiä voidaan inhimillistää. Kalojen muita eläimiä heikompaan asemaan on kenties osaltaan vaikuttanut se, ettei kalojen aikaisemmin kuviteltu tuntevan kipua. 2000-luvun tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet tämän luulon vääräksi (ks. Telkänranta 2016). Luonnon- ja eläinsuojelujärjestöt ovat koettaneet lisätä ihmisten kaloja kohtaan tuntemaa suojeluviettiä erilaisin tavoin, silti näkymättömissä uivat niljakkaat kalat eivät herätä useimmissa ihmisissä samanlaista viehätystä kuin vaikkapa suloiset ja pehmoiset pandat.

Moderni elinkeinorakenne ja kaupungistuminen ovat muuttaneet ihmisten luontokäsityksiä ja suhtautumista luontoon niin, että suora riippuvuussuhde siihen ja sen eläimiin on hiipunut ja riippuvuussuhteiden ymmärrys ylipäätään heikentynyt. Ylimaunu (2002, 129) kirjoittaa, että tämä on tehnyt mahdolliseksi yksilöllisten eläinsuojeluideologioiden lisääntymisen ja toisaalta myös ajatuksen siitä, ettei ihminen olisi enää osa luontoa. Tapausta kuvaa esimerkiksi se, että luonnoksi koetaan myös pitkälle jalostetut lemmikkieläimet.

² Tuomivaaran nimittämä ies-sosiologia (ihmisten ja eläinten välisten suhteiden sosiologia) tarkastelee ihmisten ja eläinten välisiä suhteita sekä eläinten asemaa yhteiskunnassa. Samalla ies-sosiologia tarjoaa tietoa yhteiskunnasta ja ihmisestä itsestään.

2.3 Vaikuttaminen verkossa

Internet on tänä päivänä tehokas väline vaikuttaa asioihin. Se on mahdollistanut uudenlaisen lobbaus-kulttuurin, jossa tavallisille kansalaisille on avautunut mahdollisuus käyttää valtaa ja vaikuttaa asioihin. Kun aikaisemmin on tarvittu huomattavia (taloudellisia) resursseja ylläpitämään aktiivista toimintaa, voidaan sanoa, että 2000-luvulla riittää pelkkä kiinnostus ja oma aktiivisuus. Viestintää tapahtuu yhä enemmän sosiaalisessa mediassa, ja yhä vähemmässä määrin kasvotusten. (Karvonen 1999.) Erilaiset mediat ovat näin ollen isolta osalta korvanneet kasvokkaisen viestinnän. Wallenius (2001) toteaa, että sellaiseen internetissäkin tapahtuvaan viestintään, kuten mielipidekirjoituksiin, turvaudutaan usein tilanteissa, joissa tehtyihin päätöksiin ei olla tyytyväisiä tai niitä ei ole koettu tuloksellisina. Näin on ollut myös Jasper Pääkkösen esiintulon kanssa. Tyytymättömyys etenkin maa- ja metsätalousministeriön toimintaan kalastuspolitiikan osalta, sai hänet turvautumaan (sosiaaliseseen) mediaan. Media on ollut myös esimerkiksi ympäristöjärjestöjen vaikuttamiskeinona tärkeässä roolissa.

Mediassa muodostuu tiettyjen kysymysten ympärille tietynlaisia keskustelujoukkoja, ”julkisoita”, joiden tarkoitus on ohjata julkisen keskustelun myötä tietoa ja mielipiteitä muun muassa viranomaisten ja poliitikkojen ulottuville (Kunelius 1999). Tämänkin tutkimuksen taustalla toimiva keskustelu ja kirjoittelu kalakantojen suojelusta on tietynlainen vaikuttamisen prosessi, jossa tuodaan esiin mielipiteitä tavoiteltavista kehityssuunnista ja samalla pyritään vaikuttamaan yleisön mielipiteisiin ja käsityksiin. Erilaisilla mielipidekirjoituksilla, blogiteksteillä yms. voi olla merkittävä rooli mielikuvien muokkaajana. Erityisen paljon ne vaikuttavat ihmisten mielipiteisiin ja käsityksiin silloin, kun henkilöllä ei ole omakohtaista kokemusta tai vahvaa näkemystä asiasta. Tällöin on helppoa tyytyä esimerkiksi mediassa tarjottuun maailmankuvaan. Mediassa esitetyt käsitykset ja näkemykset ovat myös siksi tärkeitä, että mediateksteillä on mahdollisuus saavuttaa laaja lukijajoukko. (Esim. Van Dijk 1991, 72-73; Pietikäinen & Luostarinen 1996, 178.)

Heinonen ja Domingo (2009, 83) pitävät blogeja potentiaalisina haastajina perinteiselle instituutionaliselle tai ammattimaiselle journalismille tarjoamalla kilpailevaa ja täydentävää ymmärrystä erilaisista ajankohtaisista aiheista. Blogien avulla esimerkiksi sanomalehtiä ja televisiota on mahdollista kritisoida tai tapahtumista uutisoida nopealla aikataululla. Ne myös mahdollistavat aiheen syvälisen ja perusteellisen käsittelyn. Tämä kaikki huomioiden, blogeissa yhdistyy parhaassa tapauksessa ajankohtaisuus, tosiasia-perusta sekä seikkaperäisyys, liitettynä internetiä kuvaavaan yleisen valtajärjestelmän vastaiseen vapaamielisyyteen. Myös Jasper Pääkkösen blogitekstien tavoitteena on

kaiketi ollut etenkin asian perusteellinen käsittely ja halu tarkentaa aiemmin sanottua. Yksi blogien vahvuus, mikä puuttuu institutionaalisesta journalismista, on lukijasuhteen läheisyys. Blogien kirjoittajat osallistavat yleisöä ottamaan osaa keskusteluun ja ovat itse aktiivisesti ja journalisteja henkilökohtaisemmin osallisina uutisoimissaan asioissa. (Heinonen ja Domingo 2009, 83–85.) Tämä näkyy myös Pääkkösen blogissa, joka on tyylieltään ja sisällöltään paljon henkilökohtaisempi kuin perinteiset uutisjutut. Blogin ylläpitäjä herättää ja kutsuu myös lukijat osallistumaan keskusteluun. Kun julkinen viestintä esimerkiksi blogien muodossa on kaikkien ulottuvilla, nousevat retoriset taidot vahvemmin esiin. Internetin keskusteluareenat tarjoavat osallistujille uusia tapoja kiistellä erilaisista (esimerkiksi yhteiskunnallisista tai poliittisista) ideoista (Lappalainen 2005, 29). Erityisesti pienet poliittiset ryhmät ovat onnistuneet löytämään internetin avulla toisia vastaavanlaisia ryhmiä, jotka olisivat liian heikosti järjestäytyneitä menestyäkseen, ilman edullista, nopeaa ja tehokasta kommunikointikanavaa (mt., 30).

3. TOOREETTINEN KEHYS JA ANALYYSIMENETELMÄ

Tämän otsikon alla käsittelen tutkimukseni teoreettisia raameja ja analyysimenetelmää. Kerron aluksi, mitä retoriikalla tarkoitetaan, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan retorista diskurssianalyysiä. Tavoitteenani on tuoda esille keskustelun ja sen analysoinnin merkitys.

3.1 Retoriikasta

”Puhumisessa, kuten elämässä, universaali sääntö on: harkitse aina, mikä on sopivaa” - Cicero

Billigin (1987, 60) mukaan retoriikalla tarkoitetaan kielen ominaisuutta, jolle ihmisten välinen vuorovaikutus perustuu. Lyhyesti sanottuna se on yleisön vakuuttamista jonkin väitteen pätevyydestä. Retoriikalla on pitkä historia. Retoriikka eli puhetaito tai suostutteleva puhe koki Haapasen (1998, 23) mukaan nousukautensa jo antiikin aikoina filosofien pohdiskeluiden ja keskusteluiden myötä. Aristoteles tarkoitti retoriikalla lähinnä kansanjoukolle puhumisen taitoa. Sanoma oli suunnattu tavalliselle yleisölle, jonka kyky seurata monimutkaista päättelyä oletettiin rajalliseksi. (Perelman 1996, 11.) Niin kutsutussa uudessa retoriikassa tarkastellaan puhetta muuna kuin pinnallisena kaunopuheisuutena. Uuden retoriikan mukaan retoriikkaa löydetään kaikenlaisesta puheesta, ei ainoastaan poliittisista ja harjoitelluista puheista. Myös Jokinen (1999a, 47) toteaa kaiken kielenkäytön sisältävän retoriikkaa, koska retoriikka on puheen ja kirjoittamisen olennainen ominaisuus, eikä

pelkästään kaunopuheisuutta. Hyvä esimerkki puheesta, jossa retorisia keinoja käytetään, on ihmisten päivittäin käyttämä arkikieli, joka sisältää paljon erilaisia näkökulmia ja kannanottoja asioihin (Antaki 1994, 139). Lisäksi arkikielessä, kuten muussakin kielenkäytössä, vakuutellaan, oikeutetaan väitteitä sekä kiistellään. Ihmiset joutuvat tavallisessa arjessaan usein tuottamaan selontekoja.

Yksi uuden retoriikan keskeisimmistä teoreetikoista on belgialainen Chaïm Perelman (1912–1984). Perelman aloitti retoriikkaa koskevan tutkimustyön 1950-luvulla, jota ennen siihen ei ollut kohdistunut erityistä tieteellistä mielenkiintoa. Retoriikan väheksymiseen oli ollut syynä modernin logiikan kehitys, joka rajasi päättelyn todistettavissa olevan alueelle. Täten päättelyä ei ajateltu voivan soveltaa alueilla, joilla oli kysymys tunteesta, tahdosta tai näkemyksestä. Summa (1998, 64) toteaa Perelmaniin viitaten, ettei tunnetta ja järkeä voi sitä vastoin erottaa, vaan puhuja voi argumentoidessaan vedota molempiin. Perelman tuo mielipiteet ja arvot tutkimuksen piiriin. Hän kirjoittaa praktisesta päättelystä (practical reasoning), jota tapahtuu jokapäiväisessä keskustelussa ja esimerkiksi poliittisissa päätöksissä, ylipäättään kaikessa inhimillisessä vuorovaikutuksessa ja tarkoituksellisessa toiminnassa, jossa joudutaan harkitsemaan päätöksiä ja tekemään valintoja. Näissä tilanteissa on kyse arvoihin perustuvasta päättelystä. (Perelman 1979, 8–9.) Perelmanin teoriassa tärkeällä sijalla ovat toiminta ja vaikuttaminen; se miten me perustelemme tai oikeutamme valintojamme ja toimintaamme ja miten pyrimme vaikuttamaan muihin ihmisiin. Retoriikalla pyritään vakuuttamaan sekä vaikuttamaan mielipiteisiin ja tuottamaan toimintaa. (Perelman 1996, 16–19, 28.)

Aristoteles nimesi retoriikassa kolme vakuuttamisen muotoa. Nämä ovat *ethos*, *pathos* ja *logos*. Ethoksella viitataan puhujan persoonalliseen uskottavuuteen. Aristoteleen mielestä tärkeintä puheessa ei ole se, mitä sanotaan, tai miten sanotaan, vaan ne keinot, joilla puhuja tuo itsensä esiin puheessaan. (Torkki 2014, 184.) Aristoteleen ajattelussa *ethos* jakautuu kolmeen alakohtaan. Kun kuulemme jonkun puhuvan, pohdimme seuraavia kysymyksiä: kykeneekö puhuja muodostamaan järkeviä päätelmiä? Ovatko puhujan tavoitteet vilpittömät ja osoittaako puhuja välittävänsä meistä? Onko puhujalla hyvää tahtoa, keskittykö hän siis ihmisten suosion voittamiseen? Torkin (mt., 188–189) mukaan hyvätahtoisuus on etenkin demokratiassa välttämätön ehto. Hyvä tahto voi hänen käsityksen mukaan peittää järjen ja on tämän vuoksi voimakkain osa ethoksessa. Pathoksella viitataan kuulijoiden vakuuttamiseen vaikuttamalla heidän mielentilaansa (Aro 1999, 19). Pathos merkitsee Kakkuri-Knuuttilan (1998, 233) mukaan yleisön vastaanottokykyä. Se liittyy yleisön tunteisiin ja mielentilaan, sillä nämä vaikuttavat tapaan, jolla argumentti vastaanotetaan ja millaiseksi se arvioidaan. Järkeen perustuvaa argumentointia Aristoteles kutsui logokseksi. Logos sisältää näin ollen sellaiset vakuuttamisen keinot, jotka käsittelevät varsinaista asiaa, eli itse argumenttia (Aro

1999, 19.) Torkin (2016, 185) mukaan tietoon perustuva, hyvin perusteltu argumentointi on usein paras keino vakuuttaa kuulijat, ja sillä on myös pitkäkestoisin vaikutus.

Chaim Perelman (1996, 16) korostaa matemaattisen päättelyn (muodollinen päättely) ja retorisen argumentaation välistä eroa. Matematiikassa lähtökohtana olevat aksioomat ei peruspremissit ovat kaikkien hyväksymiä ja niitä pidetään tosina. Retorisessa argumentaatiossa taas väitteiden lähtökohdat ovat aina kiistanalaisia eikä yhtä oikeaa vastausta kysymyksiin ole. Argumentaatiossa pyritäänkin saamaan (oletettu) yleisö vakuuttamaan puhujan esittämistä väittämistä. (Perelman 1996, 16–20.) Perelmanin näkemys kyseenalaistaa Summan (1998, 65) mukaan puheen ja kirjoituksen ulkoasun ja sisällön vastakkaisuuden. Muoto ja sisältö ovat tällöin toisiinsa kuuluvia vakuuttamisen ja päättelyn ainesosia. Perelman antaa siis ymmärtää, että kaikki diskurssit muodollista logiikkaa lukuun ottamatta kuuluvat retoriikan alueelle. Tällainen määrittely mahdollistaa lähes kaiken puheen ja tekstien tulkinnan ja analysoinnin retoriikan teorian avulla.

Retoriikantutkimuksessa keskeisellä sijalla on Alasuutarin (1999, 157) mukaan *interaktiokonteksti*, jossa on kysymys ennen kaikkea siitä, kuka puhuu ja mistä asemasta. Olennaista on myös se, mitä väitetään ja kenelle ja millaiset perustelut väittämälle on. Yleisön huomioiminen ylipäättään on keskeistä retoriikassa. Yleisöllä tai oletetulla yleisöllä tarkoitetaan sitä joukkoa, johon puhuja haluaa argumentoinnillaan vaikuttaa (Summa 1996, 67). Torkin (2006, 51–52) mukaan puhujan on jatkuvasti kuunneltava ja ajateltava yleisöään sekä muokattava puheensa yleisön arvostusten mukaan, jotta väitteet onnistuisivat vakuuttamaan mahdollisimman hyvin. Kuulijoita on ajateltava kaiken aikaa ja puhujalla on oltava tilannetajua. Puhujalla tai kirjoittajalla on yleensä jonkinlainen oletusyleisö, sillä argumenttien ei välttämättä oleteta vakuuttavan kaikkia. Oletusyleisö on joko universaaliyleisö tai erityisyleisö, jolle puhetta pyritään suuntaamaan ja joka yritetään saada puolelleen. (Jokinen 1999b, 128–129; Antaki 1994, 155.) Universaaliyleisön ja erityisyleisön vakuuttamisessa pätevät yleensä erilaiset keinot.

Argumentointiin liittyy Jokisen (1999b, 127) mukaan vahvasti tietynlainen asenteen ilmituominen. Asennetta ei voida kuitenkaan pitää ihmisen sisäisenä asiana, koska siitä tutkijan ei ole mahdollista saada suoraa tietoa ja diskurssianalyysissä asenteiden sijaan puhutaankin pikemmin asemoitumisesta. Asemoituminen on aina sosiaalista toimintaa ja sillä voidaan tarkoittaa tietynlaisen aseman eli argumentaatioposition ottamista keskustelussa. Jokaiselle argumentaatiopositiolle on määriteltävissä vastapositio. Oleellista argumentoinnin tutkimisessa on tarkastella sitä, mihin keskusteluun ne ovat kannanottoja ja mitä niillä tehdään kyseisessä tilanteessa. Vaikka argumentointi sisältääkin

tietynlaista strategista harkintaa, on huomioitava, että kielenkäytöllä on vahvat kulttuuriset juuret, joita on vaikeampi tunnistaa. Retorinen argumentointi ei ole pelkkää strategista peliä (kuten joskus on ehkä ajateltu), vaan se on osa kaikkea kielellistä kanssakäymistä. (Jokinen 1999b, 127–129.) Retoriikka ei siis ole pelkkää suostuttelua, se on myös rakentavaa. Se, kuinka kirjoitamme ja puhumme, muokkaa meistä sellaisia kuin olemme. Sanat rakentavat identiteettejä, ja identiteetit rakentavat argumenteista uskottavia tai ei-uskottavia. (Myerson & Rydin 1996, 13.)

Etenkin politiikan kentällä erilaiset valinnat ja kiistat ovat vääjäämättömiä, joten niissä on Perelmanin (1996, 13) mukaan pakko turvautua argumentaatioon. Argumentaatio tähtääkin usein myös toimintaan mielipiteiden ja näkökulmien kannatuksen lisäksi (Perelman 1996, 19). Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttilan (1994, 60-61) mielestä argumentaatioissa on kyse etupäässä käsitysten muuttamisesta. Tämän aikaansaamiseksi puhujan on vakuutettava kuulijansa siitä, että on luotettava ihminen puhumaan kyseessä olevasta asiasta. Hänen on jollain tavalla todistettava tuntevansa asiansa ja olevansa pätevä esittämään kyseisiä väitteitä. Uskottavuuden kannalta on välttämätöntä, että puhuja myös itse uskoo väitteisiinsä, eikä johda kuulijoitaan harhaan tai yritä salata heiltä tietoja. (Kakkuri-Knuuttila 1992, 44.) Retoriikan teoriassa katsotaan puhujan onnistuneen silloin, kun hän onnistuu saamaan kuulijansa kiinnittämään huomion tapahtumiin, joita he eivät olisi muuten huomanneet. Tämä perustuu siihen, että meillä on taipumus pitää merkityksellisenä sitä, mikä on läsnäolevaa tietoisuudessamme. Siksi argumentointiin voi olla järkevää tuoda mukaan myös siihen vain välillisesti liittyviä tilanteita esimerkiksi menneisyydestä. (Perelman 1996, 43.)

Väitteen esittäjä käyttää argumentoidessaan aina luonnollista kieltä, mikä tarkoittaa, että argumenttien esittämisen lähtökohdat (premissit) ovat aina periaatteessa kiistanalaisia. Perelman (1996, 16) toteaaakin argumentaatioissa olevan kysymys siitä, että kohdeyleisön jäsenet saadaan sitoutumaan ja vakuuttumaan heille esitetyistä väitteistä. Onnistuakseen argumentoijan on edettävä lähtökohdista, jotka yleisö hyväksyy. Perelmanin mukaan argumentaation tavoitteena on siis vaikuttaa yleisöön. Tämä tarkoittaa pyrkimystä kannatuksen lisäämiseen tai yleisön ajatusten ja käsitysten muuttamista, jolloin väitteiden esittäminen on aina sovitettava tietylle kuulijakunnalle, sillä argumentaatio on kaksisuuntaista yleisön ja viestijän kohtaamista, jossa tavoitellaan yleisön hyväksynnän lisäksi tietynlaista toimintaa tai ainakin orientoitumista siihen. (Perelman 1996, 17–19.) Etenkin poliittisessa puheessa retorisen argumentoinnin avulla tavoitellaan tai suositetaan tiettyjä ratkaisuja toisten vaihtoehtojen sijaan. Omia näkökantoja ja ratkaisuja tarjotaan parempina vaihtoehtoina ja muiden esittämiä ratkaisuja arvostellaan ja kritisoidaan. (Perelman 1996, 26.)

Myös tässä ”kalakeskustelussa” eri osapuolet hakevat argumentoinnillaan hyväksyntää omille mielipiteilleen, valinnoilleen, toiminnalleen ja päätöksilleen. Miksi joku haluaa tiukempia rajoituksia kalastukselle, ja toisen mielestä kalastuskiintiöt ovat liian pienet? Miksi joku haluaa kalastaa uhanalaisia kaloja, joita joku toinen haluaa suojella? Toiminnan ja käyttäytymisen oikeuttamiseksi, on niihin johtaneille syyille ja perusteille saatava muiden hyväksyntä. Oikeuttaminen koskee aina sitä, mikä on kiistanalaista. Niinpä kysymys palautuu siihen, miten toimintaa perustellaan. Tilanteessa, jossa eri osapuolet esittävät asiasta vastakkaisia arvioita, voivat molempien mielipiteet ja näkökulmat olla hyviä ja perusteltuja.

3.2 Retorinen diskurssianalyysi

”Mielessä ei ole mitään, mikä ei ensin olisi keskustelussa”

(Rom Harre 1983, 116)

Rom Harre on yksi niistä sosiaalipsykologeista, jotka ovat olleet mukana luomassa pohjaa sosiaalisen konstruktionismin ja diskursiivisen lähestymistavan esiin nousulle. Hän on myös yksi niistä, joiden mielestä keskustelu rakentaa sosiaalisen maailman ja muodostaa inhimillisen todellisuuden, jossa ei ole alkua tai loppua. (Ylijoki 2001, 237, 241.) Diskursiivista ja retorista sosiaalipsykologiaa voidaan kuvata konstruktionistiseksi suuntauksiksi, sillä niissä tarkastellaan ihmisten kielellisen kanssakäymisen avulla rakentamaa sosiaalista todellisuutta (ks. esim. Suoninen 2014, 84). Kielenkäytön todellisuutta rakentavaa ja uusintavaa voimaa korostava sosiaalinen konstruktionismi toimii tutkimukseni perustavana tulkintakehyksenä.

Diskurssianalyysissä kielenkäyttö nähdään ennen kaikkea tekemisenä, joka muodostuu ihmisten välisessä kanssakäymisessä, ja sosiaalisen todellisuuden muokkaajana. Jokinen ym. (1993, 9–10) täsmentävät diskurssianalyysin olevan kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tarkastelua, jossa analysoinnin seikkaperäisenä kohteena on sosiaalisen todellisuuden tuottaminen erilaisissa konteksteissa. Jonathan Potterin (1996, 97–98) mukaan kieli voidaan ajatella ikään kuin peiliksi, joka heijastaa todellisuutta kuvailun ja selonteiden kautta. Nämä selonteot voivat olla joko uskottavia tai epäluotettavia riippuen siitä, mitä peili heijastaa, eli kielestä. Potter (mt.) ajattelee selonteiden rakentavan erilaisia versioita todellisuudesta ja olevan samanaikaisesti myös itse rakentamisen kohteena. Näin ollen selonteot ovat ihmisten muodostamia ja siten tilanteittain muuttuvia.

Diskurssianalyysiä pyritään tekemään mahdollisimman tarkasti aineistoa tulkiten. Myös tutkijan omat käsitykset ymmärretään tulkinnanvaraisiksi. Tarkastelemme todellisuutta kulttuurimme antamien merkityksellistämisen tapojen avulla ja myös otamme osaa niiden muuttumiseen. (Ks. esim. Jokinen ja Juhila 2016, 268–269.) Diskurssianalyysin avulla on mahdollista tehdä näkyväksi se, mistä puhutaan, ja ne käytännöt, joiden avulla jostakin vaihtoehdosta tehdään ainoa oikea vaihtoehto, mutta myös se, mistä vaietaan. Kun esimerkiksi kalakantojen suojelun suhteen on olemassa useita näkemyksiä ja erilaisia diskursseja, pyritään argumentoimalla vakuuttamaan ihmisiä tiettyjen käsitysten kannattajiksi. Argumentoinnin tavoitteena on esimerkiksi Perelmanin (1996) mukaan joko vahvistaa tietyn käsityksen asemaa tai haastaa vastakkaisen näkökannan asema. Argumentaatiota tutkimalla on mahdollista saada tietoa siitä, millä keinoin on mahdollista suostutella ja vakuuttaa yleisö jonkun tietyn näkökannan tai mielipiteen kannattajiksi ja toisia käsityksiä vastaan.

Argumentointia ei yleensä tarkastella pelkästään yksiulotteisena puheena, vaan tekemisenä ja toimintana, jolla on seurauksia. Tämän takia sen ymmärtämisessä on keskeistä hahmottaa asenteen, faktan ja kategorian asianmukaiset tulkinnat tässä tarkoituksessa. Retorisessa diskurssianalyysissä puhutaankin yleensä asemoitumisesta asenteen sijaan. Tällä tarkoitetaan tietynlaisen aseman eli position ottamista käydyssä keskustelussa ja tämä taas on aina jossain suhteessa vastapositionsa. Argumentaatiossa pyritään yleensä vahvistamaan ja puolustamaan omaa positiota ja samalla kritisoidaan tai heikentämään vastapositiona. Billig (1991, 44; myös Jokinen 1999, 127) muistuttaa, että asemoituminen ei tapahdu tyhjässä tilassa, vaan osana laajempaa kontekstia, josta käytetään nimitystä argumentaatiokonteksti tai retorinen konteksti. Tämä laajempi yhteys antaa todellisen merkityksen väitteille. Keskustelussa esitettyjä argumentteja analysoidessa onkin Jokisen (1999b, 128) mielestä olennaista tarkastella, mihin keskusteluun ja kenelle ne ovat tarkoitettu sekä mitä niillä tehdään eri tilanteissa. Aineistossani esiin nousee esimerkiksi asemoituminen ammattikalastuksen puolustajaksi tai toisaalta kalakantojen suojelijaksi, ja erilaiset argumentit, joilla näitä asemia vahvistetaan ja puolustetaan erilaisissa yhteyksissä. Retorisesti kontekstiksi voi ymmärtää myös sen, millaisiin seikkoihin keskustelijat perustavat kalakantojen suojelun tarpeen. Lähtökohtana on tässä tapauksessa ennen kaikkea kestävän kalastuksen edellytys ja toisaalta elinkeinon jatkuvuuden turvaaminen.

Billig toteaa, että retorisen sosiaalipsykologian mukaan asenteet tulee nähdä asemoitumisena jossain laajemmassa julkisessa keskustelussa. Asenne ei näin ollen ole mikään sisäinen tila, vaan sillä tarkoitetaan asemoitumista erilaisten mahdollisten kielellisten ilmausten verkostossa. Asenteita ei pidä näin ollen ymmärtää ihmisten sisäisinä piirteinä, vaan niillä on retorinen merkitys. Billig

(1996, 2) ymmärtää, että asenteen omaamisella otetaan kantaa johonkin asiaan (*to hold an attitude is to take a stance in a matter of controversy*). Näkökannan merkitys on johdettavissa siitä, minkä puolelle asetutaan mutta myös siitä, mitä vastustetaan (mt., 2). Mielipiteitä ja ”asenteita” esitetään eri tavoin eri tilanteissa ja keskusteluun osallistuttaessa vasta-argumentit otetaan huomioon, niihin eri tavoin reagoiden (Billig 1991, 43–44). Kannanotot voivat täten vaihdella tilanteittain samankin ihmisen kohdalla. Myös Skinner (2002, 113) toteaa, että on tärkeää tutkia tilannetta ja olosuhteita, jossa väitteet esitetään, sillä argumenttien merkitystä arvioidaan sen mukaan, miten ne onnistuvat vakuuttamaan juuri kyseisessä tilanteessa.

Diskurssianalyttinen tutkimuskenttä on laaja ja siihen kuuluvat tutkielmat voivat olla suuntauksiltaan hyvinkin erilaisia. Arja Jokisen (1999a, 46) mielestä retorinen diskurssianalyysi on hyvä menetelmä etenkin tekstiaineistojen ja puheiden analysointiin. Retorinen sosiaalipsykologia on kiinnostunut kielenkäyttöön sisältyvistä argumentoinnin ulottuvuuksista ja lähtökohtana siinä on Billigin (1987) mukaan se, että kaikkiin väitteisiin ja argumentteihin on aina mahdollista esittää vasta-argumentti. Tärkeäksi tarkastelun kohteeksi nouseekin se, millä tavoin argumentteja suhteutetaan toisiinsa eri tilanteissa. Retoriikan tuntemuksen on toisinaan ajateltu olevan tehokas ase ihmisten ajatteluun ja toimintaan vaikuttamisessa. Billig kuitenkin uskoo, ettei ketään voida taivuttaa ajattelemaan tietyllä tavalla, vaan todennäköisempää on, että pyrkimyksistä vaikuttaa seuraakin vain vasta-argumentointia eikä yksimielisyyttä.

Argumentoinnin ja retoriikan analyysissä yksi tavoite on niiden keinojen tarkastelu, joita tilanteisesti käytetään tosiasioiden rakentamiseen. Eräs keino vakuuttamiseen on Jokisen (1999b, 129) mukaan kuvailut jostakin asiasta tai tapahtumista. Selonteot pyritään tuomaan esille kiistämättöminä tosiasioina, joita ei voi kyseenalaistaa. Tehtäväni analyysin tekijänä ei ole ratkaista kuinka todennukaisia todellisuuden eri versiot ovat, vaan tarkastella niitä keinoja, joita totuuden rakentamisessa ja vakuuttavuuden perusteluna käytetään.

Keskustelijat argumentoivat erilaisten käsitysten puolesta ja toisia vastaan vakuuttaakseen kuulijat (sekä keskusteluun osallistuvat henkilöt että muun yleisön). Argumentoinnin tavoitteena on saada aikaan yhteinen, mahdollisimman usean ihmisen kanssa jaettu mielipide siitä, mitä pitäisi tehdä ja miksi. Laine ja Peltonen (2003) käsittelevät tekstissään policy -argumentteja. Tällaisten argumenttien tavoitteena on vaikuttaa käsiteltävään asiaan niin, että seuraus olisi argumentin esittäjän pyrkimysten mukainen. Yksinkertaisessa muodossaan Policy-argumentti voi rakentua tilanteen kuvauk-

sesta, sen oikeutuksista ja näihin pohjautuvista johtopäätöksistä. Tätä niin kutsuttua Toulminin mallia on käytetty esimerkiksi konstruktionistisessa ympäristösosiologian tutkimuksessa (mt.).

Argumenttien analysoinnissa kiinnitetään huomiota tekstin tai puheen argumentteihin ja arvioidaan niiden uskottavuutta ja vakuuttavuutta. Tutkimukseni kohteena on julkinen keskustelu, joka sisältää paljon poliittista ja ideologista viestintää, joten havaitsen aineistossani paljon erilaisia arvoja. Tällaisissa arvoja sisältävissä keskusteluissa ja niiden analysoinnissa on Summan (1996, 63) mukaan tavoitteena arvioida sitä, miten arvolatautuneita väittämiä perustellaan ja millä tavoin niille haetaan uskottavuutta. Sovellan tutkimuksessani retorisen diskurssianalyysin menetelmiä, koska niillä on mahdollista nostavaa tehokkaasti esiin perusteluja ja arvostuksia, joihin keskustelussa nojaudutaan. Erityisesti tosiasian tuottamisen keinot ja erilaiset kategorisoinnit esittävät tärkeää osaa retoriikan analyysissä (Jokinen 1999, 138–140). Käytän analyysissäni hyväksi myös Perelman argumentaatioanalyysia, jossa on kyse argumentoitavaan väitteeseen sisältyvien esisopimusten (premissien) hyväksynnän siirtämisestä johtopäätöksiin (ks. Perelman 1996, 28). Premisseillä tarkoitetaan yleisesti totena pidettyjä perusteita jollekin väitteelle. Tällaisia perusteita ovat esimerkiksi laajaa kannatusta nauttivat yhteiset sopimukset, kuten pyrkimys oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoiseen kohteluun. (Jokinen 1999a, 46.)

Keskityn siis analyysissäni tarkastelemaan sitä, millaisiin argumentaatiopositioihin keskustelijat asemoituvat suhteessa kalastuspolitiikkaan ja kalojen suojeluun ja millaisia retorisia keinoja he käyttävät puolustaakseen ja oikeuttaakseen näkökantojaan. Olen kiinnostunut paitsi siitä, millaisia retorisia keinoja käyttäen tapahtumille rakennetaan erilaisia merkityksiä, myös siitä, millaisia nuo merkitykset ovat.

3.3 Retoriset keinot

Retoriikka tarkastelee sitä, mitä erilaisia kielellisen muotoilun keinoja on käytettävissä, kun halutaan vaikuttaa kuulijoihin tai lukijoihin. Katsotaan, että retorinen muotoilu on tärkeä ominaisuus kaikessa kielenkäytössä. Uuden retoriikan traditiossa puhutaan usein retorisista keinoista tai strategioista, joilla kielenkäyttäjät voivat lisätä argumentaation vakuuttavuutta ja uskottavuutta. (Billig 1987.) Retoriset keinot voivat keskittyä väitteen esittäjään ja hänen ominaisuuksiinsa. Luottamusta herättävän puhujan esittämät argumentit saavat enemmän kannatusta. Retoriset keinot voivat myös painottua esitettyyn argumenttiin, jolloin pyrkimys on saada ajettava asia näyttämään kannatettavalta. Esittäjään ja esitettyyn argumenttiin liittyvät retoriset keinot voivat esiintyä myös samanaikaisesti. (Jokinen 1999b, 132–133.) Argumentin esittäjään liittyviin retorisiin keinoihin sisältyy esimerkiksi väitteen etäännyttäminen omista intresseistä, puhujakategorialla oikeuttaminen, liittoutumisasteen säateleminen, asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen ja me-retoriikka (jolloin väitteen taakse asettuu suuri joukko ihmisiä). Esitettyyn argumenttiin liittyvät retoriset keinot liittyvät tilanteisiin, joissa tosiasiat alkavat puhua puolestaan, eli asiat saadaan näyttämään puhujasta ja tukinnoista riippumattomilta tosiasioilta. (Ks. Jokinen 2016b, 345–351.) Retoriset keinot saavat aina merkityksensä siinä kontekstissa, jossa ne kulloinkin esiintyvät. Retoriset keinot voidaan jakaa myös faktoihin ja tunteisiin perustuvaan retoriikkaan tai puolustavaan ja hyökkäävään retoriikkaan (ks. esim. Potter 1996). Keskusteluaineistostani tulen todennäköisesti löytämään kumpaakin retoriikkaa.

Tärkeimpiä retorisia keinoja ovat Jokisen (1999) luettelointia mukaillen:

1. Etäännyttäminen omista intresseistä
2. Sitoutumisasteen säätely
3. Puhujakategoriat ja kategorisointi
4. Konsensuksella tai asiantuntijalausunnolla vahvistaminen
5. Yksityiskohtien ja narratiivien käyttö
6. Kvantifointi
7. Ääri-ilmaukset

Jokisen laatima luettelo perustuu pääasiassa tutkijoiden tekemiin analyysihin poliitikkojen ja muiden päätöksentekijöiden kielenkäytöstä. Samoja keinoja tosin käytetään tavallisessa arkielämän vuorovaikutuksessakin. Etäännyttämisellä omista intresseistä tarkoitetaan sellaisen epäilyksen hälventämistä, että esitetty arviot johtuisivat oman edun ajamisesta. (Esim. ”*En ole mikään viherpiipertäjä, mutta uhanalaiset kalat ansaitsevat parempaa suojelua*” tai ”*En äänestä keskusta-*

puoluetta, mutta olen samaa mieltä heidän kanssaan tässä asiassa...) Pyyteettömyys korostuu, jos kuulijalle rakentuu mielikuva siitä, että puhuja on joutunut omien intressien vastaisesti myöntämään tosiasioita, joita hän sitten raportoi muille (Potter 1996, 123, 128). Sitoutumisasteen (tai liittoutumisasteen) säätelyllä keskustelija voi saada liikkumavaraa siihen, kuinka hänen puheenvuoronsa voidaan tulkita. Puhuja voi sitoutua väitteeseen tai etäännyttää itsensä siitä ja toimia siten vain argumentin välittäjänä. Raportoidessaan jotain yleistä faktaa tai jonkun toisen viestiä, puhujan on mahdollista tuottaa neutraalisuutta ja samalla hän välttää joutumasta selityselvölliseksi. (Jokinen 2016b, 348.) Kategorisointi on yksi tärkeä retorinen strategia ja Jokisen (mt., 341) mukaan se onkin keskeinen piirre kaikenlaisissa kuvauksissa. Kuvaus muotoilee tapahtuman tai henkilön joksikin. Ihmiset vuorovaikutuksessa toistensa kanssa kategorisoivat todellisuutta tietynlaisiksi versioiksi ja neuvottelevat näistä versioista sitten keskenään. (Mt., 342.) Kun asioita kategorisoidaan, erilaiset kategoriat edesauttavat tietynlaisten tehtävien toteutumista, kuten kritisoimista tai oikeuttamista (Billig 1987, 135). Puhujakategorioilla oikeuttamisesta on kyse silloin, kun joihinkin puhujakategorioihin sijoitetaan oikeus tietynlaiseen tietämykseen. Esimerkiksi arvostetusta kategoriasta lausuttu väite onnistuu vakuuttamaan yleisön helpommin kuin vähemmän arvostetusta kategoriasta esitetty puhe. (Jokinen 2016b, 346.) Retorista kamppailua käydään usein siitä, mihin kategoriaan puhuja kulloinkin sijoittuu (Potter 1996, 133). Väittämiä voidaan vahvistaa esittämällä esimerkiksi jonkin korkean tahon allekirjoittaneen kyseisen väitteen. Tällöin väite ei enää kuulosta pelkästään omalta mielipiteeltä. (Jokinen 1999, 138.) Asiantuntijan lausunnolla tai tutkimustuloksilla vahvistaminen onnistuu monessa tilanteessa paremmin vakuuttamaan yleisön kuin pelkkä oman mielipiteen ilmaiseminen. Tämänkaltaista vahvistamista käytetään esimerkiksi muotoilussa ”kaikkihan sen tietää, että...” tai ”tutkimukset osoittavat, että...”. Viittaaminen asiantuntijoihin vahvistaa uskottavuutta, vaikka eri ihmisillä on usein kilpailevia näkemyksiä siitä, mikä tieto on perusteltua tai olennaista. Myös passiivimuotoa käyttämällä on mahdollista häivyttää puhujan roolia ja antaa tosiasioiden puhua puolestaan ja tällä tavoin lisätä vakuuttavuutta (Potter 1996, 150). Asian, jota toisten on oletettavasti vaikea uskoa tai hyväksyä voi esittää retorisesti vakuuttavammin myös kertomuksena. Kertomuksen värittäminen monilla rationaalisuutta kuvaavilla yksityiskohdilla lisää esityksen uskottavuutta. (Jokinen 2016b, 350, 356.)

Myös luvut ja muu kvantitatiivinen argumentointi ovat vakuuttamaan pyrkivissä puheenvuoroissa usein keskeisiä. Kvantitatiivinen argumentointi voi olla sekä numeromuotoista että sanallisesti kuvailevaa. Luvuilla voidaan todistaa tiedon paikkansapitävyys ja ristiriidattomuus sekä rakentaa vaikutelmaa puolueettomuudesta. (esim. Jokinen 2016b, 358.) Lukujen avulla puheessa on mahdollista saada aikaan tieteellinen vaikutelma ja toisaalta jopa herättää paniikkia tietyissä tilanteissa (Blom-

qvist 1997, 136). Määrällistämistä voidaan käyttää monella tavalla riippuen siitä, mitä halutaan korostaa. (Esim. Potter 1996, 187–191.) Mahdollista kuitenkin on, että luvut jäävät muusta asiayhteydestä erillisiksi, tai lukujen taustoja ei paljasteta. Jo ensi katsaus aiheeni ympärillä käytyyn keskusteluun antaa viitteitä esimerkiksi tilastojen ja niiden ilmaisemien lukujen käytöstä kuvailujen apuna. Erityisen tehokasta määrällistämistä on ääri-ilmaisujen käyttö. Tällaisia ääri-ilmaisuja ovat esimerkiksi *ei koskaan*, *ei yhtään*, *kaikki*, *joka kerta*, *ei mitään*. Ääri-ilmaisuja käyttämällä voidaan rakentaa jostain tapahtumasta yksiselitteinen, kiistaton kuva ja painottaa niitä piirteitä, joita kuvailun kohteena olevaan tapaukseen halutaan yhdistää. (Jokinen 2016b, 362–363; Potter 1996, 187–190.)

Jonathan Potter on käsitellyt retorisia keinoja etenkin kirjassaan *Representing Reality* (1996). Merkittävimmit näistä keinoista, edellä käsiteltyjen lisäksi, ovat metaforat, kolmen lista ja tosiasiapuhe. Metaforien käyttö on usein huomaamatonta, eikä termin käyttäjä välttämättä ole tietoinen sen metaforisista juurista (Potter 1996, 180–181). Jokinen (2016, 360) toteaa metaforien olevan vertauksia. Metaforat tekevät tuntematonta tutuksi ja tuttua tuntemattomaksi (ks. esim. Kakkuri-Knuuttila 1998, 258–260). Kolmen listalla Potter (1996, 195–197) tarkoittaa puhujan tuottamaa kolmen asian luetteloa, jolla on mahdollista luoda vaikutelma jostakin tavanomaisesta toiminnasta tai yleisestä piirteestä. Kolme listattavaa asiaa antaa ikään kuin riittävän näytön jostakin asiasta. Poliitikkojen käyttämänä tällainen retoriikka on yleistä. Monille on varmasti jäänyt mieleen Alexander Stubbin puheissaan laatimat kolme pointtia. Tosiasiapuheessa asiat saadaan näyttämään tulkinnoista ja puhujista riippumattomilta, kiistattomilta faktoilta. Tosiasiat alkavat ikään kuin puhumaan puolestaan ja toimijoiden rooli ja vastuu hämärtyy. (Ks. esim. Potter 1996, 150–158.) Tosiasiaretoriikka on Jokisen (2016, 352) mukaan yleistä tieteellisessä argumentoinnissa ja poliittisessä puheessa, jolloin tietyistä seikoista rakennetaan itsestään selviä faktoja, joihin kaikkien on vain sopeuduttava.

Kalakeskustelua analysoidessani käytän työkaluna Jokisen ja Potterin retoristen keinojen lisäksi Michael Billigin argumentaatioposition käsitettä. Retoriset keinot ovat niitä kielenkäytön strategioita, joilla keskustelijat pyrkivät suostuttelemaan yleisön ajamiensa argumentaatiopositioiden puolelle. (Billig 1987, 88, 93.) Tällä viitataan esitettyjen argumenttien ja 'asenteiden' tilanteista sijoittumisesta julkiseen keskusteluun, jolloin puolustettavat näkökulmat ovat suhteessa kilpaileviin näkökulmiin. Jokainen "asennepositio" kantaa näin ollen (usein eksplisiittisesti) aina mukanaan myös "vastapositiota". Koska asenteet liittyvät aina ristiriitaisiin, monitahoisiin asioihin, ja sisältävät täten vastakkaisia näkemyksiä, voimme olettaa, että kannattaessaan jotain asiaa, ihminen pyrkii oikeutamaan omia positioitaan ja kritisoidaan vastapositioita. (Billig 1991, 143.) Toisin sanoen, ottaessaan kantaa johonkin asiaan, täytyy samalla vastustaa jotain toista näkemystä.

Etenkin poliittista argumentointia luonnehtii tavallisesti puolueellisuus (Palonen 1992, 370). Ajetta-
via argumentaatiopositioita pyritään puolustamaan tiukasti, samalla kun vastapuolen positioita kriti-
soidaan ja etsitään heikkoja kohtia. Tarkasteleman keskustelu muistuttaa tällaista puhetta, joka ei
ole luonteeltaan neuvottelevaa, vaan omista käsityksistään varmaa ja vakuuttavuuteen pyrkivää (ks.
Billig 1987, 156–157). Taitavat puhujat osaavat mukauttaa puheensa eri yleisölle, kulloisenkin ti-
lanteen mukaan (mt., 205). Toisenlaiseen yleisöön vetoaa erilainen argumentaatio, kuin johonkin
toiseen. Retoristen keinojen käyttämisen ohella puhujat rakentavat kertomastaan ilmiöstä tietynlai-
sen (Billig 1991, 20).

Kiinnostavaa tässä keskustelussa kalakantojemme nykytilasta ja kalastuspolitiikasta on etenkin se,
kenen sana näyttää painavan eniten ja miten omia näkökantoja oikeutetaan sekä retorisesti vahviste-
taan. Monet sosiaalipsykologit ovat sitä mieltä, että meidän on tärkeää tarkastella ketkä ovat niitä,
jotka saavat asettaa agendan erilaisissa ympäristöissä. Keiden versiot todellisuudesta ja käsitykset
totuudesta ovat suuren yleisön hyväksymiä? (Esim. Billig 1991.)

Lohen kalastus ja pyyntimäärät ovat paitsi kalastajien ja ”ympäristöväen”, myös poliittisten puolueiden välinen kiistan aihe. Kalastusasiat tuntuvat jakavan ihmisten mielipiteitä vahvasti. Luonnon-
varakeskuksen tutkimuksen mukaan lähes joka kolmas suomalainen kertoo harrastavansa kalastusta
(Luke, 2015). Vapaa-ajan kalastus on näin ollen Suomen suosituin harrastus. Ei siis ole ihme, että
kalakantojen tilaan liittyvä keskustelu on käynyt kuumana ja nostaa pintaan monenlaisia tunteita.
Kalakantoihin liittyvä keskustelu herättää vastakkainasettelua varsinkin ammattikalastajien ja va-
paa-ajankalastajien välille, sekä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön välille.
Keskeiseen asemaan nousee myös tutkimustieto, jota kalakantojen tilasta huolestuneet käyttävät
argumentoidessaan muun muassa pienempien kalastuskiintiöiden puolesta. Toisaalta myös vastak-
kaisten kannanottojen perusteena käytetään kyseisessä keskustelussa tutkimustietoa. Tilanne onkin
hyvin mielenkiintoinen ja jännitteinen.

Aineistossa esiintyy vahvasti muun muassa ammattikalastajien ja vapaa-ajankalastajien vastak-
kainasettelu ja eri osapuolten intressit. Keskustelut siitä, mennäänkö luonnon vai elinkeinon ehdoil-
la ja kenellä on valtaa päättää asioista saattaa tuottaa tuntemuksia epäoikeudenmukaisuudesta. Tie-
to, valta ja oikeudenmukaisuus tulevat todennäköisesti näyttelemään suurta roolia keskustelussa.

Televisiokeskustelu poikkeaa arkikeskustelusta, jolloin puheenvuorot ovat jollain tapaa rajattuja muodon, tehtävän tai sisällön suhteen. Tällaisessa televisiohaastattelussa keskustelijat asettuvat haastattelijaksi ja haastateltavaksi esittämällä kysymyksiä ja vastauksia, eikä näitä rooleja juuri vaihdeta. (Ks. Sacks, Schegloff ja Jefferson 1974.) Heritage ja Roth (1995) muistuttavat, että toimitajan kysymys saattaa sisältää muutakin kuin pelkän kysymyksen. Ennen varsinaista kysymykseksi tunnistettavaa virkettä, toimittajat voivat esittää johdatteluosion, joka koostuu erilaista väittämistä. Vilkaistu aineistoon osoittaa tämän todeksi ja näyttää, kuinka ilmeistä toimittajien vaikutus keskustelun suuntaan on, ja esimerkiksi siihen kuka joutuu puolustuskannalle ja vastaamaan syytöksiin.

3.4 Tutkimustehtävän täsmentäminen

Kuten olen jo aiemmin tuonut esiin, kielenkäyttö on luonteeltaan merkityksiä ja seurauksia tuottavaa. Tämä näkyy vahvasti tutkielmassani, koska erilaisilla (tässä tapauksessa kalastukseen ja kalakantojen suojeluun liittyvillä) konstruktiolla on merkittäviä vaikutuksia siihen, miten asiat ymmärretään ja määritellään. Ei ole samantekevää, miten keskustelun osapuolet puhuvat esimerkiksi kalakantojen suojelun tarpeesta tai ammattikalastuksesta, miten he profiloituvat kyseiseen keskusteluun tai millaisia retorisia keinoja he käyttävät puolustaessaan omia näkökantojaan ja vakuuttaakseen yleisön. Kielenkäytöllä voi olla keskeisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tästä syystä ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja argumentoinnin analysoinnilla on tärkeä tehtävä. Tässä tutkimuksessa tarkoitukseni on vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. *Millaisia diskursseja keskustelu sisältää?*
2. *Millaisia argumentteja tuotetaan keskustelussa uhanalaisista kaloista ja kestävästä kalastuksesta sekä ammattikalastuksesta?*
3. *Millaisia retorisia keinoja keskustelijat käyttävät vakuuttaakseen yleisön?*

Diskursseilla tarkoitan tässä tutkimuksessa tapoja esittää todellisuutta jonkinlaiseksi. Stuart Hall (1992, 98) avaa käsitettä oivallisesti: ”diskurssi on ryhmä lausumia, jotka tarjoavat kielen sitä varten, että voitaisiin puhua tietynlaisesta jotakin aihetta koskevasta tiedosta - toisin sanoen representoida tätä tietoa. Kun lausumia jostakin aiheesta esitetään jonkin erityisen diskurssin sisällä, diskurssi mahdollistaa aiheen näkemisen jollakin tietyllä tavalla. Se myös rajoittaa muita tapoja, joilla aihe voitaisiin esittää.” Näin ollen diskurssilla viitataan tapaan puhua, kirjoittaa sekä esittää ja olla esittämättä erilaisia väitteitä ja oletuksia. Suoninen (1993, 72–73) toteaa, että kaikessa kielenkäytös-

sä on kyse sosiaalisen todellisuuden rakentamisesta diskurssien eli erilaisten merkityssysteemien avulla niin, että ideologisia käytänteitä uusintavia ainesosia on tilanteisesti aina läsnä. Diskurssit eivät ole useinkaan samanarvoisia ja tämä saa aikaan kilpailua niiden kesken. Valtasuhteet vaikuttavat diskurssien tehokkuuteen, jolloin toiset diskurssit näyttäytyvät toisia vahvempina. Kiinnostukseni kohdistuukin tästä seurauksena olevaan ”artikulaatiokamppailuun” (ks. Jokinen 1993, 29) ja monenlaisten tulkintojen kirjoon.

4. AINEISTO

Varsinainen kohu uhanalaisista kalakannoista ja kalastuskiintiöistä syntyi syksyllä 2012, kun aktiivisena kalastuksen harrastajana ja näyttelijänä tunnettu Jasper Pääkkönen kertoi maa- ja metsätalousministeriön virkamiesten häiriintyneen hänen kirjoituksistaan koskien Suomen kalastuspolitiikkaa ja lohikalajien ahdinkoa Suomessa. Keskusteluun on sittemmin liittyneet muun muassa ympäristöministeri Ville Niinistö, RKTL:n tutkijoita sekä ammattikalastajia. Maa- ja metsätalousministeriö on esimerkiksi ICES:n tutkijoiden kanssa eri linjoilla sen suhteen, mikä olisi sopiva Itämeren lohikiintiön koko ja mikä lohikalakantojen tila ylipäätään Suomessa on.

Alun perin tarkoitukseni oli tutkia (lehti)kirjoituksia aiheesta, mutta retoriikan tutkimusta ajattellessi soveltuvampi aineisto tähän tarkoitukseen oli keskustelu, jossa eri osapuolet pääsevät itse ääneen, ilman että heidän sanojaan on muokattu tai editoitu (toimittajien toimesta). Tällä tavoin keskustelu on myös puheenvuorosta toiseen etenevää ja useampi ihminen pääsee esittämään omia näkemyksiään aiheesta samassa keskustelussa.

Valitsin lopulta tutkimusaineistoksi Yle TV1:n A-Studio: Stream -keskustelun, jossa Suomen kalakantojen tilaa käsittelevät kalataloustieteen professori Hannu Lehtonen (HL) sekä maa- ja metsätalousministeriön elinkeinokalatalousyksikön päällikkö Markku Aro (MA). Keskustelun alussa otetaan videoyhteys myös Jasper Pääkköseen (JP) sekä ohjelman loppupuolella ammattikalastaja Heikki Salokankaaseen (HS). Keskustelu kestää yhteensä hieman alle 30 minuuttia. Se esitettiin televisiossa suorana lähetyksenä 5.4.2013 ja oli tämän jälkeen katsottavissa internetissä Yle Areenassa (www.yleareena.fi) kuukauden ajan. Keskustelu ei enää tutkimusta aloittaessani ollut nähtävillä Ylen internetsivuilla, mutta sain sen Ylen arkistoista dvd:lle kopioituna. Tämän keskustelun lisäksi otin aineistoksi Pääkkösen blogikirjoituksen (JPb), joka mielestäni toimi tietynlaisena avauksena televisiokeskustelulle. Koska aineistona toimiva keskustelu ja blogikirjoitus ovat olleet kaikki-

en nähtävillä ja kaikille avoimia, ei sen tarkasteluun tutkimustarkoituksessa tarvita erillistä lupaa. Keskusteluun osallistuneet henkilöt ovat tienneet, että heitä kuvataan suorassa lähetyksessä ja että lukuisat ihmiset kuulevat heidän sanomansa.

A-studio on asiapitoiseksi luokiteltava keskusteluohjelma, jossa on joka kerta oma ajankohtainen, suomalaisia sillä hetkellä askarruttava aiheensa. Keskustelunaiheen on oltava kiinnostava ja sellainen, joka jakaa mielipiteitä. Sen tulisi olla niin sanottu ”kuuma peruna”, joka puhuttaa sekä kansaa että asiantuntijoita. (Nuolijärvi ja Tiittula 2000, 51.) Ohjelmassa on yleensä kaksi toimittajaa keskustelun juontajina. Keskusteluvieraiksi ohjelmaan kutsutaan eri alojen asiantuntijoita ja ammattilaisia, esimerkiksi poliitikkoja, tutkijoita, urheilijoita tai muita kulloiseenkin aiheeseen liittyviä henkilöitä. Tutkimusaineistona olevassa ohjelmassa keskustelijoita on toimittajien lisäksi yhteensä neljä, joista kahteen otetaan videoyhteys keskustelun kuluessa.

Juontajat aloittavat keskustelun esittelemällä illan keskustelunaiheen. Keskustelun aikana he esittävät keskustelijoille kysymyksiä ja pyrkivät ohjaamaan sitä, kuka keskustelijoista kulloinkin saa puheenvuoron. Juontajien tehtävänä on myös kuljettaa keskustelua eteenpäin ottamalla esiin uudenlaisia näkökulmia tai lisää pohdittavaa keskustelunaiheesta. Juontajat pyrkivät siihen, että keskustelu toimii ja etenee, mutta heidän itsensä täytyy olla varsinaisessa keskustelussa taustalla.

Kyseessä on siis juontajien kysymysten avulla rakenteistama ja rytmittävä keskustelu. Se on silti sosiaalisesti organisoitua ja sitä ohjaavat vuorovaikutussäännöt. Vuorovaikutuksen sosiaalinen määräytyneisyys ei kuitenkaan ole luonteeltaan pakottavaa, vaan osallistujat voivat millä hetkellä hyvänsä olla ohjaamassa keskustelua haluamaansa suuntaan. Televisiokeskustelussa käsikirjoitus voi kuitenkin olla hyvinkin tarkka, ja toimittaja saattaa lukea kysymyksensä paperista. Toimittajan kysymykset voivat myös sisältää suoria lainauksia esimerkiksi erilaisista lainauksista ja näin puheilmaisuudesta tulee usein hyvinkin muodollista ja ennalta määrättyä. (Ks. Nuolijärvi ja Tiittula 2000, 18–29.) Vaikka toimittajilla onkin merkittävä rooli keskustelun ohjaajina, ovat he ainoita keskustelun osallistujia, joiden nimeä ei mainita ääneen. Heidän persoonalliset piirteet pyritäänkin jättämään taka-alalle ja näin rakennetaan ajatusta toimittajien anonymiteetistä ja neutraaliudesta (Berg 2003, 42). Jotta katsojat saataisiin pysymään kanavalla, keskustelijoiden välille rakennetaan tietoisesti jännitteitä tai heidät valitaan ohjelmaan alun perinkin nämä jännitteet huomioon ottaen. Tämä on tyypillistä etenkin poliittisille keskusteluohjelmille. (Ks. esim. Nuolijärvi ja Tiittula 2000.) Tällainen jännitteisyys ja ristiriidat tulevat esiin aineistoni keskustelussa heti alussa, kun studiovieraat ja

ohjelman teema esitellään. Ohjelman avauksessa esitetty ristiriita myös osittaa vieraiden erilaiset roolit: on puoltajia ja vastustajia.

5. ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin retorisia vakuuttamisen keinoja ja diskursseja, joita keskustelussa rakennetaan ja jotka nousevat aineistosta selvimmin esille. Halusin merkitä eri diskurssit otsikoihin aineistolainauksen avulla, jotta lukija voisi jo otsikosta päätellä, mitä tulevat diskurssit pitävät sisällään, ja mitkä asiat nousevat keskustelussa kirkkaimmin esiin. Vaikka kirjoitan työssäni ”vapaalla otteella” kalakantojen suojelijoista ja ammattikalastuksen puolustajista, en tarkoita, että näiden välillä olisi jyrkkä kuilu, jota ei voisi ylittää. En siis väitä esimerkiksi, että ’kalakantojen suojelijat’ haluaisivat lohikalojen ammattimaisen kalastuksen loppuvan kokonaan tai että ’ammattikalastuksen puolustajat’ eivät lainkaan ymmärtäisi tai olisi laisinkaan samaa mieltä suojelutoimenpiteistä kalakantojen suojelijoiden kanssa. Kalakantojen suojelijoina keskustelussa esiintyvät Hannu Lehtonen sekä Jasper Pääkkönen. Ammattikalastuksen puolustajina sen sijaan toimivat Markku Aro sekä Heikki Salokangas.

Olen tarkastellut aineistoani etsimällä siitä aiemmin kuvaamani retorisia keinoja. Katsoin keskustelun ensin muutaman kerran saadakseni käsityksen siitä, millaista keskustelu on ja laadin siitä seuraavaksi litteraation. Tämän jälkeen luin aineiston vielä läpi useaan kertaan. Seuraavaksi ryhdyin kiinnittämään huomiota siihen, miten keskustelijat tuovat esiin omia näkemyksiään ja käsityksiään. Samalla, kun havainnoin retorisia keinoja, aineistosta nousi esiin erilaisia sisällöllisiä teemoja ja vastakkainasettelua. Pyrin kiinnittämään huomioni usein toistuviin puhumisen tapoihin. Tutkimusta luonnehtii aineistolähtöisyys, jolloin analyysi tuottaa tutkimuksen olennaiset sisällölliset jäsennykset. Rakentamani tulkinnot ja esittämäni diskurssit eivät kuitenkaan ole selvärajaisia tai ainoita, joita kyseisestä aineistosta olisi löydettävissä. Diskurssit osittain myös limittyvät toisiinsa, ja toiset diskurssit olivat enemmän esillä kuin toiset, joiden sisälle sijoittuvia puheenvuoroja pidin kuitenkin tärkeinä, sillä ne auttavat tuomaan keskustelun moniaineeksisuutta näkyville.

Esitän jokaisen diskurssin ja retorisen keinon yhteydessä mahdollisimman monipuolisesti aineistoesimerkkejä, jotka havainnollistavat sitä, mistä ja millä tavoin kussakin diskurssissa puhutaan. Näin ollen lukijat voivat arvioida kriittisesti niistä tekemiäni päätelmiä. Laadin litteraation sanatarkasti, mutta en merkinnyt siihen tarkkoja yksityiskohtia, kuten kaikkia äänenpainoja tai taukoja, mitä en pitänyt analyysini kannalta olennaisina. Analyysissä esittämäni aineistokatkelmat ovat selkeän ku-

van aikaansaamiseksi tehty ymmärrettävämmiksi erottamalla lauseet toisistaan niissä paikoin, kun katson uuden lauseen alkavan.

Aloitin analyysini esittelemällä kalakantojen suojelijoiden puheenvuoroja, joissa eri tavoin korostetaan ja viitataan etenkin Itämeren lohen suojelutarpeeseen, löytämiäni diskurssien avulla. Diskurssien käsittelyn jälkeen esittelen argumentoinnissa käytettyjä retorisia keinoja. Tämän jälkeen kuvailen vastaavalla tavalla aineisto-otteiden avulla ammattikalastuksen puolustajien puheenvuoroja ja lopuksi heidän käyttämiään retorisia keinoja.

Käytän keskustelijoista aineisto-otteiden yhteydessä seuraavia lyhenteitä:

T = Toimittaja (Hinni Aarninsalo)

T (mies) = Toimittaja (Jaakko Karhu)

JP = Jasper Pääkkönen, vapaa-ajankalastaja, näyttelijä

HL = Hannu Lehtonen, kalataloustieteen professori, Helsingin yliopisto

MA = Markku Aro, maa- ja metsätalousministeriön kalastusneuvos

HS = Heikki Salokangas, ammattikalastaja

JPb = Jasper Pääkkösen blogiteksti

5.1 Kalakantojen suojeleminen

Keskustelu kalakantojen suojelusta oli aineistoni keskiössä. Se muodosti toisen diskursiivisen ”ytimen” ammattikalastuksen puolustuksen ohella. Tässä luvussa kuvaan tiivistetysti sitä, millaista keskustelua kalakantojen suojelusta käydään. Löysin kolme keskustelua hallitsevaa diskurssia, joiden sisältöä tulen käsittelemään seuraavaksi. Nämä neljä diskurssia ovat: *”Kalastuskiintiötä on leikattava”*, *”Maa- ja metsätalousministeriö on epäonnistunut tehtävässään”*, sekä *”Tutkijoita ei kuunnella”*. Diskurssien käsittelyn jälkeen esittelen työni tärkeintä sisältöä; retorisia keinoja, joiden avulla tämän diskurssikehyksen sisällä pyritään vakuuttamaan yleisö.

Analyysin taustaksi on syytä esitellä lyhyesti Jasper Pääkkösen blogissaan esittämän puheenvuoron ydinsisältöä, joka liittyy olennaisesti analysoituun televisiokeskusteluun. Pääkkösen huoli kalakantojen tilasta ja Suomessa harjoitetusta kalastuspolitiikasta sai hänet esittämään näkemyksiään sosiaalisessa mediassa. Hänen näkemyksen mukaan suomalaiset päättäjät eivät ole kiinnostuneita uhanalaisten kalojen suojelusta, vaan pyrkivät edesauttamaan ainoastaan ammattikalastajien elinkeinon

jatkumista vaelluskalojen hyvinvoinnin kustannuksella. Kirjoitukset herättivät laajaa kiinnostusta ja palautetta virtasi sekä puolesta että vastaan. Tutkimuksen aineistona oleva blogikirjoitus on Pääkköseltä eräänlainen reaktio tähän palautteeseen ja polemiikkiin. Kirjoituksessa Pääkkösen tavoitteena on vakuuttavasti ja ytimekkäästi ilmaista, mistä tässä kaikessa on hänen mielestään kysymys.

JPb: "Lohi on lähellä sydäntäni kalastusharrastukseni vuoksi, mutta haluan heti ensi alkuun tehdä selväksi, että en itse kalasta Itämeren lohta. Tämä johtuu lähinnä siitä, että lohta ei ole pitkään aikaan riittänyt Suomen joissa kalastettavaksi. Olenkin kalastuksen harrastajana suunnannut lohireissuni Norjaan ja Venäjälle, jossa lohikannoista pidetään parempaa huolta ja sitä riittää kalastettavaksi. Minulle tässä lohikeskustelussa on kysymys ennen kaikkea kaikkien kalakantojen suojeluun liittyvistä periaatteista, ja lohen ollessa Suomen "kalojen kuningas" se tuntuu olevan ainoa kalalaji, jota käsittelevät uutiset ylittävät uutiskynnyksen. Tosin hyvin satunnaisesti."

(Esimerkki 1)

Ensimmäisessä esimerkissä Pääkkönen asettaa niin sanotusti ”kortit heti pöytään” ja esittää lähtökohdat aiheen käsittelylle. Hän itse myöntää kalastavansa, mutta korostaa ettei kalasta Itämeren lohta, koska sitä ei hänen mielestään riitä kalastettavaksi Suomessa. Valinnassa kohdistaa lohireissut ulkomaille, itsestään selvänä kriteerinä näyttäytyy Suomen lohikalakantojen heikko tilanne, joka Pääkkösen mukaan johtuu ennen kaikkea päättäjien välinpitämättömyydestä. Pääkkönen ottaa kirjoituksessaan esiin myös lohen statuksen. Hän toteaa lohen olevan tietynlainen ”kalojen kuningas”, uhanalaisten vaelluskalojen symboli, jonka avulla kalakantoja ylipäätään koskevat asiat on mahdollista nostaa esille. Lohi mahdollisesti indikoi ihmisten mielessä myös joen tilaa, sitä millaisena me sen näemme; jos jotakin jokea pidetään lohijokena, sen arvostus etenkin virkistyskäytöissä mielessä nousee. Kommenttien tiivistyessä loheen, Pääkkönen tavoittelee kalakantojen suojeluun liittyvien periaatteiden esiin nostamista, sillä hänelle tässä on ennen kaikkea kysymys perustavammasta asiasta, kuin vain yhden kalalajin ahdingosta.

Esimerkki 1 havainnollistaa oivalla tavalla ihmisten jatkuvasti puheessa tuottamaa kategorisointia. Vaikka Pääkkönen haluaakin kategorisoida itsensä ”vain” kalastuksen harrastajaksi, näyttäytyy hän läpi keskustelun tietynlaisena asiantuntijana, joka on tietoinen siitä, millä tolalla vaelluskalakanamme tosiasiaa ovat. Tällaista asiantuntijuutta tuotetaan keskustelussa hyvin paljon ja tämä liittyy erilaisiin näkemyksiin kalastuksen säätelyn ja kalojen suojelun tarpeesta. Analyysin edetessä tulen esittämään useita esimerkkejä kyseessä olevasta asiantuntijuuden tuottamisesta ja asiantuntijan tiedolla vahvistamisesta. Jasper Pääkkönen ottaa blogikirjoituksessaan myös position, jossa hän näyttäytyy ’tavallisena kansalaisena’, kansalaisena, joka on pettynyt poliitikkojen toimintaan tai

passiivisuuteen. Hän asemoi itsensä aktiiviseksi kansalaiseksi, joka kritiikin lisäksi pyrkii esittämään ratkaisukeinoja kalakantojen suojelua koskeviin ongelmiin. Näitä kalakantojen suojelijoiden näkemyksiä siitä, mitä tilanteessa pitäisi tehdä, tullaan käsittelemään käsillä olevissa diskursseissa.

Kalataloustieteen professori Hannu Lehtonen on toinen kalakantojen suojelija tässä keskustelussa. Hän on puhunut asiaan liittyen jo vuosien ajan, esiintyen tietynlaisena institutionaalisena asiantuntijana. Kuten Pääkkönen, hänkin on ollut huolestunut uhanalaisten kalakantojen tilanteesta ja suomalaisesta kalastuspolitiikasta. Lehtonen näyttäytyy keskustelussa tutkimustietoon perustuvan kalastuksen sääntelyn, kestävämmän kalastuksen edistämisen ja kalojen luonnollisen lisääntymisen edellytysten parantamisen puolestapuhujana, sekä myös kaiken tämän seurauksena kalastusmatkailun potentiaalin kehittymisen tukijana.

5.1.1 ”Kalastuskiintiötä on leikattava”

Lukiessani läpi aineistoa ja aloittaessani aineiston analysointia, huomasin että kalakantojen suojelu –puheessa toistui keskustelun edetessä näkemys siitä, että tutkijat ovat yksimielisiä saaliskiintiöiden leikkaustarpeesta. Tässä diskursseissa vallitseva näkemys Itämeren lohen suojelutarpeesta haastaa ammattikalastuksen puolustajien itsestään esittämän kuvan vastuullisina ja uhanalaiset kalakannat huomioonottavina toimijoina. Se myös asettaa maa- ja metsätalousministeriön kyseenalaiseen valoon tarkasteltaessa ympäristövastuuta.

Keskustelussa korostuu hyvin vahvasti tutkimustieto, johon argumentaatioissa viitataan. Tällä tutkimuksien esiin ottamisella halutaan osoittaa, että ”asioille pitäisi tehdä jotain”. Huolestuneita näkemyksiä esitetään etenkin Itämeren lohen tämänhetkisestä tilanteesta. Seuraavissa kommenteissa korostetaan näkemystä, jonka mukaan Itämeren lohikanta ei kestä kalastusta nykyisessä laajuudessa. Kommentti on peräisin televisiokeskustelua edeltäneestä Pääkkösen blogikirjoituksesta.

JPb: ”Tutkijat, siis sekä suomalaiset että kansainväliset merentutkimuksen asiantuntijat, ovat yksimielisiä siitä, että Itämeren lohen saaliskiintiötä on leikattava.”

”Kaikki saatavilla olevat tutkimukset osoittavat, että Itämeren lohen saaliskiintiötä tulisi leikata radikaalisti, jotta lohikanta voi elpyä.”

(Esimerkki 2)

Blogikirjoituksessaan ja televisio-ohjelman haastattelussa Pääkkönen toteaa useaan otteeseen, ettei tilanne voi jatkua entisellään, jos lohikannat halutaan saada pois sukupuuton partaalta. Kuten esi-

merkki osoittaa, Pääkkösen käsityksen mukaan kaikki tutkimukset ovat yksimielisiä siitä, että saaliskiintiötä tulisi nostaa, jotta lohikanta voisi elpyä. Kuulijoille luodaan kuva yksiselitteisestä tilanteesta, jossa kaikki asiantuntijat ovat samaa mieltä. Samanmielisyydellä rakennetaan vaihtoehdonta todellisuutta; ei ole muita vaihtoehtoja, kuin leikata saaliskiintiötä, jotta lohikalakannat olisivat kestäväällä tasolla. Tällä tavoin muodostuu selonteko, jossa vedotaan siihen, että kalastuksen rajoittaminen on tällä hetkellä pakon sanelemaa. Tilanteen toisenlainen kuvaus ei todennäköisesti nostaisi esiin toiminnan mahdollisuuksien rajautumista näin selkeästi.

Tässä diskurssissa yleisön puhuttelu kohdistuu ”meihin kaikkiin”, mutta erityisesti maa- ja metsätalousministeriöön ja päättäjiin. Puheenvuorojen arvopohja rakentuu luontoarvojen ja rationaalisuuden varaan. Tässä diskurssissa argumentaation teho perustuu siihen, että ”kenen tahansa järkevä ihmisen” nähdään ymmärtävän se seikka tosiasiana, ettei Itämeren lohta riitä kalastettavaksi ja että tämän vuoksi saaliskiintiötä tulisi leikata huomattavasti. Maa- ja metsätalousministeriön edustajat ja muut, jotka eivät ajattele tällä tavoin, vaan kokevat, että lohta riittää kalastettavaksi, eikä tiukempia rajoituksia tarvita, esitetään itsekkäinä ja oman edun tavoittelijoina. Väitteiden saattelemana ajetaan niin sanotun universaaliyleisön etuja, sillä Itämeren lohien tiukemman suojelun esitetään hyödyttävän meitä kaikkia.

Myös Hannu Lehtonen on sitä mieltä, että tilanne vaatii muutosta. Hän on huolissaan Suomen merialueilla harjoitetusta sekakantakalastuksesta ja sen vaikutuksista kalakantoihin. Lehtonen osoittaa kertomuksellaan, miten suuri merkitys kalastuksen säätelyllä todellisuudessa on.

HL: *”Tornionjoki on itämeren niin sanottu vahva lohijoki, mut itämeressä on noin itämeren alueella on noin kolmekymmentä lohijokea ja näistä noin kaksikymmentä on erittäin heikossa tilassa. Ja tää tarkoittaa sitä ku tää meidän osalta kalastus se ei valikoi kalaa mistä se pyydetään, minkä joen lohesta on kysymys. Et pitäis päästä kokonaan eroon tästä niin sanotusta sekakantakalastuksesta. Muualla maailmassa Atlantilla toisin sanoen, ni siel on pääosin luovuttu tämmösest sekakantakalastuksesta ja kaikki kalastus on viety monessa maassa yleensä lähes koko Pohjois-Atlantilla jokiin ja jokisuihin”*

HL: *”Tää Markku kertoi että lohien kalastusta on säädelty seitkytluvulta alkaen, mutta huonosti alussa, koska vasta Kalevi Hemilän kau ministerikaudella te tehdiin aika rajujakin. Se oli yheksäkytkuus, ni silloin tehtiin aikarajotus, lohikannat pompahti heti ylös. Ja sen jälkeen ne on pysynyt ja kiitos näitten aikarajotusten ja muiden muiden tälläst mut sitähan on koko ajan pehmennetty ja se on tietysti johtanu ...”*

(Esimerkki 3)

Lehtonen toteaa, kuinka Tornionjoessa elävä taimenkanta voi hyvin, mutta painottaa useaan otteeseen keskustelun aikana, että se poikkeaa muista Suomen Itämereen laskevista lohijoista. Tornionjoki ja Simojoki ovat ainoita Suomessa sijaitsevista Itämereen laskevista joista, joissa elää alkuperäinen luonnonvaraisesti lisääntyvä lohikanta. Vielä 1980-luvulla tilanne oli tätäkin huonompi ja alkuperäiset Itämereen vaeltavat lohikannat uhkasivat hävitä. Kun lohenkalastusta merialueilla ryhdyttiin säätelemään, tapahtui jälleen käänne parempaan suuntaan. (Esim. Simojoen lohi, Luke.) Lehtonen todistaa kalastusrajoitusten vaikutuksen lohikantojen kokoon esimerkillään Kalevi Hemilän ministerikaudelta, jolloin kalastuksen aikarajoitukset ja vastaavat toimenpiteet saivat lohikannat välittömästi nousemaan. Lehtonen rakentaa kuvauksessa selvää ajanjaksollista jakoa myönteiseen ja kielteiseen; Hemilän ministerikaudella tehtiin hyviä ratkaisuja kalakantojen elinvoimaisuutta ajatellen, mutta hyvin alkanut kehitys on hidastunut tämän jälkeen.

Lehtosen mielestä sekakantakalastus on suuri syyllinen lohijokien heikkoon tilaan, sillä silloin kalastusta ei kohdisteta erikseen sellaisiin kantoihin, jotka sitä kestäisivät, vaan saaliiksi tulee sekä heikkojen että vahvojen lohijokien kaloja. Lehtonen ottaa tässä vaiheessa esille sen, miten muualla maailmassa tällaisesta sekakantakalastuksesta on luovuttu ja implisiittisesti esittää, että Suomessa tulisi toimia näin. Saaliskiintiöiden leikkausten ja sekakantakalastuksesta luopumisen lisäksi Lehtosen mielestä kalojen pyyntikokoa olisi syytä nostaa, jotta kalakannat saataisiin elpymään. Kalastuksen säätelyn ja rajoitusten merkityksestä kertoo myös seuraava aineisto-ote.

HL: *"No kaa ka kalas kalastajilla toki on merkitystä koska ne (kalakannat)on kalastettu vähiin. En nyt puhu erikseen vapaa-ajan tai ammattikalastuksesta mut yleensä kalastuksesta. Kalastuksen pitäis olla kestäväällä tasolla"*

(Esimerkki 4)

Esimerkki 4 osoittaa, miten nimenomaan kalastus on se, mikä nähdään tässä syyllisenä kalakantojen ahdinkoon. Tämän vuoksi kalakantojen suojelijat argumentoivat keskustelussa nimenomaan ja etenkin kalastuskiintiöiden rajoitusten puolesta. Tässäkin väitteiden sisältämillä sanavalinnoilla on suuri merkitys. Lehtonen voisi nostaa puheessaan esille myös jokien patoamisen vaikutukset kalakantojen ahdinkoon, mutta päättää kohdistaa syytökset ainoastaan kalastukseen.

Samalla kun kalastuskiintiöille vaaditaan leikkauksia, kiistetään Itämeren lohen taloudellinen merkitys Pääkkösen blogikirjoituksessa. Ammatikseen lohia kalastavia on hänen mukaan ainoastaan kourallinen ja heidänkin elinkeinonsa on kannattavaa ainoastaan erilaisten tukien ansiosta. Lohen kalastuksesta saatavan taloudellisen hyödyn merkitys siis kyseenalaistetaan, eikä lohenkalastusta

näin ollen pidetä perusteltuna. Vaikka kalastus toisi joillekin leivän pöytään, ei uhanalaisen tai vaarantuneen kalan kalastamisen tuoma taloudellinen hyöty kompensoi menetettyjä arvoja. Uhanalaiset kalat nähdään myös itsessään suojelun arvoisina ja niille toivotaan osoitettavan samanlaista arvostusta kuin muillekin suojelua vaativille, uhanalaisille eläimille. Vaikkei johtopäätöksiä tässä eksplikoitakaan, syntyy assosiaatio myös julkisessa keskustelussa usein painotettuihin luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen ja lajien tasavertaiseen kohteluun, johon tulisi tämänkin diskurssin mukaan pyrkiä.

Seuraavassa vielä esimerkki tutkijoiden suositusten ”mitätöinnistä” ja luonnonlohikantojen suojeluun perustuvien esitysten vastustamisesta.

JPb: ”Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES suositti tälle vuodelle koko Itämeren alueelle 52 974 lohien saaliskiintiötä. EU:n kalastuskomissio esitti luonnonlohikantojen suojeluun perustuvaa lohikiintiötä ja 79 % pudotusta viime vuoden kiintiöihin. Suomi vastusti tätä esitystä, ja Koskinen runnoi Suomelle läpi 45 505 lohien saaliskiintiön, joka oli Itämeren alueen suurin. Tämäkään ei riittänyt MMM:lle, vaan Suomi haali vaihtokaupalla 5000 lohien lisäksi Latvialta vaihtamalla lohta kilohailiin. Suomen lohikiintiö on 50 505 lohta, eli lähes koko tutkijoiden esittämän maksimikiintiön verran.”

(Esimerkki 5)

Esimerkissä 4 kiintiöpäätöksen mielettömyyttä painotetaan sanavalinnalla ”runnoa”. Tämän jälkeen järjenvastaisen toiminnan kritisoimista jatketaan ja kiintiön suurta kokoa sekä päättäjien mielettöntä tekoa korostetaan ilmaisemalla Suomen ”haalivan” 5000 lohien lisäksi kiintiön. Kyseisessä lainauksessa tai sen jälkeen ei puhuta mitään muiden Itämeren maiden kiintiöehdotuksista tai siitä, mitä mieltä muiden edustajat ovat kiintiön leikkaustarpeesta. Samalla rakennetaan kuvaa, ettei (silloista) maa- ja metsätalousministeri Jari Koskista kiinnosta uhanalaisten kalojen suojelu, esittämällä ettei hän ole edes yrittänyt neuvotella pienemmistä kiintiöistä.

Kalakantojen suojelijat haluavat selkeästi argumenteillaan osoittaa päättäjien toimivan väärin kalastuskiintiötä määrittäessään ja heidän ymmärryksen vastaisesti. Ihmisten vastuulla on päätöksiä tehtäessä huolehtia uhanalaisten ja vaarantuneiden eläinten asianmukaisesta suojelusta. Oikeudenmukaisuus ja vastuullisuus nähdään monissa kommentteissa sellaisena asiana, joka ei kiintiöpäätöksissä ja kalastuspolitiikassa ylipäätään toteudu tai sen tulisi toteutua huomattavasti paremmin. Kalakantojen suojelijat pyrkivät näyttäytymään tosiasiallisen tiedon omaavina henkilöinä, mutta kiinnostavaa on, minkälainen tieto hyväksytään osaksi ongelman määrittelyä ja minkälaista asiantuntijuutta arvostetaan ja pidetään luotettavana. Liittyykö asiantuntijuus tutkimukselliseen tietoon, kuten tässä

tapauksessa, vai syntyykö relevantti tieto kokemuseräisesti käytännön tietona, kuten ammattikalastuksen puolustajien puheessa?

5.1.2 ”Maa- ja metsätalousministeriö on epäonnistunut tehtävässään”

Seuraavaksi esittelen niitä tapoja, joilla maa- ja metsätalousministeriöstä puhutaan kalakantojen suojelu –puheen sisällä. Aiemmin sanottu merkitsee tässä diskurssissa paljon ja se otetaan esille heti ohjelman alussa Jasper Pääkköselle esitettyjen kysymysten myötä. Keskustelu ei koskaan ala ”nollasta”, vaan suhteutuu aina aikaisemmin sanottuun. Tässä yhteydessä aikaisemmin sanotulla viitataan etenkin ministeriön ja Pääkkösen aikaisempaa keskustelua. Pääkkösellä on omakohtaista tietoa asiasta, hän ei siis selosta jonkun muun tarinaa. Hän on käynyt ministeriössä vierailulla ja kertoo sanatarkasti, mitä hänelle on siellä sanottu. Keskustelun osapuolilla on näin ollen yhteistä keskusteluhistoriaa asiaan liittyen. He ovat puhuneet aiemmin samasta aiheesta, mutta eivät julkisesti, vaan maa- ja metsätalousministeriön seinien sisäpuolella. Tämä keskusteluhistoria tulee näkyväksi ja relevantiksi heti ohjelman alussa, kun se ”puhutaan olemassa olevaksi” yhden tai useamman osallistujan toimesta (ks. Heritage 1996).

Seuraava aineistokatkkelma liittyy Pääkkösen kritiikkiin suomalaista kalapolitiikkaa kohtaan. Kysessä olevaa keskustelua on edeltänyt Pääkkösen väittämä, jonka mukaan maa- ja metsätalousministerin työtä häiritsee Pääkkösen esiintulo Suomessa harjoitettuun lohipolitiikkaan liittyen ja tällaisesta kirjoittelusta ja politikoinnista tulisi ministeriön mielestä päästä eroon. Pääkkönen kertoi hänelle näin sanotun tapaamisessa, jonne hänet oli kutsuttu syksyllä 2013.

T : ”Mut mut muistuuko mieleen et siel ois sanottu kuitenkin et tämmösest kirjoittelusta pitäisi päästä eroon et se vaikeuttaa ministerin työskentelyä.”

MA: ”No emmä muista, ainakaan tommosia sanoja.”

T: ”Jasper, miltä tää kuulostaa että että täälä ei oikeen ainakaan muisteta että tällstä ois sanottu?”

JP: ”No joo, mua oli etukäteen varotettu useemmastakin tahosta siitä että että kun tänne ministeriöön menee keskustelemaan ni niin faktoja ja asioita saattaa saatetaan vähän väärillä ja ihan siitä syystä että mä oon vähän noviisi tämmösissä asioissa ni mä nauhotin koko sen koko sen keskustelun, eli kaikki nää sitaatin on ihan suoria, suoria sitaatteja tästä meidän käymästä keskustelusta.”

(Esimerkki 6)

Esimerkissä 6 ilmenee, ettei Markku Aro muista, että Pääkköselle olisi sanottu hänen kirjoittelunsa häiritsevän ministeriön työskentelyä. Huomionarvoista on, että Aro ei varsinaisesti kiistä tapahtu-

maa, mutta toteaa, ettei muista, että juuri tuolla tavoin olisi sanottu. Vastauksesta voi päätellä, että Pääkkösen ulostulo ja kirjoittelu aiheesta on saattanut jollain tavalla olla häiritsevää, mutta Aro ei silti myönnä, että kyseinen kommentti olisi ollut täysin totuudenmukainen. Yllä olevassa esimerkissä, Aron puheenvuoron jälkeen, Pääkkönen toteaa ennakoineensa, että hänen väitöksiään kohdistuen maa- ja metsätalousministeriöön saatetaan epäillä ja ministeriössä käydyn keskustelun sisältöä vääristellä. Oletettuun vasta-argumenttiin ja ennakoituun kritiikkiin varautuminen toimii myös retorisenä keinona, josta kerron enemmän tuonnempana. Pääkkönen antaa puheenvuorossaan ymmärtää, että puheiden ja tietojen vääristely on maa- ja metsätalousministeriölle tavallista käyttäytymistä. Hän esittää itsensä rehellisenä ihmisenä, joka pitää tärkeänä tietynlaisten epäkohtien ja vääryyksien esiintuomisen. Puheenvuoron jälkeen Aro huomauttaa, että tällaisesta keskustelun nauhoittamisesta olisi pitänyt kertoa tapaamisen aikana. Pääkkönen vastasi tähän, että kaikkien hänen saamien tietojen mukaan tätä ei tarvitse erikseen kertoa. En tiedä, eikä tehtäväni tässä ole mielestäni ottaa selvää, toimiko Pääkkönen sääntöjen mukaan vai ei nauhoittaessaan keskustelun, mutta hän onnistuu tuottamaan itsensä vakuuttavaksi, täsmällisesti tietäväksi puhujaksi, eikä tapahtumaan enää palata keskustelussa.

Pääkkönen käyttää menestyksekkäästi puheensa vaikutuskeinona etenkin *ethosta*, jolla viitataan tapoihin, joilla puhuja ilmentää omaa luonnettaan ja uskottavuuttaan. Hän osaa ottaa yleisönsä oikealla tavalla, saaden sen puolelleen. Pääkkönen pyrkii pitämään yllä mainettaan vastuullisena kalastajana ja uhanalaisten kalakantojen ”asianajajana”. Hyvän maineen saavuttaminen ja säilyttäminen ovat erittäin merkittävässä asemassa puhujan ethoksen kannalta ja siten uskottavan vaikutelman luomisessa. Pääkkönen onnistuu myös herättämään kuulijoissa tunteita. Tällaista tapahtuu esimerkiksi kuvailemalla maa- ja metsätalousministeriötä vastuuttomaksi tahoksi, samalla kun rakennetaan itsestä kuvaa vastuullisena, hyväntahtoisena ja järkevänä ihmisenä.

Pääkkönen katsoo, että kalakantoja koskeva asia on tärkeä tuoda esille ja siitä on pystyttävä keskustelemaan. Hän myös kokee, että ministeriön toiminta on saatava läpinäkyväksi ja esittää vahvaa kritiikkiä ministeriön lohikantoihin kohdistamaa piittaamattomuutta kohtaan. Useissa puheenvuoroissa maa- ja metsätalousministeriön ilmaistaan laiminlyöneen uhanalaisten kalakantojen suojelu-tehtävän toteuttamisen. Pääkkönen kohdistaa moneen otteeseen syytökset kyseistä ministeriötä kohtaan. Seuraavassa esimerkkejä tästä.

JP: *"Maa- ja metsätalousministeriö vastaa kaikista kalakantoihin ja kalojen suojeluun ja kalastukseen liittyvistä asioista ja mun näkemyksen mukaan ministeriö on täysin epäonnistunut tässä tehtävässään suojella kaloja, ja siitä syystä mua kiinnosti kuulla et mitä heillä on sanottavaa, ja mä oon sitä mieltä et et kalat kaikki kalat kalaan liittyvät ja uhanalaisiin kalakantoihin liittyvät asiat on on siirrettävä ympäristöministeriön alaisuuteen koska hh maa- ja metsätalousministeriö ei selkeästi oo pystynyt tehtäväänsä hoitamaan riittävän hyvin."*

(Esimerkki 7)

JPb: *"S-ryhmälle lähettämäni palaute levisi yllättävällä tavalla sosiaalisen median kautta julkisuuteen. Olen rivikansalaisena pyrkinyt vaikuttamaan lohiasiaan myös muita reittejä, erityisesti Suomen (hallituksen) päättäessä lohen saaliskiintiöistä, mutta valitettavasti Maa- ja metsätalousministeriön ja ministeri Jari Koskisen vaakakupissa tuntuu kiintiöpäätöksiä tehtäessä painavan ainoastaan ammattikalastajien etu, eikä minun ja monen asiasta kiinnostuneen tuttavani ja kollegani yhteydenotoilla ole ollut vaikutusta. Mutta ajaako MMM edes ammattikalastajien etua salliessaan lohen (ryöstö)kalastuksen mittakaavassa, joka vaarantaa Itämeren luonnonlohikantojen tulevaisuuden?"*

(Esimerkki 8)

Puheenvuoroissa (esimerkki 7 ja 8) esitetään, että ministeriö on täysin epäonnistunut tehtävässään suojella kaloja. Pääkkönen painottaa erityisesti sanaa *täysin* (*ministeriö on TÄYSIN epäonnistunut tässä tehtävässään suojella kaloja*). Pääkkönen on tiivistänyt puheenvuoroonsa käsityksensä kyseessä olevaan tilanteeseen liittyen. Pääkkönen kertoo, että on pyrkinyt vaikuttamaan lohiasiaan eri tavoin ja hän itse sekä moni muu on yrittänyt päästä keskusteluyhteyteen suoraan ministeri Koskisen kanssa, mutta huonolla menestyksellä. Kaikissa kommenteissa ei suoranaisesti otettu kantaa tai ilmaistu mielipidettä siihen, miksi näitä tehtäviä on laiminlyöty. Blogikirjoituksessaan Pääkkönen tosin toteaa Jari Koskisen ajavan ainoastaan ammattikalastajien oikeuksia eikä kalojen suojeluun ja kiintiöihin liittyvillä yhteydenotoilla ole ollut merkitystä hänelle (*"...valitettavasti maa- ja metsätalousministeriön ja ministeri Jari Koskisen vaakakupissa tuntuu kiintiöpäätöksiä tehtäessä painavan ainoastaan ammattikalastajien etu, eikä minun ja monen asiasta kiinnostuneen tuttavani ja kollegani yhteydenotoilla ole ollut vaikutusta."*). Pääkkönen tuntuu ajattelevan maa- ja metsätalousministeriön ajavan vain pienen vähemmistön etuja, ja epäonnistuvan siinäkin pidemmällä tähtäimellä, sillä ammattikalastajienkin etu olisi, että kaloja riittäisi kalastettavaksi tulevaisuudessakin. Ammattikalastajien etu nähdään Pääkkösen mukaan ministeriön päätöksenteossa tärkeämpänä, kuin kalakantojen suojelu ja kalastuksen rajoittaminen. Ongelmaksi esitetään tarpeenmukaisten päätösten tekeminen ja niistä vastuun ottaminen. Kommenteissa peräänkuulutetaan ministerin vastuuta ja ihmetellään tämän toimintaa, minkä ei loppujen lopuksi nähdä palvelevan ketään. Puheenvuoroissa otetaan sekä Pääkkösen että Lehtosen (*"Kyllä mä kannatan, siirretään ympäristöministeriölle, maa- ja*

metsätalousministeriö ei selvästi pysty suojelemaan uhanalaisia kaloja ja niitten kantoja”) toimesta esille, kuinka kaloihin ja kalojen suojeluun liittyvien asioiden siirtäminen Ympäristöministeriön kontolle olisi ratkaisu kyseiseen kalakantojen suojeluun liittyvään ongelmaan. Näiden kommenttien perusteella maa- ja metsätalousministeriölle kalojen kaupallisen pyynnin toimintaedellytysten tukeminen ja edistäminen näyttelevät tärkeämpää roolia, kuin uhanalaisten kalojen suojeleminen.

Pääkkösen argumentointi on vahvasti tiettyä henkilöä (Jari Koskinen) ja tahoa (maa- ja metsätalousministeriö) kohtaan kohdistettua moitteiden esittämistä. Tämä näkyy myös seuraavissa aineistotteissa.

JPb: ”valitettavasti maa- ja metsätalousministeriön ja ministeri Jari Koskisen vaakakupissa tuntuu kiintiöpäätöksiä tehtäessä painavan ainoastaan ammattikalastajien etu.”
(Esimerkki 9)

JPb: ”Tutkijat, siis sekä suomalaiset että kansainväliset merentutkimuksen asiantuntijat, ovat yksimielisiä siitä, että Itämeren lohen saaliskiintiötä on leikattava. MMM on ministeri Koskisen johdolla saanut läpi tuplasti suuremmat saaliskiintiöt tutkijoiden painaviin kehotuksiin verrattuna. Kysymys on yksinkertaisesta matematiikasta: tutkijat ilmoittavat, kuinka paljon lohta voi turvallisesti pyytää, jotta kalakannat voisivat elpyä vaarantuneesta tilasta ennalleen, mutta MMM katsoo Suomen voivan silti kalastaa tuplamäärän lohta.”
(Esimerkki 10)

JPb: ”En ole saanut Koskiselta tai hänen avustajiltaan minkäänlaisia vastauksia lähettämiini sähköpostiviesteihin, mutta en ole niitä oikeastaan uskaltanut toivoakaan saavani. Myös moni kansanedustaja on yrittänyt nostaa lohiasiaa esille heikoin tuloksin. Useat heistä ovat ilokseni vastanneet yhteydenottoihini, mutta moni on myös pahoitellut sitä, että kalakantojen suojelun tullessa puheeksi argumentteja saa useimmiten esittää kuuroille korville.”
(Esimerkki 11)

Jari Koskinen on Pääkkösen puheessa ja kirjoituksessa kategorisoitu henkilöksi, joka on kyvytön tekemään tarkoituksenmukaisia, tutkijoiden suosituksiin perustuvia päätöksiä kalakantojen hyväksi. Tähän liittyvää argumentointia vahvistetaan muun muassa sillä, että ilmaistaan muidenkin yrittäneen lähestyä Koskista aiheen tiimoilta, heikoin tuloksin. Tämä ”tieto” oikeuttaa Pääkkösen esittämään syytökset kyseistä henkilöä ja hänen tekoja kohtaan ja kritisoidaan ministerin päätöksiä (moral order). Pohjustamattomana tällaiset syytökset uhkaisivat kasvoja ja olisivat kyseenalaista argumentointia, jolla ei todennäköisesti olisi toivottua tehoa.

Pääkkönen (kuten vähäisemmässä määrin myös Lehtonen) rakentaa kuvaa vaihtoehdottomasta tilanteesta; kalakantojen kohtaloa ei voida jättää maa- ja metsätalousministeriön käsiin, jos lohikannat halutaan tulevaisuudessa elinvoimaisiksi tai edes kohtalaisessa kunnossa oleviksi. Jos kaloihin ja uhanalaisiin kalakantoihin liittyvät asiat siirrettäisiin ympäristöministeriöön, uhanalaisia ja vaarantuneita kaloja pystyttäisiin tehokkaammin suojelemaan Pääkkösen käsityksen mukaan. Ympäristöministeriöstä rakennetaan näin ollen kuvaa vastuullisempana toimijana. Uhanalaisten eläinten suojeleminen kuuluu ympäristöministeriön tehtäviin, mutta kalat kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön vastuulle. Pääkkönen muiden muassa on esittänyt huolen siitä, pystyykö maa- ja metsätalousministeriö huolehtimaan kalakantojen suojelusta ja kestävä kalastuksen edellytyksistä, kun sen tehtävänä on toisaalta myös kaupallisen kalastuksen ja elinkeinokalatalouden edesauttaminen. Pääkkönen ja Lehtonen näyttävät kommenttiansa perusteella ajattelevan maa- ja metsätalousministeriötä kiinnostavan lähinnä vain ammattikalastajien edunvalvonta.

(Aineistossani keskustelevat) ihmiset jakaantuvat erilaisiin ryhmiin mielipiteidensä mukaan. Yleinen tapa identifioitua ja erottautua on julki tuotu kuuluminen tai erottautuminen jonkin tietyn aatemaailman kannattajaksi. Tässä tapauksessa Pääkkönen haluaa rakentaa välimatkaa tiettyihin poliittisiin puolueisiin (Keskusta) ja poliitikkoihin (Jari Koskinen). Kalakantojen suojelijat haluavat tuoda sekä implisiittisesti, että osittain myös eksplisiittisesti esille omaa suhtautumistaan poliittisiin ideologioihin, puolueisiin ja poliitikkoihin. Tällä tavoin halutaan osoittaa, ettei kuuluta tietynlaiseen ryhmään, eikä jaeta samaa arvomaailmaa tiettyjen ihmisten kanssa.

Jonathan Potterin (1996) mukaan puhuja käyttää kuvailevia selontekoja yleensä silloin, kun hänet on konstruoitu negatiivisesti tai problemaattisesti. Tässä diskurssissa maa- ja metsätalousministeriön virkamiehet tuotetaan piittaamattomina ja epäpätevinä henkilöinä, ja tätä mielikuvaa ammattikalastuksen puolustajat pyrkivät muuttamaan erilaisilla kuvailevilla kertomuksilla. Markku Aro käyttää kuvailevaa, positiiviseen tunnelmaan pyrkivää selontekoa muun muassa silloin, kun hän kommentoi Pääkkösen kertomusta hänen vierailustaan maa- ja metsätalousministeriöön. Seuraavassa esimerkissä Pääkkönen kertoo, mitä hänelle sanottiin kyseisessä tapaamisessa, jonka jälkeen Aro kuvailee tapahtumaa oman näkemyksen mukaisesti.

T: "Sä oot kertonut että sä olit viime syksynä öö tai sut kutsuttiin tapaamiseen viime syksynä maa- ja metsätalousministeriöön. Kerro vähän et mitä siellä sulle oikeen kerrottiin."

JP: "joo mä mä olin kirjottanu tämmösen blogikirjotuksen itämeren lohesta jossa mä hyvin vahvasti kyseenalaistin Jari Koskisen öö lohipoliitiikan ja sen kirjoituksen jälkeen mut kutsuttiin kylään sinne keskustelemaan tästä asiasta lohesta ja Klirjottelusta. Ja...niin."

T: *"niin, mitä siel lisäksi sit kerrottiin tästä sun kirjoittelusta?"*

JP: *"Jjo siellä hhyvin selkeästi tuli selväksi että että tämmösestä turhasta kirjottelusta ja konfrontaatiosta pitäisi päästä eroon ja että se häiritsee ministerin työtä ja ja esitettiin myös sellainen toive että että tätä asiaa ei hirveesti tarvitsis politisoida koska lohet ei kuitenkaan käy äänestämässä."*

T (mies): *"Markku, mitä vastaat tähän?"*

MA: *"Terve Jasper. Mä olin mukana siinä kokouksessa ja ö valtiosihteeri kertoi että tarkoitus oli keskustella kasvokkain eikä median välityksellä. Hän pitää sitä paljon hyödyllisempänä. Ja hän myöskin ehdotti että näitä tapaamisia jatkettaisi ja muistan kun tämä tilaisuus alkoi niin se ilmapiiri oli viileähkö mutta kun lopetimme niin se oli aika levollinen."*

(Esimerkki 12)

Esimerkissä 12 Aro ei varsinaisesti vastaa toimittajan tiedustelemaan asiaan, koskien ministeriön toivetta lopettaa Suomen kalastuspolitiikasta kirjoittelun, vaan tahtoo korostaa tapaamisen levollista ilmapiiriä ja sitä, kuinka maa- ja metsätalousministeriössä ajatellaan tällaisen keskustelun olevan hyödyllistä. Jo tässä vaiheessa ohjelman alkua käy katsojalle (ja kuulijalle) selväksi, miten poleeminen ja tunteita herättävä aihe on kyseessä. Pääkkösen puheessa ja blogitekstissä maa- ja metsätalousministeriöstä ja Jari Koskisesta rakennetaan syyllisiä kalakantojemme huonoon nykytilaan. Pääkkösen siteeraama kommentti *"lohet ei käy äänestämässä"* on hyvin mielenkiintoinen. Koska Pääkkösen on kertonut äänittäneensä keskustelun, meillä ei ole syytä epäillä toteamuksen luotettavuutta. Tässä kommentissa kalat (ja kenties myös muut eläimet) sijoitetaan ihmistä heikompaan asemaan, sillä kalat eivät kykene päätöksentekoon, ne eivät esimerkiksi kykene käyttämään kieltä tai vaikuttamaan muulla tavoin niitä koskeviin kysymyksiin. Tämän takia kaloihin liittyvät asiat eivät tarvitsisi maa- ja metsätalousministeriön ymmärryksen mukaan niin suurta huomiota. Osapuolten välillä on selkeä ero, mitä tulee käsityksiin oikeudenmukaisuudesta. Ministeriön edustajat suhtautuvat asiaan tuotantokeskeisesti ja käsittävät kenties, että ihmisellä on oikeus ympäristöön, luontoon ja sen käyttöön. Kalakantojen suojelijat taas pitävät luontoa ja sen eläimiä itsessään arvokkaina ja kokevat, että eläimillä tulee myös olla oikeuksia, ja että ihmisillä on vastuu luonnosta ja eläimistä.

Myös seuraavassa esimerkissä päättäjiä kritisoidaan siitä, etteivät he ole päteviä tekemään järkeviä päätöksiä. Lehtosen mielestä nykyisten kalastussääntöjen puitteissa kalat eivät pääse kasvamaan riittävän suuriksi, jotta lisääntyminen onnistuisi, ja kuteva kanta säilyisi tarpeeksi suurena.

HL: *"Ky siis kyl mielellään parantaa näitä no kyy kyl se edellyttää että kalastus järjestettäis siten että kalat pystyy lisääntymään pystyy kasvamaan riittävän suureksi ja nimenomaan tärkeintä on kutevan kannan pitäminen riittävän suurena ja nykyisissä kalastussäännöissä se ei onnistu."*

(Esimerkki 13)

Esimerkin 13 kommentti antaa ymmärtää, että tässäkin tapauksessa viranomaiset ovat hoitaneet työnsä kehnosti, eikä kyseessä siis ole erityistilanne. Ongelmaksi asettuvat päätöksentekijät, jotka eivät jostain syystä hoida tehtäviään niin kuin ne kuuluisi hoitaa. Näitä kommentteja, joissa kerrotaan maa- ja metsätalousministeriön laiminlyöneen tehtäviään, mitä tulee kalakantojen kestäväan hyödyntämiseen, löytyy keskustelusta useita. Poliittiset päätöksentekijät nauttivat erityisestä vaikutusvallasta, joka eroaa muiden kansalaisten oikeuksista. Mutta joutuuko merkittäviä päätöksiä tekevä ministeri vastuuseen päätöksistään, vaikka ne olisivat useimpien mielestä epäoikeudenmukaisia? Tällaista vastuuta näytetään tässä diskurssissa peräänkuuluttavan.

5.1.3 *"Tutkijoita ei kuunnella"*

Itämeren lohen kalastuskiintiöt ovat olleet tutkijoiden tieteellisiä suosituksia suurempia useana vuonna. Kansainvälinen merentutkimusneuvosto (ICES) laatii kalakanta-arviot ja suositukset kalastuskiintiöille. Ministerien päätöksellä kalastuskiintiöt ovat kuitenkin ylittäneet suositukset jopa kaksinkertaisesti (WWF, 2014). Tästä syystä kalakantojen suojeelijat kokevat, ettei tutkijoita kuunnella.

JPb: *"MMM on ministeri Koskisen johdolla saanut läpi tuplasti suuremmat saaliskiintiöt tutkijoiden painaviin kehotuksiin verrattuna. Kysymys on yksinkertaisesta matematiikasta, tutkijat ilmoittavat, kuinka paljon lohta voi turvallisesti pyytää, jotta kalakannat voisivat elpyä vaarantuneesta tilasta ennalleen, mutta MMM katsoo Suomen voivan silti kalastaa tuplamäärän lohta."*

(Esimerkki 14)

Esimerkissä 14 Pääkkönen esittää ytimekkäästi, miltä tilanne vaikuttaa hänen käsityksensä mukaan; ministeriön saaliskiintiöpäätökset eivät vastaa tutkijoiden suosituksia vastuullisesta kalastamisesta. Asia on Pääkköselle yksinkertainen, eikä hän voi käsittää ministeriön toimintaa. Tutkijoiden ja maa- ja metsätalousministeriön välille rakennetaan puheenvuorossa silmiinpistävää erimielisyyttä. Maa- ja metsätalousministeriö on se taho, kuka Suomessa tekee Itämeren lohen kalastuskiintiötä koskevat päätökset, eikä sen ole päätöksiä tehdessä noudatettava tutkijoiden suosituksia. Pääkkönen painottaa puheenvuorossaan, miten tärkeitä ja huomionarvoisia tutkijoiden suositukset ovat. Hän esittää asian

yksinkertaisena; tutkijat tietävät parhaiten, kuinka paljon lohta voidaan kalastaa, jotta kanta ei vaarantuisi, ja päätösten tulisi perustua näihin tutkimustuloksiin.

”Tutkijoita ei kuunnella” -diskurssin sisällä joitakin tutkijoiden suosituksia ja tutkimustuloksia myös kritisoidaan ja erilaisia tutkimustuloksia asetetaan vastakkain. Keskustelun alussa kuulijoille luodaan vaikutelmaa siitä, että kaikki tutkijat ja tutkimustulokset olisivat yhtä mieltä siitä, mikä olisi sopiva kiintiö Itämeren lohen kalastukselle. Keskustelun edetessä Aro kuitenkin nostaa esiin myös toisenlaisia tutkimuksia, joiden mukaan kalakantatilanne ei olisikaan niin huolestuttava. Aro myös kyseenalaistaa kalakantojen suojelijoiden esille ottamien tutkijoiden käsitykset ja tutkimustulokset.

MA: *”No kyllä nyt Hannu puhuu vähän asioita joista hän ei tiedä mitään, koska hän ei ole ollut neuvoston kokoukses. Suomen ministeriö ei oo koskaan sanonu siellä mitään lukua mitä vaatii. Kun kaksi vuotta sitten leikattiin 50 prosenttia lohikiintiötä komission ehdotus oli et et leikkaus on kaheksakyt prosenttia, ni Suomen ministeriö sanoi et leikkaus ei voi olla näin suuri, mitään lukua hän ei maininnut. Tiedemiesten 54 000 lohta on väärinkäsitys, mut voin koht sen selittää etten mä käytä liian pitkää puheenvuoroa.”*

...

HL: *”Ehkä on hieman parem paras ensin selvittää tätä taustaa, mut siis jos on lähetty tämä kymmenen prosentin kokonaiskuolevuudesta ja se silloin runsas satatuhatta lohta. Mutta se pitää sisällään myös vapaa-ajankalastajien saaliin, raportoimattoman saaliin, poisheitetyn saaliin ja kaiken muun ja kun nää nää poistetaan niin silloin jää tää 54 000 jäljelle. Tosta puolalaisten raportoimattomasta saaliista: se ei ole mikään arvio eikä arvaus, se perustuu puolalaisten itse antamiin tietoihin pyynnin määrästä.”*

(Esimerkki 15)

Aron edellä lainaamani puheenvuoro on mielestäni erittäin mielenkiintoinen. Puheenvuoron viimeinen virke ”...mut voin koht sen selittää etten mä käytä liian pitkää puheenvuoroa” on taitavasti aseteltu esittämään puhuja kohteliaana, muut keskustelijat huomioonottavana henkilönä. Aro ikään kuin kokee oman puheenvuoronsa olleen jo tarpeeksi pitkä, ja on valmis siirtämään vuoron seuraavalle puhujalle. Keskustelun sääntöihin kuuluu, että päällekkäin puhumista vältetään. Ehkä Aro ennakoi puheensa herättävän välitöntä reaktiota, ”vastapuhetta”, ja koska vuorovaikutussääntöihin kuuluu antaa muillekin tilaa puhua, hän jättää asiansa kesken ja antaa vuoron seuraavalle puhujalle. Aron mielestä Lehtonen ei voi tietää asioiden todellista tilaa, koska ei ole itse ollut paikalla neuvoston kokouksessa, jossa asiasta on keskusteltu ja päätetty. Aro myöntää, että ministeriön mielestä komission ehdottama 80 prosentin leikkaus olisi ollut liian suuri, mutta vakuuttaa, ettei mistään luvuista ole puhuttu, ja asettaa näin ollen Lehtosen mainitseman, ministeriön ehdottaman, nelinker-

taisen kiintiön (H: *Tarkoitan sitä et esimerkiksi kiintiösuosituksissa niitä ei noudateta. Reilu vuos sitten tuli suositus tutkijoilta, ministeriö ehdotti heti nelinkertaista kiintiötä*) epäluotettavaan valoon. Aro puhuu Suomen ministeriöstä, eikä tällöin esitä päätöstä jonkun yhden ihmisen tekemäksi, vaan osoittaa sanavalinnallaan, että päätöksen takana on ollut iso joukko ihmisiä, ”koko suomen ministeriö”. Käyttäessään sanaa *väärinkäsitys* (*”tiedemiesten 54000 lohta on väärinkäsitys”*), kuulijalle tulee tunne, että Arolla itsellään on asiasta kiistatonta tietoa, eivätkä Lehtosen mainitsemat tutkijat tiedä asioiden oikeaa laitaa. Hieman myöhemmin, keskustelun edetessä, Lehtonen selvittää mistä tutkijoiden 54000 lohta on ”saatu” ja pyrkii näin ollen perustelemaan asiaa ja kumoamaan toteamuksen, että se olisi väärinkäsitys. Lehtonen saa puheenvuoronsa aikana sanottua ikään kuin viimeisen sanan, ja aiheen käsittely jätetään siihen.

ICES:n tutkimusten sijaan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) toteuttamia tutkimuksia Aro näyttää pitävän luotettavina. Hän olettaa RKTL:n tutkijoiden antavan kiistattoman asiantuntevia lausuntoja, joihin on syytä luottaa.

T: *”Niin te näytätte kyllä olevan kaikesta aika eri mieltä todella tässä ja tota noinnii sinä olet tutkija ja sinä olet ministeriön edustaja niin niin se on kummallista. tai täs on puhutta viikolla siitä että ministeriö ei kuuntele tutkijoita niin nyt näyttää siltä että et ehkä kuuntele vai kuunteletko?”*

MA: *”Jos nyt mennään siihen aiheeseen niin niin meil on RKTL:n kans joka on meille hyvin tärkeä tutkimuslaitos erittäin runsas ja hyvähenkinen yhteistyö et tää väite että me emme kuuntele tutkijoita niin se lähde voi olla täs pielessä.”*

T: *”Mut RKTL:hän on teidän tulosohejauksessanne niin teil on varmasti hyvä hyvä henki heidän kanssanne.”*

MA: *”He ovat meidän käyttämiämme asiantuntijoita kaikist tärkeist työryhmist. meil on lohistrategia valmisteilla siel on RKTL:n asiantuntemus meil oli tämmönen siikatyöryhmä mis mä olin puheenjohtaja siel oli RKTL:n asiantuntija, me valmistelemme rakennepoliittista toimintaohjelmaa siellä meillä on RKTL:n asiantuntija ja kalastuslain valmistelussa RKTL oli laajalti mukana että ö mä en oikeen ymmärrä näitä väitteitä ja epäluottamusta et”*

T: *”Kyllä mut he on edelleen teidän tulosohejauksessa teidän niinku alaisuudessanne tavallaan niin silloin heillä on ehkä syytä olla teidän kanssanne samaa mieltä.”*

MA: *”Joo mut ei se ole mikään tämmönen niinku että”*

T: *”Okei”*

(Esimerkki 16)

Aro ottaa vastaan toimittajan kommentit selvästi vastustaen, vaikka ”joo”-alku (otteen viimeisessä vastauksessa) ilmentääkin yleensä myötämielisyyttä. Lisäksi hän pehmentää vastalauseita, jonka avulla irtautuminen syyllistävästä kategorisoinnista rakentuu. Tällaisen vastustuksen ja selittelyn

voidaan nähdä kertovan identiteettiuhasta, jota toimittajan kärkevät kommentit ja syytökset ovat rakentamassa. Tähän Aro vastaa antamalla monipuolisen selonteon ministeriön ja RKTL:n tiiviistä ja läheisestä yhteistyöstä (*"meil on lohistrategia...meil on tällöinen siikatyöryhmä... me valmistemme rakennepoliittista toimintaohjelmaa..."*). Kalakantojen suojelijat sen sijaan suhtautuvat implisiittisesti kyseenalaistaen RKTL:n tutkimukset. Vaikuttaa siltä, ettei RKTL:n tutkijoita pidetä tarpeeksi luotettavina, sillä he toimivat ministeriön tulosohjauksessa, jolloin heidän intressit saattavat olla erilaiset esimerkiksi ICES:n tutkijoihin verrattuna.

Tässä aineistokatkelmassa näkyy hyvin toimittajan kyseenalaistavan haastateltavan selityksen. Aro antaa toimittajalle vastauksen kysymykseen, kuunteleeko ministeriö tutkijoita, mutta toimittaja välittömästi kyseenalaistaa selityksen. Tämä tapahtuu "inttamällä", viittaamalla kahteen kertaan RKTL:n motiiveihin tehdä hyvää yhteistyötä ministeriön kanssa tulosohjauksen vuoksi. Toimittaja ei siis hyväksy haastateltavan vastausta, eikä käsittele selitystä riittävänä edes toisella kerralla, vaan tuo tarkoituksella esiin ministeriön ja tutkimuslaitoksen yhteistyön kenties ongelmallisen luonteen. "Inttävät", polaariset kysymykset projisoivat positiivista, samanmielistä vastausta niin voimakkaasti, että haastateltavat jopa käsittelevät niitä väitteinä (Heritage 1996). Tässäkin tapauksessa Aro on ikään kuin pakotettu myöntymään toimittajan väitteeseen vastaamalla lopulta lyhyesti "joo", vaikka ei hyväksykään väitettä täydellisesti, vaan kertoo oman version tilanteesta.

Seuraavat Hannu Lehtosen kommentit kertovat myös siitä, kuinka tutkijoiden kiintiösuosituksia ei oteta tosissaan, sillä ne eivät ole vaikuttaneet ministeriön tekemiin kiintiöpäätöksiin.

HL: *"Esimerkiks kiintiösuosituksissa, niitä ei noudateta. Reilu vuos sitten tuli suositus tutkijoilta, ministeriö ehdotti heti nelinkertaista kiintiötä".*

HL: *"Kyl se on tietysti totta et kuunnellaan, mut sit on eri asia mitä päätetään. Täst on nyt liian paljon esimerkkejä, päätökset ei vastaa tutkijoiden suosituksia esimerkiks nää pyyntikoon kasvattaminen on hyvin..."*

(Esimerkki 17)

Hannu Lehtonen "tulee vastaan" Aroa useaan otteeseen keskustelussa rakentamalla puheenvuoronsa "Se on tietysti totta" -aloituksen varaan. Jos puheenvuorossa käytettävissä oleva aika käytettäisiin ainoastaan "vastapuolen" sanoman vahvistamiseen, yhtymiseen ja myöntämiseen, lopputulos näyttäytyisi täysin erilaiselta, miltä se nyt näyttää. Tässä puheenvuorossa "vastaan tulemisen" jälkeen

käytetään mutta-sanaa, jota seuraa varsinainen pääasia. Tämän mutta-sanan jälkeinen ydinasia jää ikään kuin voimaan ja samalla haihtuu ajatus siitä, että tutkijoiden suosituksia edes kuunneltaisiin.

Heikki Salokangas on sitä mieltä, että tutkijoiden suosituksia ei tule nähdä vaatimuksina, eikä näin ollen ottaa erityisen vakavasti.

T: "Monet tutkijat haluis kuitenkin merkittävästi pienentää näitä esimerkiksi juuri lohen tai siis juuri lohen kiintiöitä esimerkiksi Hannu täällä joka on paikan päällä ni mitä sä sanot siihen että tutkijat sanovat näin?"

HS: "Niin niin kansa kansainvälinen merentutkimus neuvosto eli ikes antaa näit suosituksia näistä kalakannoista sitähan te puhuitte tääl aikasemmin et et tutkijat niinku vaatii tai jotain mut ei ne mitään vaadi ne on suositellu tämmösiä pyyntimääriä ja sitten tuota noin ja ja sit-ten"

T: "Eiks niit suosituksia kannata kuunnella sun mielestä?"

HS: "Niin no ketkä tutkijat Hannu Lehtose ei oo mitään relevanttia näihin tuota lcesin eikä kansainväliseen väliseen tuota ää merentutkimusneuvostoon elikä hänellä ei oo ei oo min-käännäköistä sanavaltaa näihin. Jos hän on niinku se asiantuntija jota te käytätte täällä niin niin tua hänhän on tällänen tua tällä hetkellä tällänen vapaa-ajan kalastajien huutokuoron vetäjä ni"

HL: "En missään tapauksessa ole täällä mikään vapaa-ajan kalastajien huutokuoron johtaja. Ja sitten tässä palaan siihen mitä sanoin jo että suuri osa suurin osa itämeren alueen lohi-kannoista ne ei kestäis lainkaan kalastusta. Jos me halutaan tää joskus elpyy ni silloin kalas-tus on kohdistettava kantakohtaseks ei tämmöstä sekakantakalastusta mitä tapahtuu nyt esimerkiksi tuolla Porin edustalla"

(Esimerkki 18)

Esimerkin 18 ensimmäisessä puheenvuorossa Salokangas toteaa, että tutkijat tekevät suosituksia, mutta eivät vaadi mitään. Hän esittää asian ikään kuin tutkijat olisivat ketä tahansa ihmisiä, jotka antavat lausuntoja siitä, mitä olisi järkevintä tehdä, eikä näihin lausuntoihin tai suosituksiin ole syy-tä suhtautua erityisen vakavasti. Rivien välistä voisi lukea Salokankaan ajattelevan, että on olemas-sa tahoja, jotka tuntevat kalakantojen todellisen tilanteen tutkijoita paremmin. Keskustelun edetessä vahvistuu käsitys siitä, että Salokangas uskoo ammattikalastajien tietävän parhaiten millä tolalla kalakannat ovat. Esimerkki 18 osoittaa, miten hyökkäävä Salokangas on keskustelussa ja miten vä-hättelevään sävyyn hän puhuu Hannu Lehtosesta. Hän lähtee heti argumentoinnissaan kyseenalais-tamaan Lehtosen asiantuntemuksen, eikä suoranaisesti anna vastausta toimittajan esittämiin kysy-myksiin. Lehtosen olemus on kuitenkin hyvin rauhallinen ja hän vastaanottaa Salokankaan hyök-käävät, henkilökohtaisuuksiin menevät argumentit ja väitteet maltillisesti ja hermostumatta.

5.1.4 Retoriset keinot

Analysoin tässä kappaleessa kalakantojen suojelijoiden käyttämiä retorisia keinoja. Tarkoitukseni on käsitellä niitä argumentteja ja retorisia keinoja, joita käytetään yleisimmin tässä keskustelussa tai jotka muulla tavoin ovat keskustelun kannalta merkityksellisiä. Huomionarvoista on, että monia retorisia keinoja käytetään tässäkin keskustelussa samanaikaisesti. Tämän vuoksi niiden käsittelyssä on tietynlaista päällekkäisyyttä ja toistoa. Tarkoitukseni on kuitenkin käsitellä jokaista retorista keinoa erikseen, vaikka paikoitellen niitä joutuukin tarkastelemaan yhdessä. Löysin kalakantojen suojelijoiden puheenvuoroista seuraavia retorisia keinoja yleisön vakuuttamiseen:

- *Omien intressien häivyttäminen*
- *Passiivimuotoinen ja persoonaton esitystapa*
- *Tosiapuhe*
- *Liittoutumisasteen säätely*
- *Suoran lainauksen käyttäminen*
- *Asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen,*
- *Numeerinen ja ei-numeerinen kvantifiointi*
- *Yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttaminen*
- *Metaforat*
- *Kategorisointi ja puhujakategoriat*
- *Esimerkkien ja rinnastusten käyttäminen*
- *Ääri-ilmaisut*
- *Painotus ja toisto*

Kalakantojen suojelijat pyrkivät antamaan itsestään positiivisen kuvan vastuullisina toimijoina, joiden suuri huolenaihe on kalakantojen, etenkin Itämeren lohen, tämänhetkinen tilanne. Tätä vastuullisuutta rakennetaan monenlaisin retorisin keinoin. Kalakantojen suojelijat pyrkivät myös vahvasti asettamaan vastuuseen ammattikalastajat ja saaliskiintiöistä päättävät ihmiset (maa- ja metsätalousministeriö).

Omien intressien häivyttäminen toimii eräänä keinona vakuuttaa yleisö tällaisessa keskustelussa, jossa kalakantojen suojelijat ajattelevat ajavansa yhteistä hyvää. Argumentoinnin vakuuttavuus voi

helposti kärsiä, jos puhujan ajatellaan ajavan ainoastaan omaa etua. Tästä syystä voi olla viisasta piilottaa omat intressit ja korostaa sitä, miten kalakantojen suojeleminen ja tiukemmat kalastusrajoitukset hyödyttävät kaikkia. Omien etujen jäämistä taka-alalle voi osoittaa esimerkiksi esiintymällä puolueettomana tiedon välittäjänä (Potter 1996, 128).

JPb: *”Tutkijat, siis sekä suomalaiset että kansainväliset merentutkimuksen asiantuntijat, ovat yksimielisiä siitä, että Itämeren lohien saaliskiintiötä on leikattava.”*

(Esimerkki 19)

Esimerkissä 19 Pääkkönen välittää kuulijoille tutkijoiden ja asiantuntijoiden tietämystä, eikä väite ole siis ainoastaan hänen käsitys siitä, mitä tulisi tehdä. Pääkkönen näkee asian hyvin yksiselitteisenä, josta esimerkkinä toimii tutkijoiden yksimielisyys. Hän ei esitä väitettä omana mielipiteenä, vaan nimenomaan tuo esiin sen, mitä tutkijat ovat saaneet selville. Jasper Pääkkönen luo keskustelussa ja etenkin kirjoituksessaan itsestään kuvaa luotettavana ja pyyteettömänä ’rivikansalaisena’, joka on huolissaan uhanalaisista vaelluskalakannoista. Hän esiintyy kaikille yhteisten etujen puolestapuhujana. Myös Hannu Lehtonen irtisanoutuu väitteistä, että hänellä olisi jollain lailla oma lehmä ojassa, esimerkiksi ilmaisemalla kalastuksen ylipäättään olevan syyllinen kalakantojen ahdinkoon ja näin toteamalla kaikilla kalastajilla, hän itse mukaan lukien, olevan yhtäläinen vastuu kalakannoista huolta pitämisessä. Jos puhuja selvästi kuulostaa ajavan vain omaa etuaan, ei hän yleisön silmissä vaikuta kovinkaan luotettavalta.

Uhanalaisten kalakantojen (kuten muidenkin eläinten) suojeleminen nähdään ”luonnollisesti” ihmisille, etenkin lainsäätäjille, kuuluvana tehtävänä. Tätä itsestään selvää velvollisuutta korostetaan argumentoinnissa rakentamalla kuvaa vaihtoehdottomasta kohtalosta. Tällainen vaihtoehtojen rajautuminen on läsnä kalakantojen suojeelijoiden retoriikassa läpi koko keskustelun. Lehtonen käyttää argumentoinnissaan paljon *passiivista ja persoonatonta esitystapaa*. Tällainen esitystapa liittyy kiinteästi *tosiasiapuheeseen*. Tosiasiapuheella argumentoija voi esittää riippumattomia faktoja ja häivyttää näin vastuuta itseltään (ks. Jokinen 2016b, 351–352).

HL: *”Se on selvä et me halutaan nää lohikannat pitää elinvoimasena. Tää on periaate kyllä mistä on pidettävä kii.”*

HL: *”Itämeren alueella on noin 30 lohikantaa ja valtaosa näistä on erittäin heikossa kunnossa, jos se jos halutaan vahvoiksi niin silloin on niitten kalastus lopettaa toisissa (joissa) kokonaan kuten on tehty muualla maailmassa.”*

HL: *"(Miksi pyyntikokoa pitäisi kasvattaa?) Siksi että kalat ehtisivät lisääntyä. Ainakin sanotaan kaks kolme kertaa eläessä ne tulee pyydettyksi ja toisekseen sitten se että istutuksen tuotosta suuri osa menee hukkaan ku esimerkiksi sanotaan järviainen alamitta 40 senttii saimaannieriän 40 senttii nää kutee vasta 60 senttisenä ni siinä on hirveetä haaskuuta."*

(Esimerkki 20)

Esimerkki 20 osoittaa, kuinka vakuuttavuutta voidaan tehostaa puhumalla passiivimuodossa, irrottamalla argumentoinnista viittaukset puhujan omaan henkilökohtaiseen kokemukseen tai mielipiteeseen. Tällä tavoin Lehtonen tuo esiin ”yleisesti päteviä tosiasioita”, jotka eivät ole vain jonkun ihmisen käsityksiä asioista, vaan *näin on toimittava*, ja jokaisen tulisi se ymmärtää. Lehtonen ei argumentillaan (*"tää on periaate kyllä mistä on pidettävä kii"*) työnnä vastuuta jonkun tietyn tahon niskaan, vaan puhuu asiasta, jonka pitäisi olla tietyllä tavalla ja implisiittisesti korostaa näin kaikkien vastuuta. Tällä tavoin on mahdollista häivyttää toimijuutta. (Ks. Jokinen 2016b, 345.) Vaikka kommentti olisikin passiivimuodossa, se voi silti olla eksplisiittisesti suunnattu jollekin tietylle taholle ja sisältää syytöksiä tätä tahoa kohtaan, mutta käyttämällä passiivia on mahdollista lieventää syytöksen vakavuutta (esim. Jokinen 2016b, 353). Passiivimuodon käyttäminen tällaisissa syytöstapauksissa voi myös olla osoitus siitä, että puhuja jollain tapaa arastelee väitettään (Suoninen 2006, 328). Lehtosen tyyli ilmaista väitteet tosiasioina, kiistämättöminä faktoina vakuuttaa kuulijat siitä, että näin asiat todella ovat. Hän onnistuu saamaan kuulijat hämmästelemään nykyistä kalastuspolitiikkaa, jossa uhanalaisten kalojen ei anneta kasvaa lisääntymisvalmiuteen, vaan ne pyydetään pahimmassa tapauksessa useaan kertaan. Alamittojen nostaminen olisi Lehtosen mielestä eräs keino vahvistaa vaelluskalojen populaatiota. Itsestäänselvyyttä rakennetaan kalakantojen suojelijoiden puheessa myös viittaamalla ’meihin’. Sillä ei tässä tapauksessa tarkoiteta ketään tiettyjä ihmisiä, vaan ylipäätään kaikkia. Esimerkin 20 ensimmäisessä puheenvuorossa, Lehtonen puhuu meistä kaikista, todetessaan, että me haluamme pitää lohikannat elinvoimaisena. Hän pitää tätä itsestäänselvänä asiana. Seuraavassa aineisto-otteessa Lehtonen jatkaa tosiasia-retoriikkaa.

HL: *"tälläset tilastot ei kyllä pidä paikkaansa koska näitten tilastojen mukaan vapaa-ajankalastajien saalis on joista n. 10 prosenttia, merestä ehkä viidestä kymmeneen prosenttiin niinku yhteensä alle 20 prosenttia kokonaissaaliista. Nää on ne tilastot mitkä on olemassa."*

(Esimerkki 21)

Esimerkissä 21 Lehtonen antaa ymmärtää, että on olemassa ”oikeita” tilastoja, ja ”vääriä” tilastoja. Väärät tilastot ovat niitä, joista Aro puhuu ja oikeat niitä, joista Lehtonen puhuu. Kuvauksesta rakennetaan tosi, esittämällä se itsestäänselvytenä, yleisenä tietona, jota on vaikea vastustaa tai hei-

kentää. Tällaista retoriikkaa käytettiin aineistossa paljon. Tällainen ”jokaisen pitäisi tietää” sisältää myös implisiittisen viittauksen siihen, että ihmiset, jotka eivät näitä asioita oivalla, ovat tietämättömiä, sillä kyseessä on niin sanottu arkitieto. Potter (1996, 151) käyttää termiä *“constructing out-there-ness”*, jolla hän viittaa juuri tällaiseen itsestäänselvyyteen ja tosiasioihin. Tällä tavoin tuotetaan jotain, mikä ei ole keksittyä, mistä ei voi kiistellä ja mikä on siis ristiriidatonta. Huomio siirtyy tällöin pois tekijästä, kun rakennetaan kuvaus, joka on tekijästä erillinen. Tässä keskustelussa kyseenalaistamaton ehto kalakantojen suojelijoiden mielestä on se, että kalastusta on pakko vähentää, jos haluamme Itämeren lohikannat edes kohtuulliselle tasolle. Lehtonen näyttäytyy tosiasioiden (tutkimustulokset) välittäjänä, jolloin väite ei ole hänen henkilökohtainen mielipiteensä, vaan sel-laista tosiasia, jonka jokainen ymmärtää (ks. esim. Potter 1996, 150). Jokinen (2016b, 352) toteaa, että käytettäessä tosiasiapuheretoriikkaa, kuulijoiden tehtäväksi jää hyväksyä tosiasiat, koska niihin ei voi itse vaikuttaa. Tämä on yleistä esimerkiksi poliittisessa puheessa, jossa tietyistä asioista tulee itsestään selviä faktoja.

Kalakantojen suojelijoiden tavassa puhua monet väittämät esitetään siis suorana totuutena, eikä esimerkiksi omana mielipiteenä. Tästä esimerkkinä vielä seuraava lainaus.

HL: *”No tässä on pakko vähän täsmentää tätä että kyllä kalakannat on ajettu ahdinkoon hyvin pahasti ja nyt tiedemiehet on varottanut että merten kalakannat uhkaa hävitä vuoteen 2050 mennessä jos tää meno jatkuu tälläsenä jotkut tonnikalalajit on tällä hetkellä todella uhanalasia.”*

(Esimerkki 22)

Esimerkissä 22 Lehtonen vastaa Salokankaan väitteeseen, jonka mukaan ammattikalastus ei ole koskaan, missään päin maailmaa ollut syyllinen kalakantojen tuhoon. Lehtonen varoo nyt syyttämästä yksinomaan ammattikalastajia. Hän puhuu ylimalkaisesti kalakantojen ahdinkoon ajamisesta, suuntaamatta syytöksiä minkään tietyn ihmisjoukon suuntaan, ja asettaa näin jälleen kerran kaikki vastuuseen teoistaan. Vaikka Lehtonen ei puheenvuorossaan aseta ketään syyllisen rooliin, hän esittää asian ikään kuin kiistämättömänä tosiasiana ja vahvistaa tätä vielä ”tiedemiesten varoituksilla”. Tällainen suoran totuuden ilmaiseminen asettuu tiedon asteen hierarkiassa toiseksi, julkilausumattoman edellytyksen ollessa hierarkian kärjessä (Woolgar 1988). Kolmantena hierarkiassa sijaitsee lausetyyppi ”tiedän, että...”, tämän jälkeen ”väitän, ajattelen, uskon” ja viimeisenä hierarkiassa on muoto ”on mahdollista, että...” (mt. 69–72). Kun väite esitetään tosiasiana ilman minä-muotoa (esim. ”tiedän”), voidaan tehokkaasti lisätä väitteen vakuuttavuutta. (Mt., 69–72.) Korostaakseen

tilanteen vakavuutta ja itsestäänselvyttä Lehtonen käyttää sanoja kuten ”kyllä”, ”hyvin pahasti” ja ”todella”.

Puhuja voi rakentaa omaa vakuuttavuuttaan ja uskottavuuttaan *liittoutumisastettaan säätelemällä*. Tätä on sivuttu edellä tosiasiapuheen yhteydessä. Tämä liittyykin tulkintani mukaan aineistossani toisiin retorisiin keinoihin. Puhuja voi ilmaista sitoutumattomuutta esimerkiksi esittämällä asian jonkin toisen nimissä tai yleisenä tietona. Jos asia ilmaistaan jonkun toisen henkilön nimissä, ei puhuja itse ota vastuuta väitteensä sisällöstä, vaan ainoastaan välittää sen edelleen (Potter 1996, 142–143). Näin tuotetaan neutraaliutta ja vältetään joutumasta selontekovelvolliseksi. Joskus myös omaan asiantuntijuuteen ja kokemukseen nojaaminen voi rakentaa väitteestä vakuuttavan. Erving Goffman (1981, 144–145) on tällaiseen liittoutumisasteen säätelyyn kytkeytyen erottanut toisistaan puheen konkreettisen esittäjän (animator), sanojen keksijän (author) sekä toimeksiantajan (principal), jonka näkemyksiä tuodaan esille. Näiden kolmen puhujan roolin vaihtelulla on mahdollista säädellä liittoutumisastetta sekä lainata jotain luotettavaa auktoriteettia. Liittoutumisasteen säätelystä hyvänä esimerkkinä toimii myös *suoran lainauksen käyttäminen*, joka sitoo väitteeseen jonkun muun toimijan, kuin itse puhujan.

JP: *”Jjo siellä hhyvin selkeästi tuli selväksi, että että tämmösestä turhasta kirjottelusta ja konfrontaatiosta pitäisi päästä eroon ja että se häiritsee ministerin työtä ja ja esitettiin myös sellainen toive että että tätä asiaa ei hirveesti tarvitsis politisoida koska lohet ei kuitenkaan käy äänestämässä.”*

JP: *”...mä nauhotin koko sen koko sen keskustelun, eli kaikki nämä sitaatit on ihan suoria, suoria sitaatteja tästä meidän käymästä keskustelusta.”*

(Esimerkki 23)

Pääkkönen rakentaa kertomuksestaan ja väitteistään todenmukaisia kertoessaan niiden olevan suoria sitaatteja käydystä keskustelusta ja osoittaa näin kuulijoille, että maa- ja metsätalousministeriössä on todella sanottu hänelle tällä tavoin. Vastapuolen näkemys asioista on tällä tavoin tuotu puheessa tehokkaasti esille. Suoria lainauksia käyttämällä väitteen taakse on myös mahdollista rakentaa suuri joukko ihmisiä.

Kalakantojen, etenkin Itämeren lohen, suojelutarpeen tueksi esitetään tämän diskurssin piirissä useaan otteeseen tutkijoiden suosituksia saalisikiintiöistä. *Asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen* onkin yksi aineistoni käytetyimmistä vakuuttelevan retoriikan keinoista.

JPb: *"Tutkijat, siis sekä suomalaiset että kansainväliset merentutkimuksen asiantuntijat, ovat yksimielisiä siitä, että Itämeren lohien saaliskiintiötä on leikattava."*

(Esimerkki 24)

JPb: *"Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES suositti tälle vuodelle koko Itämeren alueelle 52 974 lohien saaliskiintiötä. EU:n kalastuskomissio esitti luonnonlohikantojen suojeluun perustuvaa lohikiintiötä ja 79 % pudotusta viime vuoden kiintiöihin. Suomi vastusti tätä esitystä, ja Koskinen runnoi Suomelle läpi 45 505 lohien saaliskiintiön, joka oli Itämeren alueen suurin."*

(Esimerkki 25)

HL: *"Reilu vuosi sitten tuli suositus tutkijoilta, ministeriö ehdotti heti nelinkertaista kiintiötä. Ja toinen on täällä tutkijat on pitkään puhunut että kalojen pyyntikokoa pitäisi nostaa. Mitään ei ole tapahtunut."*

(Esimerkki 26)

Esimerkin 24, 25 ja 26 kaltaisia kommentteja oli aineistossa useita. Keskustelijat käyttivät runsaasti erilaisia tutkimuksia ja asiantuntijalausuntoja argumenttiensa vakuuttamiseen. Yllä on esimerkkejä Lehtosen ja Pääkkösen puheenvuoroista tällaisesta retorisesta keinosta. Lehtonen (esimerkki 25) käyttää omassa puheessaan asiantuntijan lausunnolla vahvistamista puhuessaan tutkijoiden suosituksista. Hän samalla rakentaa asiasta vastaansanomaton tosiasiaa, jolle ei nähdä vaihtoehtoa. Viitattaessa tutkimustuloksiin useaan otteeseen, myös Pääkkönen osoittaa tuntevansa aihealueen ja olevansa perillä siitä, millä tolalla esimerkiksi Itämeren lohikanta tällä hetkellä on. Näin hän tulee myös osoittaneeksi olevansa pätevä keskustelemaan aiheesta. Auktoriteettiin viittaaminen vahvistaa Pääkkösen luotettavuutta. ICES (Kansainvälinen merentutkimusneuvosto) edustaa puhujille asiantuntijuutta ja toimii auktoriteettina. ICESin esiin ottaminen puheessa painottaa asiantuntijan arvovaltaa ja tutkimuksia käytetään todistamaan, ettei puhujan argumentti ole perusteeton. Kun argumentin uskottavuuden tueksi saadaan asiantuntija ja auktoriteetti, ei argumentti ole enää pelkästään henkilökohtainen mielipide. Puhujan viitattaessa tutkimuksiin ylipäättään, nimeämättä niiden alkuperää, voi kuulijalle kuitenkin helposti syntyä mielikuva siitä, että tutkimustulokset ovat tuulesta temmattuja. Vaikka Lehtonen käsitetään alan asiantuntijaksi, ollessaan kalataloustieteen professorina Helsingin yliopistossa, hän silti vahvistaa argumenttejaan muiden asiantuntijoiden, esimerkiksi kansainvälisten tutkijoiden lausunnoilla. Esimerkissä numero 25 asiantuntijoina käytetään yksinkertaisesti 'tutkijoita' (*tutkijat on pitkään puhunut*), sen enempää määrittelemättä, keistä tutkijoista on kyse. Keskustelusta löytyy muitakin vastaavia puheenvuoroja, joissa puhutaan tutkijoista yleensä.

Kyseisessä esimerkissä tosin voi helposti saada käsityksen, että siinäkin puhutaan pääasiassa ICES tutkijoista.

Mielenkiintoista on tarkastella sitä, mikä tekee asiantuntijasta uskottavan auktoriteetin. Vaikuttaa siltä, että asiantuntijan kategoria legitimoi puhumisen tietyistä asioista tietyissä tilanteissa. Asiantuntijuuteen liitettäneen yleisesti sellaisia seikkoja kuten tietynlainen koulutus tai kokemus sekä perehtyneisyys tiettyyn alaan. Kalakantojen suojelijoiden mielikuvat ICESiin liittyen näyttävät olevan erittäin myönteisiä, ICES esittäytyy tunnettuna ja arvostettuna heidän kommenteissaan. Puheenaihe ja näkökanta siihen kuitenkin ratkaisee sen, millaista asiantuntijuutta pidetään kontekstissa vakuuttavana. Asiantuntijoita, joita pidetään arvossa ja joiden tutkimuksiin luotetaan kalakantojen suojelijoiden keskuudessa, ei välttämättä arvosteta niin korkealle ammattikalastuksen puolustajien joukossa, ja toisinpäin. Auktoriteettiin vetoaminen voi olla muutakin kuin asiantuntijuuden osoittamista tai nojaamista asiantuntijan lausuntoon. Auktoriteetti voi olla myös esimerkiksi laki, ideologia tai yleinen uskomus. Esimerkiksi lain auktoriteetin voi katsoa olevan jotain yleisesti hyväksyttyä ja tunnustettua, ja lakiin vetoaminen näin ollen lisää puhujan uskottavuutta.

Tutkimustulosten käyttäminen vakuuttavan argumentoinnin tukena liittyy myös seuraavaan retoriseen keinoon, jota kalakantojen suojelijat yleisesti käyttivät. ***Numeerisella ja ei-numeerisella määrällistämisellä*** eli ***kvantifioinnilla*** tuetaan väitteen vakuuttavuutta ja saadaan se näyttämään uskottavammalta. Seuraava aineistokatkkelma on omiaan havainnollistamaan tätä.

JPb: ”Kansainvälinen Merentutkimusneuvosto ICES suositti tälle vuodelle koko Itämeren alueelle 52 974 lohen saaliskiintiötä. EU:n kalastuskomissio esitti luonnonlohikantojen suojeluun perustuvaa lohikiintiötä ja 79 % pudotusta viime vuoden kiintiöihin. Suomi vastusti tätä esitystä, ja Koskinen runnoi Suomelle läpi 45 505 lohen saaliskiintiön, joka oli Itämeren alueen suurin. Tämäkään ei riittänyt MMM:lle, vaan Suomi haali vaihtokaupalla 5000 lohen lisäkiintiön Latvialta vaihtamalla lohta kilohailiin. Suomen lohikiintiö on 50 505 lohta, eli lähes koko tutkijoiden esittämän maksimikiintiön verran.”

(Esimerkki 27)

Esimerkki 27 osoittaa hyvin, miten argumentointia voi määrällistämisellä elävöittää ja monipuolistaa. Tarkkojen saaliskiintiölukujen ohella Pääkkönen esittää prosenttiluvun avulla tuntevansa aiheen läpikotaisin. Täsmällisten lukujen lisäksi tässä aineisto-otteessa käytetään ei-numeerista kvantifiointia (*suurin, maksimikiintiö*), joiden avulla kuulijoille esitetään, miten merkittävästä lohimäärästä on kysymys ja miten etenkin Suomessa päättäjät suhtautuvat välinpitämättömästi tutkijoiden esittämiin

kiintiösuosituksiin. Numeerista määrällistämistä käytettiin puheessa oman argumentin vahvistamiseen ja vakuuttavuuden lisäämiseen. Sillä nostettiin myös puheen painoarvoa ja perusteltiin näkemyksiä. Monissa puheenvuoroissa käytettiin määrällistämistä puheenvuorojen alussa ikään kuin johdantona aiheeseen. Määrällistämällä voidaan myös osoittaa tarve johonkin toimintaan, kuten tässä tapauksessa tiukempiin suojelutoimenpiteisiin.

Seuraava retorinen keino, *yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttaminen*, näkyy Pääkkösen ja Lehtosen argumentoinnissa moneen otteeseen. Esimerkkinä tästä on aiemmin esiin tuomani Pääkkösen kertomus kuulijoille siitä, mitä hänelle on sanottu tapaamisessa maa- ja metsätalousministeriössä. Pääkkönen puhuu erityisestä silminnäkijäkategoriasta ja tuottaa mielenkiintoista kuvailevaa selontekoa. Myös Lehtonen käyttää yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttamista argumentointinsa tukena. Ennen seuraavaa puheenvuoroaan Lehtonen toteaa, että lohen kalastusta on säädelty 1970-luvulta lähtien, mutta huonosti. Vasta Kalevi Hemilän ministerikaudella tehtiin Lehtosen mukaan tarkoituksenmukaisia rajoituksia lohen kalastukseen.

HL: *”Se oli yheksäkytkuus ni silloin tehtiin aikarajotus. Lohikannat pompahti Heti Ylös, ja sen jälkeen ne on pysyny ja kiitos näiten aikarajotusten ja muiden muiden tälläst mut sitähän on koko ajan pehmennetty ja se on tietysti johtanu. Tää viime vuoden hyvä nousu, siihen on aivan muut syyt. Se oli onneksi, jokaisen vuos pitäisi olla tämmöinen, mut viime vuonna siin sattu vaan olosuhteet hyviltä. Ruotsi vähens kalastusta, sinne jäi enemmän lohia ja veden lämpötila saatto hyvin johtaa et kalat lähti vaeltamaan”*

(Esimerkki 28)

Lehtonen selostaa ja kuvailee esimerkissä 28 lyhyesti tapahtumia, jotka johtivat 1990-luvun puolivälissä lohikantojen elpymiseen. Hän rakentaa selonteossaan ajalliseen ulottuvuuteen suhteutuvaa kehitystä. Hän vakuuttaa, kuinka etenkin aikarajoitukset vaikuttavat välittömästi lohikantojen koon, niin että kiristämällä rajoituksia, lohikannat kasvavat, kun taas höllentämällä rajoituksia, lohikannat heikentyvät. Tällaisessa retoriikassa pyritään jälleen kerran esittämään asiat yksiselitteisenä; ”jos teet näin, siitä seuraa tämä”.

Esimerkiksi Potter (1996) on erikoistunut sen tarkasteluun, kuinka vakuuttavuutta on mahdollista rakentaa viittaamalla omiin havaintoihin ja päättelyyn. Omat havainnot, tuntemukset ja päättely ovatkin kiinteästi mukana Pääkkösen ja Lehtosen kertomuksissa. Puheeseen valitaan Suonisen (2014, 51) mukaan sellaisia selityksiä, jotka sopivat kulloiseenkin tilanteeseen ja vuorovaikutuksellisiin tarkoituksiin. Edellä olevassa puheenvuorossa kertomuksen funktio on vakuuttaa, että kalas-

tuksen rajoituksilla on oikeasti positiivisia vaikutuksia lohikantoihin ja että kerrottu tieto on tosiasioihin perustuvaa.

Metaforia käytetään yleisesti retorisen vakuuttavuuden keinona. Näin oli myös tässä aineistossa, ja selkeästi eniten sitä käytti Pääkkönen blogikirjoituksessaan. Parkon (2011, 59) mukaan metafora rakentaa outoa asiaa tutuksi ja tuttua asiaa oudoksi. Pääkkönen käyttää argumentoinnin tukena paljon niin sanottuja uinuvia metaforia, jotka ovat niin vakiintuneita ja arkipäiväistyneitä ilmaisuja, ettei niitä usein edes mielletä metaforiksi. Metaforien avustuksella Pääkkönen tuo julki syvää huolta kalakantojen tilasta sekä maa- ja metsätalousministeriön piittaamattomuudesta.

JPb: *"MMM on ministeri Koskisen johdolla saanut läpi tuplasti suuremmat saaliskiintiöt tutkijoiden painaviin kehotuksiin verrattuna."*

(Esimerkki 29)

JPb: *"Koskinen runnoi Suomelle läpi 45 505 lohen saaliskiintiön, joka oli Itämeren alueen suurin."*

(Esimerkki 30)

Esimerkit 29 ja 30 on poimittu Pääkkösen blogikirjoituksesta. Lauseen uinuva metafora *"painavat kehotukset"* korostaa tutkimustulosten merkitystä. Argumentointi tähdentää, kuinka tutkijoiden suositukset saaliskiintiöistä tulisi ottaa vakavasti. Ne eivät ole kenen tahansa keksimiä lukuja tai hatusta vedettyjä arvioita, vaan asiantuntijoiden tutkimuksiin ja laskelmiin perustuvia huomionarvoisia tuloksia, joita ei tulisi sivuuttaa. Toinen aineistokatkkelma on hyvä esimerkki lyhyestä ja ytimekkästä lauseesta, jossa käytetään retorisenä keinona samanaikaisesti metaforaa ja kvantifiointia. Metaforat mahdollistavat uusien merkitysten syntymisen ja ne jäävät helposti mieleen. Metaforan avulla voi valaista epäselvyyksiä, mutta sen käyttö vaatii taitoa, koska se voi helposti myös johtaa harhaan. Pääkkönen käyttää metaforia myös tuodessaan esille sen, kuinka eri eläinlajien suojelutoimissa on eroja.

JPb: *"Tiedän, että osa leimaa kirjoitukseni viherpiiperrykseksi, ja "lohien halailuksi", mutta onhan tässä melkoinen epäkohta eri lajien suojelun välillä."*

(Esimerkki 31)

Pääkkönen varautuu esimerkissä 31 oletettuun vasta-argumentointiin samalla, kun tuo esiin eri eläinlajien epätasa-arvoisen kohtelun ja -suojelun. Pääkkönen ikään kuin hyväksyy sen, että häntä saatetaan ajatella viherpiipertäjäksi ja "lohien halailijaksi". Miellämme yleensä viherpiipertäjän

tarkoittamaan henkilöä, joka ajattelee luonnon parasta, mutta ei ehkä todellisuudessa kuitenkaan aina tiedä, mikä on ympäristölle hyväksi. Tähän metaforaan, kuten ”lohien halailuunkin” liittyy tietynlainen negatiivinen sävy. ”Viherpiipertäjiä” ja ”lohien halailijoita” tai heidän mielipiteitään ei ehkä oteta erityisen tosissaan, mutta Pääkkönen haluaa näinkin ristiriitaisten metaforien ja kategorioiden avulla tuoda näkyville ja ihmisten pohdittavaksi sen seikan, että eri eläinten suojeluun panostetaan eri tavoin. Myös seuraavassa Pääkkösen, metaforan sisältävässä, kommentissa argumentoidaan, kuinka kalakantojen suojelu koetaan yleisesti ottaen epäkiinnostavaksi.

JPb: *”kalakantojen suojelun tullessa puheeksi argumentteja saa useimmiten esittää kuuroille korville.”*

(Esimerkki 32)

Näissä aineisto-otteissa Pääkkösen kummastelu eri eläinlajeihin kohdistetusta epätasaisesta kiinnostuksesta muistuttaa siitä, mistä kirjoitin aiemmin. Kalat ovat eriarvoisessa asemassa moniin muihin eläimiin verrattuna. Kalat elävät näkymättömissä, eivätkä muistuta ihmisiä samalla tavalla kuin iso osa nisäkkäistä. Tästä syystä ihmisten voi olla vaikea samastua kaloihin ja kohdistaa niihin suurta kiinnostusta. Kuuroille korville -metafora onnistuu välittämään Pääkkösen kokeman ärtymyksen ja turhautumisen tilanteeseen liittyen. Ikään kuin muut uhanalaiset eläimet herättäisivät myötätuntoa, mutta kaloista puhuminen saisi etenkin maa- ja metsätalousministeriön sulkemaan korvansa. Viherpiiperrys ja lohien halailu ovat myös eräänlaisia kategorisointeja, joita tuotettiin keskustelussa runsaasti.

Kategorisointi toimii merkittävässä asemassa aineistossani. Pääkkönen käyttää monipuolisesti kategorisointia blogikirjoituksessaan, muun muassa kuvatessaan maa- ja metsätalousministeriötä ja erityisesti silloista ministeriä Jari Koskista haluttomaksi suojelemaan uhanalaisia Itämeren lohia. Pääkkönen kritisoi ministerin tapaa olla piittaamatta tutkijoiden antamista suosituksista koskien Itämeren lohen saaliskiintiöitä. Pääkkönen kategorisoi kirjoituksessaan ja myös puheessaan tutkijoiden kuuntelemisen hyvänä ja oikeana tekona, ”tutkijat tietävät mitä puhuvat, meidän tulee luottaa heihin”. Tutkijoiden kuuntelemattomuus ja tutkimustulosten sivuuttaminen taas kategorisoidaan järjettömäksi teoksi ja tämä sotii ymmärrystä vastaan. Kategorisoinnilla voidaan tuottaa asioihin erilaisia näkökulmia. Pääkkönen käyttääkin kategorisointia sekä oikeuttaakseen asioita että kritisoidakseen vastustajan argumentteja. Kategorisoinnin avulla tietojen käsittely tehdään kuulijoille ja lukijoille ymmärrettävämmäksi. Ihmiset on sitä helpompi vakuuttaa, mitä selkeämmin he pystyvät hahmottamaan asian. (Ks. Jokinen 1999b.) Luokittelemalla toinen ihminen tiettyyn kategoriaan,

luodaan myös kuulijoille kuvaa siitä, kuinka vakavasti otettava kategorisoitu henkilö on (ks. Joki-
nen 1993, 87–88). Kategorisointi on näin ollen myös eräänlaista (määrittely)vallan käyttöä.

Sama puhuja tai kirjoittaja voi eri tilanteissa kategorisoida itsensä useaan erilaiseen kategoriaan sen
mukaan, kuinka hän ajattelee kategorisoinnin oikeuttavan argumenttiaan. Kalakantojen suojelijat
hyödynsivät monipuolisesti erilaisia *puhujakategorioita* retorisena keinonaan. Tietynlaisen ase-
moinnin valinnalla pyrittiin nostamaan esiin asiantuntemusta sekä omaa kokemukseen pohjautuvaa
ymmärrystä keskustelun kohteena olevasta asiasta.

JPb: *”Olenkin kalastuksen harrastajana suunnannut lohireissuni Norjaan ja Venäjälle, jossa
lohikannoista pidetään parempaa huolta ja sitä riittää kalastettavaksi.”*

JPb: *”Olen rivikansalaisena pyrkinyt vaikuttamaan lohiasiaan myös muita reittejä, erityisesti
Suomen (hallituksen) päättäessä lohen saalistuskiintiöistä, mutta valitettavasti maa- ja metsä-
talousministeriön ja ministeri Jari Koskisen vaakakupissa tuntuu kiintiöpäätöksiä tehtäessä
painavan ainoastaan ammattikalastajien etu, eikä minun ja monen asiasta kiinnostuneen
tuttavani ja kollegani yhteydenotoilla ole ollut vaikutusta.”*

(Esimerkki 33)

Esimerkissä 33 Pääkkönen kategorisoi mielenkiintoisella tavalla itsensä rivikansalaiseksi ja kalas-
tuksen harrastajaksi. Kiinnostavaa on se, miten hän irrottautuu tietyistä kategorioista, kuten näytteli-
jän kategoriasta, ja korostaa itseään tiettyjen muiden kategorioiden edustajana. Olemme oppineet
tuntemaan Jasper Pääkkösen näyttelijänä, mutta tämän aiheen käsittelyssä näyttelijän puhujakatego-
riasta käsin ajatusten esilletuominen ei todennäköisesti olisi niin vakuuttavaa kuin kalastuksen har-
rastajan puhujakategoriasta. Tunnustautuessaan kalastuksen harrastajaksi Pääkkönen antaa myös
viitteitä yleisösuhteensa premisseistä. Oletetaan, että kyseisessä kalakantojen suojeluun liittyvässä
keskustelussa asiantuntijuus ja harrastustoiminnan tuoma perehtyneisyys ja mielenkiinto asiaa koh-
taan tuovat väitteen esittäjän argumenteille lisää painoarvoa. Puhujakategoriat ovat tilanteittain
vaihtelevia. Ollakseen mahdollisimman vakuuttava ja uskottava, puhujan on punnittava, mikä puhu-
jakategoria on tietyssä tilanteessa kannattavampi; minkä puhujakategorian sisältä puhuminen va-
kuuttaa missäkin tilanteessa. Keskustelussa tekemistään kielellisistä valinnoista päätellen Pääkkö-
nen pyrkii vakuuttamaan ”tavallisen kansalaisen”, hän ikään kuin asettuu samalle viivalle tavallisen
suomalaisen kanssa, käyttää selkeää kieltä ja pyrkii mahdollisimman yksinkertaisesti avaamaan
aihetta niille, jotka eivät ehkä tunne sitä kovin hyvin. Pääkkönen onnistuu esiintymään ”yhteisen
hyvän nimissä”, ”kalamiehen kaverina” ja luonnon ystävänä, ja tällä tavoin voittaa sympatiat puo-
lelleen. Tämä liittyy Aristoteleen puhujan persoonalliseen uskottavuuteen eli *ethokseen*. Aristote-
leen oivallus oli, että puheessa tärkeintä ei ole se, mitä sanotaan, eikä edes se, miten sanotaan. Tär-

keintä sen sijaan on, kuka puhuu ja millaisen kuvan hän antaa itsestään. (Torkki 2014.) Pääkkönen käsittelee blogikirjoituksessaan sellaisia arvoja ja faktoja, jotka jokaisen oletetaan hyväksyvän, vaikka esitetyille väitteille ei missään tapauksessa voikaan saada kaikkien universaaliyleisön jäsenten ehdotonta kannatusta (ks. Perelman 1996, 24). Universaaliyleisölle puhuttaessa tavallista on järkeen tai itsestäänselvyykseen vetoaminen (mt., 24). Blogikirjoitusten ja televisio-ohjelman yleisön voi katsoa koostuvan kenestä tahansa, joten käsittän Pääkkösen kohdistavan argumentoinnin tällaiselle moninaiselle universaaliyleisölle.

Seuraava ote keskustelusta sisältää myös tietynlaista kategorisointia.

T: ”Eiks niit suosituksia kannata kuunnella sun mielestä?”

HS: ”Niin no ketkä tutkijat Hannu Lehtose ei oo mitään relevanttia näihin tuota lcesin eikä kansainväliseen väliseen tuota ää merentutkimusneuvostoon, elikä hänellä ei oo ei oo min-käännäköistä sanavaltaa näihin. Jos hän on niinku se asiantuntija jota te käytätte täällä niin niin tua hänhän on tällänen tua tällä hetkellä tällänen vapaa-ajan kalastajien huutokuoron vetäjä ni”

T: ”No nyt pitää kyllä päästää Hannu vastaamaan tälläseen syytökseen että ole hyvä vaan”

HL: ”En missään tapauksessa ole täällä mikään vapaa-ajan kalastajien huutokuoron johtaja. Ja sitten tässä palaan siihen mitä sanoin jo että suuri osa suurin osa itämeren alueen lohikannoista ne ei kestäis lainkaan kalastusta. jos me halutaan tää joskus elpyy ni silloin kalastus on kohdistettava kantakohtaseks ei tämmöstä sekakantakalastusta mitä tapahtuu nyt esimerkiksi tuolla Porin edustalla”

(Esimerkki 34)

Heikki Salokangas kiertää toimittajan kysymyksen siitä kannattaisiko tutkijoiden suosituksia kuunnella ja toteaa, ettei Hannu Lehtosella ole minkäänlaista sanavaltaa kyseisiin tutkimuksiin. Salokangas kategorisoi Lehtosen vapaa-ajankalastajien huutokuoron vetäjäksi, tehden näin erontekoa itsensä ja Lehtosen välille ja pyrkien tällä tavoin esittämään Lehtosen hieman epäedullisessa ja kiusallisessa valossa. ”En missään nimessä ole mikään huutokuoron vetäjä”, Lehtonen toteaa erittäin jämmäkästi ja irtisanoutuu kategoriasta, johon Salokangas on hänet lokeroinut. Aiemmin olen kirjoittanut puhujan kategorisoinnin tärkeydestä, mutta kategorisointi koskee kaikkea argumentaatiota. Billigin (1987, 134–135) mukaan luomme koko ajan erilaisia kategorioita puhuessamme asioista, ja erilaiset kategoriat palvelevat eri tarkoituksia. Kategorioiden tilanteista käyttöä onkin mielenkiintoista seurata, sillä niiden avulla voidaan esimerkiksi oikeuttaa tai kritisoida jotakin toimintaa. Vetäjä-kategoriassa voi sinänsä olla positiivinen lataus, mutta tässä yhteydessä (huutokuoron) vetäjä-nimitykseen sisältyy hyvin negatiivinen sävy. Asian merkityssisältö muuttuu tilanteen mukaan, eli

ilmaus saa eri merkityksen sen mukaan, missä ja miten sitä käytetään ja millaisia ”etuliitteitä” siihen kytetään.

Esimerkkien ja **rinnastusten** käytöllä rakennetaan Jokisen (1999b, 153–154) mukaan väitteestä ymmärrettävämpi ja vakuuttavampi. Niiden avulla voidaan osoittaa jokin johdonmukainen malli, jota esitetyn väitteenkin uskotellaan noudattavan. Esimerkki luo kuvan siitä, millainen toiminta on halutunlaista ja millainen taas ei ole. Kuvailuja rakennetaan esimerkiksi siitä, mitä tilanteessa tulisi konkreettisesti tehdä. Rinnastukset ovat käytännössä metaforien kaltaisia. Ne auttavat muodostamaan käsityksen jostain ja selkeyttävät asiaa.

Seuraavassa aineisto-otteessa Lehtonen vastaa juontajan kysymykseen siitä, mitä Lehtonen tarkoittaa sillä, ettei maa- ja metsätalousministeriö kuuntele tutkijoita.

HL: *”Tarkoitan sitä et esimerkiksi kiintiösuosituksissa niitä ei noudateta. Reilu vuosi sitten tuli suositus tutkijoilta, ministeriö ehdotti heti nelinkertaista kiintiötä. Ja toinen on tää tutkijat on pitkään puhunu että kalojen pyyntikokoa pitäis nostaa. mitään ei ole tapahtunu.”*

(Esimerkki 35)

Lehtonen antaa vastauksessaan yhden esimerkin siitä, millä tavoin ministeriö ei kuuntele tutkijoita. Esimerkillään hän tekee tilanteesta ymmärrettävän ja todellisen kuulijoille. Esimerkit ovat vaikuttavia perustelu- ja havainnollistamiskeinoja. Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (1998, 251) kirjoittaa, että ennen yleistä sääntöä annettu esimerkki perustelee sääntöä, kun taas säännön jälkeen annettu esimerkki havainnollistaa sääntöä. Seuraava aineistokatkkelma sisältää mielestäni molemmat esimerkin tehtävät.

JPb: *”En itse kalasta Itämeren lohta. Tämä johtuu lähinnä siitä, että lohta ei ole pitkään aikaan riittänyt Suomen joissa kalastettavaksi. Olenkin kalastuksen harrastajana suunnannut lohireissuni Norjaan ja Venäjälle, jossa lohikannoista pidetään parempaa huolta ja sitä riittää kalastettavaksi.”*

(Esimerkki 36)

Yllä olevassa kirjoituksessa Pääkkönen toteaa, ettei itse vapaa-ajankalastajana kalasta Itämeren loheta. Tämä johtuu Pääkkösen mukaan siitä, ettei lohta riitä Suomessa kalastettavaksi. Lähtökohta (sääntö) on siis se, ettei lohia tulisi kalastaa lainkaan. Vaikka Pääkkönen puhuukin vain itsestään, ajattelen hänen tässä tarkoittavan, ettei kenenkään tulisi kalastaa uhanalaisia kaloja. Tätä sääntöä havainnollistaa Pääkkösen kirjoituksessa se, ettei lohia yksinkertaisesti riitä kalastettavaksi. Esi-

merkit voidaan tulkita myös vertauksiksi tai rinnastuksiksi. Edellä olevassa aineistokatkelmassa verrataan Suomen lohipolitiikkaa Norjan ja Venäjän parempaan huolenpitoon lohikannoista.

Seuraavassa esimerkissä Lehtonen ilmaisee jälleen huolensa ja havainnollistaa esimerkin avulla Suomessa harjoitettua sekakantakalastusta.

HL: *"...tässä palaan siihen mitä sanoin jo että suuri osa suurin osa itämeren alueen lohikannoista ne ei kestäis lainkaan kalastusta. Jos me halutaan tää joskus elpyä ni silloin kalastus on kohdistettava kantakohtaseks, ei tämmöstä sekakantakalastusta mitä tapahtuu nyt esimerkiksi tuolla Porin edustalla."*

(Esimerkki 37)

Otteessa 37 Lehtonen mainitsee, että esimerkiksi Porin edustalla harjoitetaan tällä hetkellä sekakantakalastusta. Kalastus Suomen merialueilla on sekakantakalastusta, mutta Lehtonen pyrkii painottamaan kommenttinsa sisältöä antamalla havainnollistavan, konkreettisen, esimerkin siitä, missä sitä tapahtuu. Tämä on mielenkiintoinen huomautus, sillä juuri Salokangas kalastaa ammatikseen Lehtosen mainitsemalla Porin edustalla. Tällä tavoin Lehtonen rakentaa tapahtumista entistä todellisemman ja olemassa olevan kuulijoille.

Esimerkki oivallisesta rinnastuksesta ja havainnollistavasta toteamuksesta löytyy Pääkkösen blogikirjoituksesta. Lienee paikallaan muistuttaa, että ennen blogikirjoitustaan Pääkkönen lähetti S-ryhmälle asiakaspalautteen, jossa kritisoi S-ryhmän päätöstä jatkaa Itämeren lohien myyntiä. Asiasta uutisoitiin laajasti, ja tämä kirvoitti Pääkkösen jatkamaan asian käsittelyä kyseisessä blogitekstissä.

JPb: *"S-ryhmä on suututtanut kalastajien syvät rivit päätöksellään jatkaa Itämeren lohien myyntiä. S-ryhmän perustelu siitä, että Itämeren lohta on laillista kalastaa ja siksi myös oikeutettua myydä, ei mielestäni ole kestävä. S-ryhmä on myös tiedottanut, että kuluttajilta ei ole tullut juurikaan palautetta asian tiimoilta, vaan palaute on tullut ainoastaan virkistyskalastajilta. Todettakoon, että vapaa-ajankalastus on Suomen suosituin harrastus: tutkimusten mukaan yli kaksi miljoonaa ihmistä ilmoittaa sen harrastukseksi vuodesta toiseen. S-ryhmä on siis tyytyväinen siitä, että jäljelle jäävän väestönosan joukosta ei ole kuulunut negatiivista palautetta."*

(Esimerkki 38)

Pääkkönen ylläolevassa aineistokatkelmassa kertoo, ettei pidä kestäväenä S-ryhmän perustelua jatkaa Itämeren lohien myyntiä. S-ryhmän mielestä Itämeren lohta on oikeutettua myydä asiakkaille, kun sitä kerran saa laillisesti kalastaakin. Pääkkönen itse ei "sulata" tällaista ajattelutapaa, vaan pitää s-

ryhmän toimintaa eettisesti arveluttavana (*S-ryhmän eettisesti arveluttava päätös on yllättävä varsinakin, kun S-ryhmä toteaa tuoreessa tiedotteessaan, että lohen myynti on pienimuotoista ja satunnaista (eli sillä ei ole varsinaista taloudellista merkitystä).*) Pääkkönen myös kertoo S-ryhmän tiedottaneen, ettei kuluttajilta ole juurikaan tullut palautetta asiasta, vaan palaute on tullut ainoastaan virkistyskalastajilta. Tässä S-ryhmän tiedotteessa virkistyskalastajia ei siis mielletä ”tavallisiksi” kuluttajiksi. Pääkkönen toteaa tämän jälkeen katkelmassa oivaltavasti, kuinka vapaa-ajankalastus on Suomen suosituin harrastus (*tutkimusten mukaan yli kaksi miljoonaa ihmistä ilmoittaa sen harrastukseensa vuodesta toiseen*) ja osoittaa näin, kuinka merkittävästä kuluttajajoukosta, ja potentiaalisista asiakkaista, on kysymys. Pääkkönen antaa yleisön ymmärtää, ettei näiden vapaa-ajankalastajien antamalla negatiivisella palautteella ole S-ryhmälle merkitystä tässä asiassa.

Eräs retorinen keino, jota tässä keskustelussa, kuten puheessa yleensäkin, hyödynnetään paljon, on **ääri-ilmaisujen käyttäminen**. Tällaiset deterministiset, vaihtoehdottomuutta korostavat ääri-ilmaisut ikään kuin jähmettävät kohteensa; asia on näin, eikä sille voi mitään. Ääri-ilmaisujen avulla on mahdollista korostaa tiettyjä piirteitä tilanteessa, samalla kun muista tulkinnoista tehdään mahdottomia. (Jokinen 1999b, 150–151; Potter 1996a, 187–188). Seuraavassa esimerkissä joitakin otteita tällaisesta retoriikasta.

HL: *”No se on iso ongelma. Kun näitä heikkoja lohijokia on myös Pohjanlahden alueella ruotsin puolella u useampi joki ja sit on Simojoki simojoenkaan lohikanta ei oo kovin hyvä. Ja ne ei koskaan toivu jos niitä kalastetaan. Muualla maailmassa Atlantilla toisin sanoen ni siel on pääosin luovuttu tämmösest sekakantakalastuksesta ja kaikki kalastus on viety monessa maassa yleensä lähes koko Pohjoisatlantilla jokiin ja jokisuihin.”*

JP: *”No mä halusin vielä lisätä sen että tässähän on kyse paljon laajemmasta asiasta kun yhden joen aa viimevuotisesta nousulohimäärästä vaan kysymys on siitä että äärimmäisen uhanalaisia meritaimenia ei suojella käytännössä millään tavalla ministeriön toimesta ja ja niin edespäin. tätä listaa vois jatkaa hyvinkin pitkälle. ”*

JP: *”...mun näkemyksen mukaan ministeriö on täysin epäonnistunut tässä tehtävässään suojella kaloja”*

(Esimerkki 39)

Esimerkin 39 puheenvuoroissa korostetaan ääri-ilmaisujen avulla sitä, miten uhanalaiset kalat, siinä missä muutkin uhanalaiset eläimet, vaativat erityistä suojelua. Lehtonen ja Pääkkönen rakentavat uskomusta siitä, että on kaikkien etu, että kalakannoista pidetään huolta. Ääri-ilmaisuja käyttämällä kalakantatilanteen vakavuudesta rakennetaan vastaansanomaton kuva. Lohikannat *ei koskaan*

toivu, jos niitä kalastetaan, äärimmäisen uhanalaisia meritaimenia ei suojella *millään tavalla* sekä ministeriö on *täysin* epäonnistunut tehtävässään, luovat mielikuvan epäoikeudenmukaisesta ja paheksuttavasta toiminnasta (uhanalaisten kalojen kalastus, suojelun laiminlyöminen) ja korostavat tilanteen vakavuutta. Kuvaus siitä, kuinka ministeriö on *täysin* epäonnistunut tehtävässään suojella kaloja, rakentaa epäonnistumisesta kiistattoman tosiasian. Jos ministeriön kuvattaisiin vain epäonnistuneen tehtävässään, ilman ääri-ilmausta, argumentaatio voisi helpommin muuttua kiistelyksi siitä, miten todellista ja räikeää epäonnistuminen on ollut. Pääkkösen ja Lehtosen ääri-ilmaisuilla tuotetaan myös kuvaa suojelutoiminnan laiminlyömisestä säännönmukaisuudesta, joka jälleen kerran lisää ongelman vakavasti otettavuutta. Kuitenkin, kuten muidenkin retoristen keinojen, myös ääri-ilmaisujen liiallinen käyttö saattaa alkaa ärsyttää kuulijoita ja riskinä on puhujan uskottavuuden säröytyminen ja täten argumentaation vakuuttavuuden mureneminen (Jokinen 2016b, 364).

Seuraavassa esimerkissä Lehtonen käyttää argumentoinnin tukena ääri-ilmaisujen lisäksi eräänlaista ”vastaantulemistä”.

HL: *”Kyl se on tietysti totta et kuunnellaan (tutkijoita) mut sit on eri asia mitä päätetään. Täst on nyt liian paljon esimerkkejä m päätökset ei vastaa tutkijoiden suosituksia, esimerkiks nää pyyntikoon kasvattaminen on hyvin tärkeä...?”*
(Esimerkki 40)

Yllä oleva aineisto-ote on hyvä esimerkki siitä, miten vakuuttavuutta rakennetaan osoittamalla ensin samanmielisyyttä ja tulemalla hieman vastaan. Tämän jälkeen on helpompi ilmaista vastakkainen näkökanta. Aro on ennen Lehtosen puheenvuoroa ihmetellyt väitteitä, joiden mukaan maa- ja metsätalousministeriö ei kuuntele tutkijoita ja heidän suosituksia kalastuksen rajoittamiseen. Nyt Lehtonen myöntää, että voi olla hyvinkin mahdollista heidän kuuntelevan tutkijoita, mutta päätöksissä tutkijoiden suosituksia ei ole noudatettu. Lehtosen siis osoittaa samanmielisyyttä Aron kanssa, jonka jälkeen hänen on mahdollista argumentoida uudelleen vastakkaisesta näkökulmasta (ks. esim. Billig 2008, 148).

Perelmanin (1996, 46) mukaan asioiden alleviivaaminen toimii usein hyvänä retorisenä tekniikkana. Siinä voidaan käyttää esimerkiksi **toistoa**, joidenkin asioiden korostunutta painottamista tai yksityiskohtien kasaamista. Toistoa käytettiin keskustelussa monta kertaa korostamaan tilanteen vakavuutta.

HL: *”Kuten sanoin jo niin Itämeren alueella on noin 30 lohikantaa ja valtaosa näistä on erittäin heikossa kunnossa. Jos se jos halutaan vahvoiksi niin silloin on niitten kalastus lopettaa toisissa kokonaan kuten on tehty muualla maailmassa, ja kalat keskitetään kalastus ainoastaan niihin kantoihin mitkä kestää kalastusta ja niissä sen niissä rajoissa missä kanta kestää.”* (Esimerkki 41)

Esimerkissä 41 Lehtonen tahtoo jälleen tuoda esille sen, miten heikossa kunnossa valtaosa Itämeren alueen lohikannoista on. Hän myös toistaa käsitystään siitä, että sekakantakalastuksesta tulisi päästä eroon. Kakkuri-Knuuttila (1998, 238) kertoo toiston tehon perustuvan käsitykseen, että tärkeitä asioita toistetaan puheessa, ja siihen, että nämä asiat ovat totta. Tällainen tapa on etenkin politiikassa paljon käytetty. Mutta kuten muissakin retorisisissa tehokeinoissa, myös toiston runsas käyttäminen voi kääntyä vastakohdakseen. Toiston avulla voidaan myös johtaa vastaanottajia harhaan, siirtämällä yleisön huomio pois itselle ikävistä tai kiusallisista asioista.

5.2 Ammattikalastuksen puolustaminen

Kalakantojen suojelun ”vastinpariksi” nousi keskustelussa ammattikalastuksen puolustaminen. Käsittelen tämän diskurssin sisällä käytyä keskustelua ja retorisia keinoja samaan tapaan kuin edellä käsittelin kalakantojen suojelua. Ammattikalastuksen puolustajien puheenvuoroista löysin kolme keskeistä teemaa/puhetapaa, jotka ovat *”kalakannat ovat nyt hyvässä kunnossa”*, *”ajojahti elinkeinoja kohtaan”* sekä *”mitään kalakantaa missään maailmassa ei ole ammattikalastus tuhonnut”*. Ammattikalastuksen puolustajina keskustelussa esiintyvät maa- ja metsätalousministeriön kalastusneuvos Markku Aro sekä ammattikalastaja Heikki Salokangas.

Keskustelun alussa käytiin osapuolten kesken mielenkiintoisella tavalla läpi mennyttä tapaamista maa- ja metsätalousministeriössä. Suomalaista kalastuspolitiikkaa blogissaan kritisoinut Jasper Pääkkönen kutsuttiin syksyllä 2012 ministeriöön keskustelemaan Pääkkösen esiin nostamasta asiasta. Pääkkösen näkemyksen mukaan keskustelu maa- ja metsätalousministeriön seinien sisällä käytiin lähinnä sen tähden, että Pääkkönen lopettaisi suomalaisesta lohipolitiikasta kirjoittelun. Aro näyttää ajattelevan, että keskustelu käytiin hyvässä hengessä. Hän pitää tällaista kasvokkaista keskustelua hyödyllisempänä ja tarpeellisempänä kuin median välityksellä käyty ”sanasota”.

Etenkin Aron argumentaatiosta pystyi lukemaan rivien välistä ja toisinaan ihan suoraan, että lohikalojen tiukempia rajoituksia vaativat ihmiset pitävät ”paljon melua tyhjästä”. Ammattikalastuksen puolustajat luovat keskustelussa kuvaa, että ammattikalastus on syytön vaelluskalojen uhanalaisuu-

teen ja lohikalojen ahdinkoon. Kun kalakantojen suojelijat esittävät puheessaan ammattikalastajat tarinan ”pahiksina”, pyrkivät ammattikalastajat sijoittamaan itsensä hyväntekijöihin, elinkeinonharjoittajiin, siinä missä muutkin elinkeinonharjoittajat, jotka tuottavat vastuullisesti ruokaa ihmisille. Ammattikalastajat esittävät itsensä olosuhteiden uhrina, koska elinkeino on vaarassa kohtuuttomien kalastuksen rajoitusten takia. Ammattikalastuksen puolustajat pyrkivät herättämään ymmärrystä kuulijoissa asemoimalla ammattikalastajat erilaiseen positioon, kuin mihin he ovat joutuneet kalakantojen suojelijoiden puheessa. Ammattikalastajat eivät näyttäydykään enää häikäilemättöminä ja piittaamattomina lohikalojen tappajina, vaan elinkeinostaan huolissaan olevina vastuullisina kalastajina, itsekin uhreina. Ammattikalastuksen puolustajat korostavat ministeriön (ja jossain määrin myös ammattikalastajien) ponnisteluja kalakantojen ahdingon ehkäisijänä ja tilanteen korjaajana parempaan suuntaan. Näin myös vastataan ammattikalastusta kohtaan esitettyyn kritiikkiin.

Tulevissa diskursseissa vastataan ja puolustaudutaan ammattikalastusta kohtaan esitettyihin syytöksiin ja rakennetaan kuvaa vastuullisista toimijoista, jotka eivät suinkaan tavoittele maksimaalista taloudellista hyötyä uhanalaisia kaloja häikäilemättömästi kalastamalla, vaan ottavat toiminnassaan huomioon myös suojelutarpeet.

5.2.1 ”Kalakannat ovat nyt hyvässä kunnossa”

Ammattikalastuksen puolustajien puheissa Itämeren lohen kalastuksen seuraukset nähdään eri tavalla kuin kalakantojen suojelijoiden väitteissä. Kalakantojen suojelutarpeet ja -esitykset kumotaan väittämällä, että olemassa oleva suojelun taso on riittävä, kalakannat ovat nyt riittävän hyvässä kunnossa ja että tiukemmat rajoitukset kalastukseen liittyen olisivat uhka ammattikalastajien elinkeinolle, ja täten taloudelliselle toiminnalle. Riittävä suojelun taso osoitetaan esimerkiksi kalataloudellisin perustein tai tekemällä vertauksia muiden maiden suojelun tasoon. Mielenkiintoista on, että kalakantojen suojelu -diskurssissa riittämätöntä suojelun tarvetta tehdään näkyväksi osittain samoin perustein. Seuraavassa esimerkissä Aron näkemys on, että kaloja riittää kalastettavaksi sekä merellä että joissa.

MA: ”No mun näkemys on että resurssi on kuitenkin sellainen että sitä voidaan kalastaa sekä rannikolla että sitten jokisuissa ja joissa.”

(Esimerkki 42)

Esimerkissä 42 Aro lähtee liikkeelle siitä, että tutkijoiden huolta ei kannata ottaa kovin vakavasti. Mielipiteen ilmaiseminen muodossa ”*mun näkemys on...*” suojaa Aron asemaa arvioijana. Tämä on hänen oma käsitys asiasta, eikä häntä näin ollen voi asettaa vastuuseen väitteen ”todellisuudesta”. Aro käyttää sanaa ”resurssi” puhuessaan Itämeren lohista. Tällä tavoin hänen on mahdollista siirtää yleisön huomio elävistä, suojelua tarvitsevista kaloista johonkin sellaiseen luonnonvaraan, jota on mahdollista ottaa ruuaksi huoletta. Aro näkee resurssin hyvin eri tavoin kuin kalakantojen suojelijat ja kutsuu yleisön myös näkemään tilanne eri tavalla. Ammattikalastaja Heikki Salokangas arvioi kalakantojemme tilaa seuraavasti.

HS: ”*No kalakannat ovat nyt hyvässä ku melko hyvässä kunnossa. Meil on vaa meil on tuhat jotka on ...? (epäselvää puhetta) muuta kun kalastusta tähän kalakantaan nähden...(epäselvää puhetta), ei meil ei meil siinä ole valittamista että tua ee Hannu Lehtonen tietää aivan hyvin bioloogina että missään maailman meressä ei yhtään kalalajia oo koskaan ammattikalastuksesta johtuen päätyne sukupuuttoon.*”

HS: ”*Lohisaaliit on ollu ihan hyviä. nehän on...yksikkösaaliit on ihan kohtuullisella tasolla. kalastus ei oo tällä hetkellä kalakannoille ja ei varsinkaan lohelle minkäänsorttinen uhka...*”

(Esimerkki 43)

Salokangas toteaa, omiin kokemuksiinsa viitaten, että kalakannat Suomessa ovat tällä hetkellä melko hyvässä kunnossa, toisin kuin monet ovat väittäneet. Tilanteen positiivinen arviointi (*hyvässä kunnossa*) laskee heti puheenvuoron alussa arviointiasteikolla yhdellä pykälällä (*melko hyvässä kunnossa*). Arvioinnin korjaus ’hyvästä’ ’melko hyvään’ voisi viitata siihen, että Salokangas haluaa näyttäytyä realistisena tilanteen tulkitsijana, eikä pelkästään oman edun ajajana. Salokangas haluaa argumenteillaan vakuuttaa yleisölle, ettei suurta huolta kalakantojen tilasta ole. Hän toteaa useaan otteeseen, ettei ammattikalastus ole uhka lohelle (esim. ”*lohisaaliit on ollu ihan hyviä, nehän on...yksikkösaaliit on ihan kohtuullisella tasolla. Kalastus ei oo tällä hetkellä kalakannoille ja ei varsinkaan lohelle minkäänsorttinen uhka...*”). Salokankaan mielestä Hannu Lehtosella biologina on oltava tietämys tilanteen totuudesta, joka on siis Salokankaan mielestä se, ettei ammattikalastus ole koskaan tappanut kaloja sukupuuttoon. Hän vetoaa Lehtosen asiantuntemukseen, ja tuo tällä tavoin argumentille lisää painoarvoa. Mielenkiintoista tässä aineisto-otteessa on se, kuinka paljon esityötä (änkyttämistä, toistoa, kangertelua) puheenvuorossa esiintyy ennen kuin Salokangas pääsee itse asiaan. Pitkää esityötä tavallisesti seuraa jokin arkaluonteinen asia. Tällaiset arkaluonteiset asiat liittyvät kulttuuri- ja tilannekohtaisesti rakentuneisiin ja usein emotionaalisiin vuorovaikutuksen kohtiin, jotka ovat jollain tapaa kiusallisia tai epäedullisia ja hyvin mahdollisesti jonkun osapuolen

kasvoja uhkaavia (ks. esim. Suoninen 1999). Suonisen (mt.) mukaan esimerkiksi keskustelun taval-
lisesta kaavasta poikkeavat puheen epäröinnit, sanojen toistot ja änkyttäminen saattavat viitata jon-
kinlaiseen arkaluonteisuuden rakentamiseen puheessa ja useissa tilanteissa nämä keinot antavat
esimerkiksi kritiikin esittäjästä vaikutelman ymmärtäväisempänä kuin hän muutoin näyttäytyisi.
Väitteiden pehmennykset auttavat näin ollen suojaamaan paitsi toisen henkilön myös itse puhujan
kasvoja, ja ehkäisevät osaltaan keskustelua vaarantavia konflikteja. En tiedä rakennetaanko esimer-
kissä 44 perinteisellä tavalla ymmärrettyä arkaluontoisuutta, mutta tulkitsen puheen kangertelun,
täytesanojen ja sanojen epäselvyyden viittaavan siihen, että kalakantojen (mahdolliseen) romahduk-
seen johtaneet syyt ovat kiistanalaisia. Salokangas pyrkii vakuuttamaan ammattikalastajien syyttö-
myyttä ja suojelemaan kasvoja mahdollisia vasta-argumentteja kohtaan. Näin ollen hänen täytyy
ikään kuin valmistella tulevaa, mahdollisesti ongelmallista ja kiistanalaista argumenttia, ennen kuin
se voidaan ilmaista.

Maa- ja metsätalousministeriön kalastusneuvos Markku Aro tarkentaa Heikki Salokankaan näke-
mystä Itämeren lohien tilanteesta asemaansa ja asiantuntemukseensa viittaamalla seuraavassa aineis-
to-otteessa.

*MA: "Ei Suomen rannikoilla ole (ongelmaa), mutta Itämeren pääaltaalla on noin 15 pientä lo-
hijokea ja siel on muutama huonos kunnos. Jos me emme kalasta siellä, niin onko se meidän
päänsärkymme."*

(Esimerkki 44)

*MA: "Esimerkiks Tornionjoen lohien nousu viime kesänä oli suurempi kuin miesm monen mie-
hen muistiin mutta sehän ei varmaan ole maa- ja metsätalousministeriön ansiota. Suomi on
säädellyt omaa lohienkalastustaan seitsytluvun lopulta asti enemmän kun itämeren kalastus
säännöt edellyttää, mikää muu maa ei oo sitä tehny ja tää vaan ei oo saanu sitten huomiota
helppo osottaa syyttävällä sormella, varsinkaan kun ei tiedä."*

(Esimerkki 45)

Esimerkissä 44 Aro myöntää, että Itämeren pääaltaassa on muutama lohijoki, joiden tilanne on huo-
no, mutta ei koe sitä ongelmalliseksi tai niin vakavaksi, että asiaan pitäisi jollain tavalla puuttua.
Aro näyttää vähättelevän ongelman laajuutta. Mielenkiintoista on Aron ja Lehtosen puheenvuorois-
saan käyttämät määrälliset ilmaisut, joilla korostetaan vastakkaisia näkökantoja. Aro puhuu "vain
muutamista huonokuntoisista lohijoista", kun taas Lehtonen toteaa, että suurin osa Itämeren lohi-
joista on "erittäin heikossa tilassa". Aro pyrkii rauhoittelemaan yleisöä ja etenkin heitä, jotka ovat

Pääkkösen ulostulon myötä huolestuneita kalakantojen huonosta tilanteesta. Hän korostaa, että huonossa kunnossa olevat joet ovat yksittäistapauksia ja siten poikkeuksia normaalitilanteesta.

Aro esittää otteessa numero 46 esimerkin avulla (*”esimerkiksi Tornionjoen lohen...”*) omaavansa asiasta tietoa ja osoittaa, kuinka lohitalanne ei ehkä olekaan niin huono, kun on annettu olettaa. Antamalla esimerkin hyvästä lohitalanteesta yhdessä joessa, Aro pyrkii luomaan vaikutelmaa, että tilanne olisi kenties muidenkin jokien osalta yhtä hyvä. Aron väittämä *”mikään muu maa ei oo sitä tehnyt”* antaa ymmärtää, että hänellä on tietoa asiasta, ja korostaa suomalaisten huolta uhanalaisesta lohesta ja että asialle on täällä tehty jotain, vaikka siihen ei ole ollut mitään velvoitetta. Vaikutelma yleisestä kehityssunnasta vahvistuu, kun viitataan Suomen säädelleen kalastusta yli säänneltyjen velvoitteiden. Aineisto-otteen lopussa Aro vielä vahvistaa omaa tietävän positiotaan tekemällä eron teon sellaisiin syyttävällä sormella osoittaviin tahoihin, joilla ei ole asiasta tietoa.

Tämän diskurssin sisällä halutaan esittää asioita erilaisesta näkökulmasta kuin kalakantojen suojelijoiden puheessa ja esitetään toisenlaisia ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin. Seuraavassa keskustelukappaleessa Aro osoittaa erimielisyyttä Lehtosen esiin tuomaan ammattikalastajien harjoittamaan sekakantakalastukseen ja esittää sen sijaan vapaa-ajankalastajat niin sanottuina vapaamatkustajina.

HL: *”... Itämeren alueella on noin kolmekymmentä lohijokea ja näistä noin kaksikymmentä on erittäin heikossa tilassa. Ja tää tarkoittaa sitä ku tää meidän osalta kalastus se ei valikoi kalaa mistä se pyydetään, minkä joen lohesta on kysymys. et pitäis päästä kokonaan eroon tästä niin sanotusta sekakantakalastuksesta”*

T: *”Niin siis Ruotsissa on käsittäkseni lähes päästykin eroon siitä et siel on siel on tehty päätös et että kalastetaan vaan sieltä jokien suilta. Silloin tiedetään onko se uhanalaista vai ei, se kanta.”*

MA: *”Mä oon vähän eri mieltä koska tota, virkistyskalastus on tämmönen uistelu on alkanu itämeren päältäalla kun kaupallinen pyynti vähenee ja eräät maat on sen lopettanu niinku Ruotsi ja Suomi siellä ja he kalastavat kymmeniätuhansia lohia mut ne ei kuulu mihkään kiintiöön, se on tämmöstä vapaamatkustamista.”*

(Esimerkki 46)

Esimerkin 46 alussa Lehtosen mielestä niin sanotusta sekakantakalastuksesta tulisi päästä kokonaan eroon Suomessa, kuten on päästy muuallakin. Sekakantakalastuksella hän tarkoittaa (kuten puheenvuorossaan mainitseekin) kalastusta, jossa pyydetäviä kaloja ei valita kannan mukaan. Kalastus tulisi Lehtosen mukaan kohdistaa niihin kantoihin, jotka kestävät kalastusta. Tällöin vahvempiin kalakantoihin kohdistuisi kovempi kalastuspaine ja heikot (lohi)kannat jätettäisiin rauhaan kalastuk-

selta. Toimittajan kommentti Lehtosen puheenvuoron jälkeen ikään kuin osoittaa samanmielisyyttä edeltävään mielipiteeseen. ”Ruotsissa on päästy eroon sekakantakalastuksesta, siellä on tehty päätös, että kalastetaan vain jokien suilta, jolloin tiedetään, onko kanta uhanalaista.” Markku on eri mieltä siitä, että ammattikalastajien harjoittama sekakantakalastus olisi syyllinen kalakantojen ahdinkoon. Hän kääntää kommentillaan kuulijoiden huomion vapaa-ajankalastajien suureen joukkoon. Aro kutsuu näitä vapaamatkustajiksi, koska heidän kalastamat lohet eivät kuulu mihinkään kiintiön ja tekee tällä tavoin vapaa-ajankalastajien joukosta suuremman syyllisen.

Toimittajan puheenvuoro esimerkissä 46 ei muodollisesti ole kysymys, mutta siitä saa sellaisen vaikutelman, ja myös kuulijat kohtelevat sitä kysymyksenä. Tällaista diskursiivista keinoa Pomerantz (1980) kutsuu *kalastukseksi*. Tällä moniselitteisellä termillä tarkoitetaan tässä yhteydessä tietynlaisen jatkopuheenvuoron tavoittelua. Tällä tavalla voidaan tehokkaasti houkutella esille toisen ihmisen versiota tapahtumista, kuitenkin kysymättä sitä suoraan. Näin myös vältetään antamasta vaikutelmaa, että tämä toinen ihminen on asian suhteen selitysvelvollinen.

Tässä diskurssissa ammattikalastuksen puolustajat tulkintani mukaan asemoivat itsensä vastuullisiksi toimijoiksi ja pyrkivät selonteoillaan tukemaan tätä positiota. He esittävät tietävänsä Itämeren lohen ja ylipäättään kalakantojen tilanteen ja suojelutarpeen ja toimivansa tämän tietämyksen mukaisesti. Ammattikalastuksen puolustajien käsitykset kalakantojen suojelutarpeesta myös nähdäkseeni suhteutuvat siihen, miten he vertaavat nykyistä tilannetta aikaisempaan. Esimerkiksi Aro pyrkii esittämään, miten paljon on jo tehty Itämeren lohen hyväksi ja miten monipuolinen yhteistyö maa- ja metsätalousministeriöllä on esimerkiksi RKTL:n (Riistan- ja kalantutkimuslaitos) kanssa. Yleisölle välitetään mielikuva siitä, että asioita on ajateltu ja kalojen suojeluun suhtaudutaan vakavasti.

5.2.2 ”Ajojahti elinkeinoa kohtaan”

Ammattikalastuksen puolustajat kokevat tulkintani mukaan kohtuuttomana syytökset, joiden mukaan ammattikalastus nähdään syyllisenä kalakantojen uhanalaisuuteen tai vaarantuneeseen tilaan. Heidän selonteoissa korostetaan sitoutumista vastuulliseen kalastukseen ja ongelmiin puuttumista. Selonteot ilmentävät halukkuutta vastuulliseen kalastuksen kehittämiseen. Aineistossa tuodaan etenkin Markku Aron toimesta esiin, kuinka paljon resursseja maa- ja metsätalousministeriö panostaa korjaaviin toimenpiteisiin ja kestävä kalastuksen edellytysten turvaamiseen. Tulevassa esimerkissä ammattikalastaja Heikki Salokangas näkee, että ammattikalastusta ollaan tuhoamassa kalastuskiintiöiden leikkauksilla ja erilaisilla kalastusrajoituksilla.

HS: *"Meillä on paljon paljon hävitetty avomeripyyntiä et tässä esimerkiks Porin edustalla niin 90-luvulla niin mä sain (me saatiin?) 800 tonnia lohta tästä pyytää selkämereltä ja nyt me pyydämme kolme neljäkymment tonnii ni kyl tämä niinku pitäis riittää tämä tie on nähty ammattikalastuksen rajoittaminen tai kalastuksen tuhoaminen se on nyt nähty et nyt on vaan tosiaan se levy jääny soimaan soimaan tua"*
(Esimerkki 47)

Ennen edellä olevaa lainausta, Salokangas on todennut, ettei lohella ole tällä hetkellä mitään ongelmaa, että sitä on riittänyt kalastettavaksi Pohjanlahdella. Erilaiset rajoitteet kuitenkin ovat pakottaneet lohienkalastajat tyytymään aiempaa huomattavasti niukempaan saaliskertymään. Tässä kohdalla kaksi hyvin erilaista näkemystä tilanteesta; kun Salokangas kokee, että tämänhetkinen lohien tilanne on hyvä, monilla vain on jäänyt "levy soimaan" ja käsitykset suojelutarpeesta eivät vastaa (enää) todellisuutta, niin Pääkkönen kokee tutkijoiden olevan ajantasalla ja heidän omaavan parhaimman tiedon. Pääkkönen käsittää asian niin, että Itämeren lohta on liikakalastettu, mikä on johtanut siihen, että lohikannat ovat nykyään Suomen vesillä vaarantuneita. Tämän vuoksi kalastusta olisi hänen mielestä välttämätöntä rajoittaa ja Itämeren lohien kalastuskiintiötä leikattava. Lohia ei yksinkertaisesti ole kalastettavaksi sellaisia määriä, kuin Salokangas on kertonut 90-luvulla olleen. Tehtäväni ei ole selvittää, onko toinen näistä näkemyksistä enemmän tosi kuin toinen, vaan tuoda esiin keskustelun näkökulmien kirjavuus ja erilaiset tavat ymmärtää asiat.

Aro ymmärtää Salokankaan huolta ammattikalastuksen ahdinkoon ajamisesta, sillä hän pyrkii työssään edistämään kaupallisen kalastuksen toimintaedellytyksiä.

MA: *"No kyllä nää Heikin ajatukset ymmärrän koska kiintiöitä on leikattu ja kalastusaikoja rajotettu ja niit on rajotettu jo pitkään ja hallitusohjelmassa sanotaan että kaupallisen pyynnin toimintaedellytyksiä pitää edistää ja se on mun tehtäväni viranomaisena ja mä teen sitä parhaani mukaan."*
(Esimerkki 48)

Aro joutuu sovittelemaan erilaisten sosiaalisten roolien välisiä ristiriitoja toimiessaan osaltaan ammattikalastajien edunvalvojana ja toisaalta pyrkiessään edesauttamaan kalastusta kestävältä pohjalta. Puolustaessaan yhtä tehtäväänsä, Aro tulee samanaikaisesti puhumaan ikään kuin toista tehtäväänsä (kalojen suojelu) vastaan. Tai jos ei suoranaisesti sitä vastaan, niin ainakin hän asettaa tehtävät tietynlaiseen tärkeysjärjestykseen, jossa ykkösprioriteetti on ammattikalastuksen edellytysten edesauttaminen. Aro kuitenkin itse saattaa ajatella toimivansa kaikkien parhaaksi, kaikkia ajatellen.

Poliitikot ja valtaapitävät tavoittelevat työssään keinoja, joilla erilaisia epäkohtia ja ongelmia voitaisiin ratkaista. Tähän Arokin pyrkii parhaansa mukaan. Kuulijalle syntyy vaikutelma, että Aro tahtoo kaikkien hyvää. Tällainen hyväntahtoisuus on Torkin (2014, 184) mukaan välttämätön ehto demokratiassa ja myös *ethoksen* osista voimakkain peittäessään muun muassa järjen puutteita.

Seuraavassa esimerkissä, väittäessään että tutkijat suuntaavat resurssinsa väärin seikkoihin, Salokangas peräänkuuluttaa tutkijoiden vastuuta tutkia ja kartoittaa sitä, mitkä ovat todelliset syyt Itämeren lohen heikkoon tilanteeseen.

HS: *"Niin kyllä tua kyllä tutkimuksenkin pitäis tietysti päästä sille tasolle että se tutkis niitä asioita mitkä on olennaisia ja ja tuo noi tämmönen ajo ajojahti niinku elinkeinoa kohtaan ja ja ja sen pönkittäminen niin ei ei se niinku vastaa kenenkään etuja eli eli tua eli eli kyllä pitäis tää tutkia mikä lohella on jos sitä ei ole riittävästi. Ssitähän on nyt hyvin hyvin ollut täällä pohjanlahdella kaikissa joissa ja joissain joissa sitä lisääntyminen onnistuu hyvin, ei ei ei pitäis olla mitään ongelmaa ongelmaa siinä siinä tuota"*

(Esimerkki 49)

Salokangas kokee, että ammattikalastajat ovat syyttä joutuneet syntipukin asemaan. Hän kuulostaa hyvin kiihtyneeltä pitäessään yllä olevan puolustuspuheenvuoron. Salokangas esittää kritiikkiä tässä esimerkissä myös tutkijoita kohtaan, jotka eivät hänen mielestään ole ajantasalla ja tutki niitä asioita, joita pitäisi; tutkimus nykyisellään ei tuota relevanttia ja tarvittavaa tietoa lohen tilanteesta. Salokangas kokee, että meneillään on ajojahti ammattikalastusta kohtaan, että tutkimustuloksia tahallisesti taivuteltaisiin ammattikalastusta syrjiviksi. Tämä on yksi esimerkki, jossa tulee esiin se, kuinka ammattikalastuksen puolustajat joutuvat keskustelussa altavastaajan asemaan. He joutuvat vastaamaan syytöksiin ja ponnistelemaan rakentaessaan selontekoja, jotka puolustavat heidän toimintaansa ja näkökantojaan. Salokangas antaa rivien välistä ymmärtää, että kalastajilla on paras tieto, mitä tulee kalakantojen todelliseen tilanteeseen.

Jos tukeudumme vain tiedeyhteisön tuottamaan tietoon, jätämme helposti vähemmälle huomiolle kalastajien vuosien saatossa käytännön työssä kartuttaman asiantuntemuksen. Onko tälle tiedolle annettu sen kenties ansaitsemaa painoarvoa? Toisaalta voidaan kysyä, onko kaikenlainen uusi tieto, on se sitten peräisin tieteen tekijöiltä tai ammattikalastajilta, yhtä arvokasta?

5.2.3 ”Mitään kalakantaa missään maailmassa ei ole ammattikalastus tuhonnut”

Tässä diskurssissa korostuu ammattikalastuksen irrottaminen syyllisen kategoriasta ja vastuun syyntäminen toisalle, kuten vapaa-ajankalastajille tai vesivoimarakentamiselle. Ammattikalastuksen puolustajat kokevat ammattikalastajien toimivan vastuullisesti ja järkevästi saalistaessaan ihmisille ravintoa, käyttäessään saaliin ravinnoksi. Pikemminkin he kritisoivat vapaa-ajankalastajien menettelyä, jossa kaloja ei välttämättä oteta lainkaan saaliiksi, vaan ne päästetään kalastamisen jälkeen takaisin veteen, jolloin sama yksilö saattaa tulla kalastetuksi lukuisia kertoja.

Tässä diskurssissa korostetaan ammattikalastajien uhrin asemaa, kuten aiemmassa diskurssissakin, jossa koko keskustelu kalastuksen rajoittamisesta koettiin ajohtina elinkeinoa kohtaan. Kyseinen näkökulma poistaa ammattikalastajien vastuuta lohikantojen romahtamisesta. Jos kalastus on aiheuttanut ongelmia, ne ovat vapaa-ajan kalastajien syytä, eivät pienen ammattikalastajajoukon. Monin paikoin keskustelua Markku Aro esittää tutkimuksiin nojaten vapaa-ajan kalastajien olevan niitä, jotka kalastavat suuren osan lohikaloista. Tavoitteena on näin ollen asettaa vastuuseen kalakantojen mahdollisesta heikosta tilasta ammattikalastajien sijaan (tai ainakin lisäksi) myös muut kalastajat.

T (mies): *”mainitsit tossa noi kaupalliset kalalajit niin nii öö mitä sitten jos ne on ristiriidassa tñ uhanalaisuuden kanssa mitä sitten tehdään?”*

MA: *”No täytyy säädellä kalastusta ja jos nyt puhutaan siitä taimesta niin niin tuota kaupallisen kalastuksen osuus niiden hyödyntämisessä on hyvin pieni, vapaa-ajankalastus ottaa suurimman osan.”*

(Esimerkki 50)

Esimerkissä 50 Aro osoittaa vastauksensa alussa samanmielisyyttä Lehtosen kanssa ja toteaa, että kalastusta on säädeltävä, jotta se pysyisi kestäväällä tasolla. Tällä samanmielisyyden ilmaisulla, Aro kaventaa ennalta luotua näkemyseroa hänen ja Lehtosen välillä. Seuraavaksi hän kuitenkin ryhtyy puolustamaan ammattikalastajia toteamalla, että ainakin taimenen saaliiksi ottamisen osalta kaupallisen kalastuksen osuus on hyvin pieni verrattuna vapaa-ajan kalastuksen osuuteen. Näin hän esittää, että kykenee tarkastelemaan asiaa monelta kantilta. Hän käsittää, että uhanalaisten kalojen kalastusta on säädeltävä, mutta samalla hän pyrkii edesauttamaan kaupallista kalastusta mahdollisuuksien mukaan.

Keskustelussa on hyvin vahvasti nähtävissä syyllistävä sävy ammattikalastusta kohtaan mitä tulee uhanalaisiin ja vaarantuneisiin lohikalakantoihin. Aro pyrkii puheenvuoroissaan muuttamaan sitä

käsitystä, että yksin ammattikalastajat tuhoaisivat arvokkaita jalokalakantoja, kuten seuraava esimerkki havainnollistaa.

T: "Näin niinku maallikolle se vaan tuntuu siltä että tota noin niin et jos joku laji on uhanalainen kuten se edelleen kuitenkin vaarantunut on vaikka tilanne on parempi niinkun ää riista- ja kalantutkimuslaitos sanoo WWF sanoo niin et silloin tuntuu aika ihmeelliseltä et miksi sitä edelleen saa niin paljon kalastaa"

MA: "Mä katsoin suomalaisten saaliskertymää ja lohessa RKTL:n tilasto kertoi että 45 % lohista kalastaa vapaa-ajan kalastajat ja 55 kaupalliset pyytäjät."

(Esimerkki 51)

Aro osoittaa, että on valmistautunut keskusteluun katsomalla tilastoja. Hän kertoo katsoneensa tiedon RKTL:n tilastoista. Aro ei kiistä rauhoitettujen kalojen kalastamisen mielettömyyttä tai vastaa varsinaisesti toimittajan hämmästelyyn, vaan hän lyhyellä kommentillaan nostaa esiin vapaa-ajankalastajat ja sen, kuinka heidät tulisi yhtä lailla nähdä osallisina kalakantojen mahdollisesti heikkoon tilanteeseen. Aro osoittaa syyttävällä sormella kalastuksen harrastajia ja kritisoi virkistyskalastusta myös toisessa kohtaa keskustelua, nimittäen tätä vapaamatkustamiseksi (*"virkistyskalastus... he kalastavat kymmeniätuhansia lohia mut ne ei kuulu mihinkään kiintiöön, se on tämmöstä vapaamatkustamista"*).

Vaikka aineiston ulkopuolella käydyssä keskustelussa vaelluskalakantojen tuhoamiselle rakennetaan muitakin syitä, kuin ammattikalastus, ei se analyysin kohteena olevassa aineistossa tule kovin vahvasti esille. Mielenkiintoista on, että syyksi kalakantojen mahdolliseen keuhon tilanteeseen ei esitetä luonnon olosuhteita, mikä voisi olla yksi mahdollinen selonteko ammattikalastuksen puolustajien tehdessä välimatkaa syyllisen kategoriaan. Tässä puheessa, jota käydään keskustelun loppupuolella, jatkuu vastuun siirtäminen pois ammattikalastajien pakeilta. Aikaisemmissa puheenvuoroissa vapaa-ajan kalastajat nostettiin syyllisen korokkeelle ja asetettiin vastuuseen, kun taas tässä yhteydessä lohikalakantojen mahdolliseen huonoon tilaan löydetään syy jokien patoamisesta. Ammattikalastajat näyttäytyvät jälleen kerran uhrin asemassa tässä tarinassa. Vaelluskalojen tilanteen heikkeneminen näyttäytyy ammattikalastajien toimista riippumattomana asiana; pieni vaelluskaloja kalastava ammattikalastajien joukko ei millään voisi kyetä saattamaan kaloja sukupuuton partaalle. Esimerkkinä tällaisesta viestinnästä seuraava aineisto-ote.

HS: *"(...) Hannu Lehtonen tietää aivan hyvin bioloogina, että missään maailman meressä ei yhtään kalalajia oo koskaan ammattikalastuksesta johtuen päätyne sukupuuttoon. Jos sukupuuttoja on tullut, esimerkiks meillä on tuhottu monia lohikantoja niin ne on tuhottu joessa patoamalla jokia estämällä se kutu, mutta mitään kalakantaa missään maailmassa ei olla ammattikalastus tuhonnu niin että se ois joutunu"*

(Esimerkki 52)

Edellä olevassa Salokankaan puheenvuorossa irtisanoudutaan väitteestä, että ammattikalastus olisi syyllinen kalakantojen "tuhoutumiselle" ja otetaan esille jokien patoaminen. Tämä on mielestäni kiinnostava lisäys käynnissä olevaan keskusteluun, jossa syyttävä sormi selvästi osoittaa (ammat- ti)kalastajia. Ammattikalastajista piirtyy helposti keskustelun kuluessa kuva oman edun tavoittelijoina, jotka ovat kiinnostuneita ainoastaan omasta toimeentulostaan. Salokangas painottaa, ettei ammattikalastus ole syyllinen ja antaa vaihtoehtoisen selityksen mahdollisille kalalajien sukupuuttoille jokien patoamisesta. Mahdolliseksi, mutta ei varmaksi, tämän tekee sanan "jos" käyttö, joka tosin muuttuu vaihtoehdottomuutta ilmaisevaan sivulauseeseen "esimerkiksi meillä on tuhottu monia lohikantoja", joka kuulostaa siltä, että puhujalla on tietoa asiasta. Toteamus "esimerkiksi meillä" taas viittaa siihen, että näin on todennäköisesti käynyt muuallakin maailmassa, Salokangas vain mainitsee yhden esimerkin, missä näin on tapahtunut.

5.2.4 Retoriset keinot

Ammattikalastuksen puolustajien käyttämiä retorisia keinoja yleisön vakuuttamiseen aineistossani löysin useita. Kuten kalakantojen suojelijoidenkin argumentoinnissa, myös ammattikalastuksen puolustajien puheenvuoroista olisi ollut löydettävissä muunlaistakin retorista vakuuttamista, kuin tässä esittelemiäni strategioita ja joku toinen olisi mahdollisesti tehnyt erilaisia huomioita. Seuraavat retoriset keinot olivat kuitenkin eniten huomiota herättäviä.

- *Yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttaminen*
- *Liittoutumisasteen säätely*
- *Asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen*
- *Kategorisointi ja puhujakategoriolla oikeuttaminen*
- *Konsensuksella vakuuttaminen*
- *Me-retoriikka*
- *Tosiasia- ja vaihtoehdottomuuspuheet*
- *Omien intressien häivyttäminen*

- *Ääri-ilmaisut*
- *Kolmen lista*
- *Numeerinen ja ei-numeerinen määrällistäminen*
- *Esimerkit*
- *Omat havainnot*

Ensimmäiseen aineisto-otteeseen kiteytyy keskustelun kulun luonne; se miten ammattikalastuksen puolustajat joutuvat vastaamaan syytöksiin ja ovat näin ollen puolustuslinjalla. Maa- ja metsätalousministeriössä työskentelevän Markku Aron vastauksia ilmentää irtisanoutuminen syyllisen kategoriasta, johon hänet on tapauksessa sijoitettu, ja omien näkemysten esiin tuominen.

Kansainvälisen merentutkimusneuvoston, ICES:n, suositus vuoden 2012 lohen saaliskiintiöksi oli hieman vajaa 53000 lohta Itämeren alueelle. Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä Suomen lohikiintiöksi tuli lopulta reilu 50000 lohta, joka on siis lähes sen kiintiön verran, mitä tutkijat suosittelevat koko Itämeren alueelle. Ensimmäinen esimerkki käsittelee tätä Itämeren lohen kalastuskiintiötä ja sitä, kuinka maa- ja metsätalousministeriössä ei vaikuteta olevan tutkijoiden kanssa samaa mieltä siitä, minkä suuruisia kiintiöiden tulisi olla. Toimittajan kysymystä ja Aron puheenvuoroa on edeltänyt Puolan salakalastustapauksen esiin tuominen. Puolalaisten on epäilty salakalastavan lohta, jota ei näin ollen ole laskettu kalastusraportteihin mukaan. Kalakantojen suojelijoiden mukaan kyseinen liikakalastus on varmaa tietoa, kun taas esimerkiksi Aro näkee, ettei tälle käsitykselle ole minkäänlaista näyttöä, että se on ainoastaan oletus, ja tämänkaltaisen luulon mukaan ottaminen tutkijoiden laskelmiin ja seuraavan vuoden kiintiösuositukseen on hänen mielestään vääryys.

T: "Markku se kuulostaa omituiselta ku et EU:ssa on yksimielisesti valittu asiantuntijoiksi näissä kiintiöasioissa kuitenkin ICES eli Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ni te ootte kuitenkin systemaattisesti eri mieltä heidän kanssaan, ni miks teil voi olla parempi tieto, se meitä kiinnostaa."

MA: "Joo, systemaattisesti emme tietysti oo koska muissa kalakannoissa on aika helppo yhtyä ICESin näkemyksiin mut tämä tapa vähentää kalastusmahdollisuuksia kaikilta yhden maan epäilyn salakalastuksen vuoks niin se on yhteisölainsäädännön vastaista, näin ei voi menetellä vaan nää vähennetykset pitää tehdä siihen maahan joka on syyllistynyt tähän kalastukseen."

(Esimerkki 53)

Juontajan kysymys sisältää vahvan ennako-oletuksen siitä, että Aro ja muut maa- ja metsätalousministeriössä ovat järjestäen eri mieltä ICES:n asiantuntijoiden kanssa. Kysymys on sävyiltään syyt-

tävä ja selitystä etsivä. Aro kuulostaa siltä, että on odottanut vastaavanlaista kysymystä ja valmistellut tähän vastausta etukäteen. Vastauksen ensimmäinen sana 'joo' rakentaa samanmielisyyttä kysyjän kanssa ja tavallaan tunnustaa, ettei asiantuntijoiden näkemyksiä uskota. Puheenvuoro jatkuu kuitenkin välittömästi irtisanoutumalla tästä kuvauksesta, Aron todetessa, että ICESin näkemyksiin on aika helppo yhtyä muita kalakantoja (kuin Itämeren lohta) koskevissa asioissa. Tämä muistuttaa kaavaa, jota esimerkiksi Potter & Wetherell (2008, 126–127) on käsitellyt. Tämän kaltaisessa argumentoinnissa kieltäydytään ensin jostain (negatiivisesta) kategoriasta (tässä tapauksessa erimielitä-asiantuntijoiden-kanassa-olevien kategoria), jonka jälkeen "mutta"-sanaa käyttäen voidaan tuoda julki jotain päinvastaista ja ongelmallistakin. Ensimmäinen siis tullaan vastaan, jonka jälkeen muttasanan jälkeen esitetään argumentti vastakkaiselta kannalta. Aro lausuu "näin ei voi menetellä" hyvin vahvasti painottaen. Hän esiintyy oikeudenmukaisuuden nimissä ja puhuu tässä puheenvuoron lopussa passiivimuodossa, korostaen tilanteen itsestäänselvyttä ("näin täytyy toimia, näin asioiden pitää mennä"). Retoriikka on Aron subjektiivista häivyttävä. Hän ei totea, että asiat ovat hänen mielestään tällä tavalla, vaan korostaa tapauksen itsestäänselvyttä; jos jossain maassa salakalastetaan, sanktiot pitäisi suunnata tähän maahan, eikä koko Itämeren alueelle.

Keskustelun alkupuolella Aro pitää kaksi nopeaa ja tiivistävää puolustuspuhetta sen jälkeen, kun Jasper Pääkkönen on kertonut tapaamisestaan maa- ja metsätalousministeriön edustajien kanssa. Pääkkönen on hyökkäävän retoriikan keinoin argumentoinut, kuinka maa- ja metsätalousministeriö ei ole pystynyt hoitamaan kalojen suojelu -tehtäväänsä.

MA: *"Terve Jasper. Mä olin mukana siinä kokouksessa ja ö valtiosihteeri kertoi että tarkoitus oli keskustella kasvokkain eikä median välityksellä. Hän pitää sitä paljon hyödyllisempänä. Ja hän myöskin ehdotti että näitä tapaamisia jatkettaisi ja muistan kun tämä tilaisuus alkoi niin se ilmapiiri oli viileäkö mutta kun lopetimme niin se oli aika levollinen."*

(Esimerkki 54)

MA: *"Esimerkiksi Tornionjoen lohen nousu viime kesänä oli suurempi kuin miesm monen miehen muistiin mutta sehän ei varmaan ole maa- ja metsätalousministeriön ansiota. Suomi on säädellyt omaa lohenkalastustaan seitsytluvun lopulta asti enemmän kun Itämeren kalastussäännöt edellyttää, mikää muu maa ei oo sitä tehny ja tää vaan ei oo saanu sitten huomiota, helppo osottaa syyttävällä sormella, varsinkaan kun ei tiedä."*

(Esimerkki 55)

Yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttaminen toimii näissä esimerkeissä 54 ja 55 retorisenä keinona. Aro pyrkii ensimmäisessä puheenvuorossaan kuvailevalla retoriikalla luomaan positiivisen tunnelman, ja välittämään yleisölle kuvan hyvin sujuneesta, myönteisestä tapaamisesta. Kuvailulla

Aro tavoittelee sitä, että kuulijayleisö täydentää varsinaisen väitteen ja rakentaa kokonaiskuvan tapahtumista, jolloin Aro itse välttää suoran vastuun väittämien esittämisestä. Argumentoinnin vakuuttavuutta lisää esimerkiksi 56 se, että Aro on itse ollut osallisena kuvailemassaan tilanteessa (ks. esim. Jokinen 1999b, 144–145; Potter 1996, 175). Tämä tekee kertomuksesta aidomman ja nostaa argumenttien totuusarvoa.

Ensimmäisen esimerkin argumentoinnissa esiintyy myös *liittoutumisasteen säätelyä*. Aro esittää väitteen toisaalta omissa nimissään ja siihen sitoutuen, onhan hän ollut tilanteessa mukana. Toisaalta hän myös ottaa tietynlaista etäisyyttä väittämiin ja toimii myös ulkopuolisena raportoijana, kertoessaan mitä valtiosihteeri on tapaamisesta ajatellut (*valtiosihteeri kertoi että tarkoitus oli keskustella kasvokkain eikä median välityksellä. Hän pitää sitä paljon hyödyllisempänä. Ja hän myöskin ehdotti että näitä tapaamisia jatkettaisi*). Tällä tavoin hän välttää selitysvelvollisuutta ja tuottaa neutraalisuutta sekä häivyttää omaa ääntä. (ks. Jokinen 1999b, 136–137; Potter 1996, 142–149.) Vaikka valtiosihteerin ajatukset tapaamisesta ovatkin olleet positiivisia ja Aron puheenvuorossa kuulijoille luodaan kuvaa tilaisuuden levollisesta ilmapiiristä, on tällaisella liittoutumisasteen säätelyllä mahdollista yrittää siirtyä asiassa eteenpäin. Aron tavoite onkin tällä puheenvuorolla saattaa loppuun keskustelu, joka koskee tapaamista Pääkkösen kanssa, sanoa viimeinen sana ja tarjota kuulijoille sellainen käsitys, että maa- ja metsätalousministeriön ja Pääkkösen välit olisivat kunnossa ja että he olisivat päässeet jonkinlaiseen yksimielisyyteen ja sopimukseen asiassa.

Etenkin Aro käyttää tiettyjen asiantuntijoiden nimeämistä saadakseen argumenteille enemmän painoarvoa ja vakuuttavuutta. Hän mainitsee useaan kertaan RKTL:n asiantuntijat ja tutkimukset, joita hän pitää erittäin tärkeinä. Mielenkiintoista on, että tällaista *asiantuntijan lausunnolla vahvistamista* käytetään sekä ammattikalastuksen puolustajien, että kalakantojen suojelijoiden argumentoinnissa.

MA: ”No kyllä kalat lisääntyvätkin mutta tota mä katsoin edelleen tilastoja mä pysyn RKTL:n julkaisemien tietojen takana että taimenista vapaa-ajankalastajat kalastaa 80 prosenttia, kaupalliset kalastajat 20.”

(Esimerkki 56)

Puhuja voi ilmaista toisen käden tietoa ja toimia näin tiedon välittäjänä. Hän voi myös esittää jonkin väitteen yleisesti tiedettynä asiana. Tällä tavoin puhuja voi välttyä vastaväitteiltä, sillä argumentteja ei esitetä pelkkänä omana tietona, vaan ne ilmaistaan ”toisen suulla”, tässä tapauksessa tutkijoiden.

(Ks. Potter 1996, 143.) Kuten kirjoitin aiemmin, kalakantojen suojelijat ja ammattikalastuksen puolustajat viittaavat keskustelussa useaan otteeseen erilaisiin asiantuntijoihin ja tutkimuksiin. Kun kalakantojen suojelijoille merkittävin asiantuntija on kansainvälinen merentutkimuslaitos (ICES), on vastaava luotettava taho ammattikalastuksen puolustajille Riistan- ja kalantutkimuslaitos (RKTL). Kuulijan on helppo uskoa, että Riistan- ja kalantutkimuslaitoksella on tarvittava tietämys kalakantojen tilanteesta ja suojelun tarpeesta. Aro kertoo esimerkissä 58 (kuten muutamassa muusakin puheenvuorossaan) tutustuneensa kyseisen tahon tutkimuksiin ja pyrkii saamaan myös kuulijat vakuuttuneiksi näistä. Aro puhuu RKTL:n tilastoista aivan kuin ne olisivat ainoita oikeita tilastoja, mitä tulee kalastukseen. RKTL julkaisee tietoja kalastuksesta ja Aro pysyy näiden tietojen takana. Hänen voi ajatella ikään kuin varautuneen siihen, että voi myös olla vastakkaisia näkemyksiä ja erisuuntaisia tutkimustuloksia, mutta ne eivät kumoa tätä argumenttia, sillä nyt on kyseessä kaikista luotettavimmat tutkimukset. Esimerkin 56 alussa Aro toteaa nopeasti, että kalat kyllä lisääntyvät, ennen kuin siirtyy varsinaiseen argumenttiinsa. Tällä tavoin hän haluaa antaa kuulijoille positiivisen mielikuvan uhanalaisten kalojen tilanteesta. Hän jättää mainitsematta, että suurimmassa osassa Suomen jokia lohet eivät onnistu lisääntymään, mutta huomauttamalla kalojen lisääntyvän, kuulijalle luodaan kuva, jossa totuus on hieman toisenlaisen. Positiiviselle väitteelle on helpompi saada hyväksyntä yleisöltä, kuin negatiiviselle väittämälle (ks. Perelman 1982, 26).

Jos tutkimuslaitoksen asiantuntijuutta ja sen tekemien tutkimusten luotettavuutta ja merkittävyyttä on vaikea kiistää, niin esimerkissä 57 asiantuntijuus ei kenties ole yhtä kiistatonta.

HS: *"No lohisaaliit on ollu ihan hyviä. nehän on...yksikkösaaliit on ihan kohtuullisella tasolla ja kalastusta on ammattikalastuksen osalta jouduttu todella paljon vähentämään tässä tämän erilaisten rajoitusten takia että kalastus ei oo tällä hetkellä kalakannoille ja ei varsinkaan lohelle minkäänsorttinen uhka se on se on niin niin pieneen vedetty tähän tähän kalakantaan verrattuna että."*

HS: *"No kalakannat ovat nyt hyvässä ku melko hyvässä kunnossa meil on vaa meil on tuhat jotka on ...? muuta kun kalastusta tähän kalakantaan nähden...? ei meil ei meil siinä ole valittamista että tua ee Hannu Lehtonen tietää aivan hyvin bioloogina että missään maailman meressä ei yhtään kalalajia oo koskaan ammattikalastuksesta johtuen päätynyt sukupuuttoon. jos sukupuuttoja on tullut esimerkiks meillä on tuhottu monia lohikantoja niin ne on tuhottu joessa patoamalla jokia estämällä se kutu mutta mitään kalakantaa missään maailmassa ei olla ammattikalastus tuhonnu niin että se ois joutunu..."*

HS: *"Niin kyllä tua kyllä tutkimuksenkin pitäis tietysti päästä sille tasolle että se tutkis niitä asioita mitkä on olennaisia ja ja tuo noi tämän ajoin ajoahti niinku elinkeinoa kohtaan ja ja ja sen pönkittäminen niin ei ei se niinku vastaa kenenkään etuja eli eli tua eli eli kyllä pitää tää tutkia mikä lohella on jos sitä ei ole riittävästi sitähan on nyt hyvin hyvin ollut täällä poh-*

janlahdella kaikissa joissa ja joissain joissa sitä lisääntyminen onnistuu hyvin ei ei pitäis olla mitään ongelmaa ongelmaa siinä siinä tuota tämä kokoisesta (?) meillä on paljon paljon hävitetty avomeripyyntiä et tässä esimerkiks Porin edustalla niin 90-luvulla niin mä sain (me saatiin?) 800 tonnia lohta tästä pyytää selkämereltä ja nyt me pyydämme kolme neljäkymmentä tonnii ni kyl tämä niinku pitäis riittää tämä tie on nähty ammattikalastuksen rajoittaminen tai kalastuksen tuhoaminen se on nyt nähty et nyt on vaan tosiaan se levy jääny soimaan soimaan tua.”

(Esimerkki 57)

Yksittäisen ihmisen ”heittämät” arviot ja oletukset eivät onnistu vakuuttamaan yleisöä niin vahvasti, kuin tieto, joka perustuu asiantuntijoiden johtopäätöksiin. Asiantuntijoina toimii keskustelussa vahvasti tutkijat. Kuitenkin ammatin tuoma käytännön kokemus legitimoit tässä tapauksessa Salokankaan arvioimaan lohikantojen suojelun tarvetta. Salokangas profiloituu henkilöksi, jolla on työtä tekemällä syntynyt kokemus ja asiantuntemus, ja näin ollen omaa erityistä ymmärrystä käsiteltävästä asiasta. Tällaista *puhujakategorialla oikeuttamista* Salokangas käytti argumentoinnissaan puolustaessaan näkemyksiään kalakantojen suojelutarpeesta ja koskien kalastuksen rajoituksia. Kokemukseen perustuvan tietämyksen vääräksi osoittaminen on vaikeaa, sillä kukaan ei voi kiistää puhujan tietoa. Useissa puheenvuoroissa Salokangas tavoittelee vahvaa asiantuntijan kategoriaa. Hän ammattikalastajana tietää miten asiat ovat. Omaan ammattiin viittaaminen herättää kuulijassa kuvan asiantuntijuudesta. Asiantuntijuutta vahvistetaan näytöllä käytännön kokemuksesta. Salokankaalla täytyy olla ymmärrys ja ajantasainen tieto kalakantojen tilanteesta ja lohien suojelutarpeesta, toimiihan hän itse ”kentällä” lähes päivittäin ammattinsa vuoksi. Salokankaan puheista saa sen käsityksen, että hän pitää arvossa ammatin tuomaa asiantuntijuutta, ”hän kalastajana tietää kaloista kaiken tarvittavan” ja hän mielestä myös Lehtosen biologina tulisi tietää, ettei ammattikalastus ole syynä joidenkin kalakantojen mahdolliseen huonoon tilanteeseen. Esimerkin 58 viimeisessä puheenvuorossa Salokangas käyttää argumentoinnin tukena erilaisia lukuja saadakseen kuulijat vakuuttumaan siitä, että hän todella tietää mistä puhuu.

Kiinnostavaa onkin millaiset puhujakategoriat onnistuvat vakuuttamaan yleisön paremmin. Onko tässä yhteydessä järkevämpää tukeutua argumentoinnissa tutkijoiden tutkimustuloksiin vai ammattikalastajien työssään kerryttämään tietoon ja näkemyksiin asioiden tolasta? Seuraavassa esimerkissä Aro esittää, että myös hänelle tutkijoiden asiantuntemus näyttelee tärkeää roolia.

MA: *"he (RKTL:n tutkijat) ovat meidän käyttämiämme asiantuntijoita kaikist tärkeist työryh-
mist. meil on lohistrategia valmisteilla siel on RKTL:n asiantuntemus meil oli tämmönen siika-
työryhmä mis mä olin puheenjohtaja siel oli RKTL:n asiantuntija me valmistelemme rakenne-
poliittista toimintaohjelmaa siellä meillä on RKTL:n asiantuntija ja kalastuslain valmistelussa
RKTL oli laajalti mukana että ö mä en oikeen ymmärrä näitä väitteitä ja epäluottamusta et."*

(Esimerkki 58)

Edellä olevissa aineisto-otteissa puhujat sijoittavat itsensä keskenään erilaisiin puhujakategorioihin. Kaikissa niissä pyritään puhujan luotettavuuden lisäämiseen. Esimerkissä 58 puheen painoarvoa ja puhujan arvostusta pyritään lisäämään kiinnittämällä kuulijoiden huomio hyvähenkiseen yhteistyöhön tutkimuslaitoksen kanssa. Maa- ja metsätalousministeriön edustajia on kritisoitu siitä, että he eivät kuuntele tutkijoita. Tässä puheenvuorossa Aro todistaa kuulijoille, että nämä väitteet eivät perustu totuuteen. Aro puhuu tietäjän puhujakategoriasta.

Kiinnostavaa on tarkastella myös sitä, millaiset kategoriat ja niihin liittyvät merkitykset tulevat keskusteluissa hyväksytyiksi ja millaisia kategorioita puhujat argumentoidessaan rakentavat (ja mitä merkityksiä niillä luodaan)?

Seuraavassa aineisto-otteessa Salokangas ei suoranaisesti vastaa toimittajan kysymykseen, vaan kokee tärkeämmäksi tässä yhteydessä esittää Hannu Lehtonen tietynlaiseen kategoriaan kuuluvaksi.

T: *"Eiks niit suosituksia kannata kuunnella sun mielestä?"*

HS: *"Niin no ketkä tutkijat Hannu Lehtose ei oo mitään relevanttia näihin tuota ICESin eikä kansainväliseen väliseen tuota ää merentutkimusneuvostoon elikä hänellä ei oo ei oo min-
käännäköistä sanavaltaa näihin. Jos hän on niinku se asiantuntija jota te käytätte täällä niin
niin tua hänhän on tällänen tua tällä hetkellä tällänen vapaa-ajankalastajien huutokuoron
vetäjä ni."*

(Esimerkki 59)

Salokangas haluaa yllä olevassa puheenvuorossaan esittää Lehtosen epäedullisessa valossa. Hän irrottaa Lehtosen asiantuntijan kategoriasta ja siirtää hänet ikään kuin pelkästään vapaa-ajankalastajien edunvalvojaksi, negatiivisessa mielessä. Hän menee henkilökohtaisuuksiin, eikä varsinaisesti vastaa toimittajan esittämään kysymykseen. Tällaisessa retoriikassa on uhkana, että se kääntyy itseään vastaan, eikä onnistu tehtävässään vakuuttaa yleisö. Kakkuri-Knuuttila (1998, 166) on kirjoittanut harhauttavasta johtopäätöksestä, jolla hän tarkoittaa tilannetta, missä argumentoija perustelee jonkin toisen väitteen kuin tarkoitetun johtopäätöksen. Usein tällainen vaihtoehtoinen

väite on helpommin perusteltavissa kuin varsinaiseen kysymykseen vastaaminen ja Kakkuri-Knuuttila (mt., 166) pitää tällaista lisäarvon kalastamista ansaitsemattomana, niin kuin se varmasti onkin. Tässä puheenvuorossaan Salokangas osoittaa ja väittää, ettei vapaa-ajankalastajien ”johtajaa” ole syytä pitää asiantuntijana, kun hänen perusteltavaksi annettiin kysymys siitä, miksi tutkijoiden suosituksia ei kannata kuunnella. Tällainen argumentointi muistuttaa *savusilliä*, jolla tarkoitetaan keskustelun aiheen vaihtamista ja puhumista aiheesta, joka liittyy käsiteltävään aiheeseen ainoastaan etäisesti (Kakkuri-Knuuttila 1998, 166). Epäolennaisten ja merkityksettömien seikkojen korostaminen on myös tavallinen keino siirtää yleisön huomio pois asioista, jotka ovat itselle jollain tapaa epämiellyttäviä (ks. esim. mt., 238).

Edellä oleva keskustelu jatkuu seuraavanlaisesti.

T: *”No nyt pitää kyllä päästää Hannu vastaamaan tälläseen syytökseen että ole hyvä vaan.”*
HL: *”En missään tapauksessa ole täällä mikään vapaa-ajan kalastajien huutokuoron johtaja. Ja sitten tässä palaan siihen mitä sanoin jo että suuri osa suurin osa itämeren alueen lohikannoista ne ei kestäis lainkaan kalastusta. Jos me halutaan tää joskus elpyä ni silloin kalastus on kohdistettava kantakohtaseks, ei tämmöstä sekakantakalastusta mitä tapahtuu nyt esimerkiksi tuolla Porin edustalla.”*

(Esimerkki 60)

Lehtonen irtisanoutuu välittömästi puheenvuoronsa alussa Salokankaan hänelle tarjoamasta kategoriasta, jonka jälkeen hän jälleen palaa ongelmaan ja painottaa kalastuksen säätelyn merkitystä lohikantojen elpymisessä. Lopuksi kuitenkin myös Lehtonen syyllistää Salokankaan toimintaa, vaikkakin epäsuoralla tavalla. Hän menee siis tietyllä tavalla henkilökohtaisuuksiin, toteamalla että sekakantakalastusta (jota hän kritisoi vahvasti) tapahtuu Porin edustalla, jossa Salokangas toimii ammatikalastajana.

Metafora ”huutokuoron vetäjä” on halventava ilmaus, jossa voi nähdä mustamaalaamista. Voidaan ajatella, että huutokuorolaiset eivät kykene sivistyneeseen keskusteluun tai toimintaan, vaan ovat kuin ”huligaaneja”. Puheenvuoron tunnelataus on hyvin negatiivisesti latautunut. Salokangas haluaa osoittaa, ettei tällaisen ”huutokuoron vetäjän” mielipiteitä ja puheita tule ottaa vakavasti (tai että Lehtosella on oma lehmä ojassa). Lehtonen ei tiedä asiasta mitään, kun ei työskentele kentällä, kuten Salokangas itse, eikä Lehtosen ajatuksia tulisi siis kuunnella tai ainakaan ottaa vakavasti. Näin ollen Salokangas kuuluisi uskottavampaan puhujakategoriaan kuin Lehtonen. Näin voimakkaan jännitteen sisältävä puheenvuoro ei välttämättä kuitenkaan ole omiaan vakuuttamaan yleisö, vaan

kääntyy helposti itseään vastaan. Kuulijan arvioitavaksi jää aina viime kädessä, kuinka toimivaa puhujan tuottama kategorisointi ja mielikuvien luominen ovat; pystyykö hän niiden avulla vakuuttamaan kuulijat, vai kääntyykö se lopulta itseään vastaan.

Esimerkissä 59 puhuja vetoaa myös konsensukseen vakuuttaakseen yleisön. **Konsensuksella vakuuttamisella** on yhtäläisyyksiä esimerkiksi asiantuntijan lausunnolla vahvistamisen kanssa. Molempia keinoja käytettäessä viestijä osoittaa, ettei ole yksin väitteensä takana. Keskustelua käydään tässä vaiheessa siitä, uskovatko edustajat maa- ja metsätalousministeriössä lainkaan tutkijoiden suosituksia tai pitävätkö he niitä merkityksellisinä, koska Itämeren lohien saaliskiintiöihin ei ole tehty tutkijoiden suosittelamia rajoituksia. Kun joku päätös (tai tässä tapauksessa suositukset) on yksimielinen, ei vastaan sanomiselle pitäisi jäädä tilaa. Pääkkösen mukaan tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että Itämeren lohien saaliskiintiöön tarvitaan tiukemmat rajoitukset, jotta kannat voivat elpyä, eikä mitään epäselvyyksiä näin ollen pitäisi olla siitä, mitä tässä tilanteessa tulisi tehdä. Ammattikalastuksen puolustajat kuitenkin näkevät asian toisin. Heidän mielestään Itämeren lohitalanne on kohtuullisen hyvä, eikä tiukemmille rajoituksille ole perusteita.

HS: *”No lohisaaliit on ollu ihan hyviä, nehän on...yksikkösaaliit on ihan kohtuullisella tasolla ja kalastusta on ammattikalastuksen osalta jouduttu todella paljon vähentämään tässä tämän erilaisten rajoitusten takia että kalastus ei oo tällä hetkellä kalakannoille ja ei varsinkaan lohelle minkäänsorttinen uhka se on se on niin niin pieneen vedetty tähän tähän kalakantaan verrattuna että.”*

(Esimerkki 61)

Salokankaan näkemyksen mukaan lohta riittää hyvin saalistettavaksi. Ongelmaksi hän kokee erilaiset kalastuksen rajoitukset, jotka vaikeuttavat ammattikalastajien työntekoa. Salokankaan mielestä lohta riittäisi kalastettavaksi enemmän kuin kiintiöt sallivat. Hän antaa ymmärtää, että kaikki ammatikseen lohta kalastavat ajattelevat näin. Jokisen (1999, 138–139) mukaan tehokkainta konsensuksen rakentaminen on silloin, kun vedotaan sellaisiin näkemyksiin tai tapoihin, joiden ajatellaan olevan lähes kaikkien yhteisesti jakamia itsestäänselvyyksiä, sillä oletusta kaikkien hyväksymästä totuudesta on vaikea vastustaa.

Vakuuttavuutta on mahdollista rakentaa myös **me-retoriikalla**, jolloin tavoitteet ovat yhtäläisiä edellä esiteltyjen retoristen keinojen kanssa. Tällä tavoin annetaan ymmärtää, ettei väitteen esittäjä seiso yksin sanojensa takana. Me-retoriikkaa voidaan hyödyntää viittaamalla puhujan näkemyksiin

esimerkiksi osana jonkin joukon näkökantoja (ks. esim. Jokinen 1999b), kuten seuraavassa esimerkissä.

MA: *"Mä katsoin suomalaisten saaliskertymää ja lohessa RKTL:n tilasto kertoi että 45 % lohista kalastaa vapaa-ajan kalastajat ja 55 kaupalliset pyytäjät."*

MA: *"No kyllä kalat lisääntyvätkin mutta tota mä katsoin edelleen tilastoja mä pysyn RKTL:n julkaisemien tietojen takana että taimenista vapaa-ajankalastajat kalastaa 80 prosenttia kaupalliset kalastajat 20 ja vapaa-ajankalastajat on sen järjestön jäseniä monet jossa Hannu on ollut puheenjohtajana."*

(Esimerkki 62)

Esimerkin 62 puheenvuoroissa Aro esiintyy asioista tietoisena olevana ja kritiikkiin varautuneena. Hän käyttää argumentoinnin tukena lukuja, jotka lisäävät vakuuttavuutta. Argumentin painavuutta vahvistaa tutkimuksiin viittaaminen. Aro ei esitä väitteitään vain omana otaksumana, vaan ilmaisee tutkijoiden selvittämiä tietoja, jotka kaikkien tulisi ottaa tosissaan. Salokankaan ja Aron puheenvuoroissa on toistuvasti esillä me ja muut -jaottelu. Myös seuraavassa esimerkki puhutaan 'meistä', mutta retorisesti siinä on kyse erilaisesta argumentoinnista kuin edellisessä esimerkissä.

HS: *"No kalakannat ovat nyt hyvässä ku melko hyvässä kunnossa meil on vaa meil on tuhat jotka on ...(?) muuta kun kalastusta tähän kalakantaan nähden. Ei meil ei meil siinä ole valittamista että tua ee Hannu Lehtonen tietää aivan hyvin bioloogina että missään maailman meressä ei yhtään kalalajia oo koskaan ammattikalastuksesta johtuen päätyne sukupuuttoon. jos sukupuuttoja on tullut esimerkiks meillä on tuhottu monia lohikantoja niin ne on tuhottu joessa patoamalla jokia estämällä se kutu mutta mitään kalakantaa missään maailmassa ei olla ammattikalastus tuhonnu niin että se ois joutunu..."*

(Esimerkki 63)

Salokangas käyttää useaan otteeseen esimerkissä me-ilmaisua. Tulkintani mukaan hän tarkoittaa tässäkin esimerkin 63 puheenvuorossa meitä kaikkia suomalaisia yleisesti. Näin hän asettaa meidät kaikki samalle viivalle, eikä meistä kellään pitäisi olla valittamista nykyiseen kalakantatilanteeseen. Salokangas ei totea asiaa pelkästään omaan käsitykseen viitaten tai esitä, että olisi huolissaan tilanteesta, vaan rauhoittelee yleisöä ja yrittää saada kuulijoita puolelleen vakuuttamalla, ettei huolta kalakannoista hupenemisesta ole.

Esimerkiksi puhumalla passiivimuodossa on argumentoinnissa mahdollista häivyttää toimijuutta ja samalla asioiden annetaan ymmärtää olevan vääjäämättä tosia. Tästä seuraa, että muut näkemykset

saadaan näyttämään mahdottomilta ja perusteettomilta. (Jokinen 1999b, 140–141.) Vaihtoehtomuuspuhe luonnollistaa kohteensa ja tarkastelun kohteena oleva asia muuttuu näin ollen neutraaliksi tosiasiaksi (Fairclough 2001, 76). **Tosiasia- ja vaihtoehtomuuspuheet** olivat usein käytettyjä retorisia keinoja myös ammattikalastuksen puolustajien argumentoinnissa.

MA: *"No, rajotuksia ei tehdä tämmösiä rajotuksia oletusten perusteella ja sit se jos ois vähennetty kaikkien maiden kiintiöstä niin se ois ollu yhteisölainsäädännön vastaista koska jos joku ylikalastaa se vähentää hänen kiintiöstään mutta ei kaikkien."*
(Esimerkki 64)

Esimerkin 64 puheenvuorossa Aro ihmettelee vaatimuksia kalastuksen rajoittamiseen ja Itämeren kiintiön kalastuskiintiön vähennyksiin. Hän näkee epärealistisena ja kohtuuttomana asiana heikentää kalastusmahdollisuuksia kaikilta Itämeren mailta yhden maan (Puolan) epäillyn salakalastuksen vuoksi. Aron käsityksen mukaan tämänkaltaisen menettely olisi yksinkertaisesti lain vastaista. Hänen mielestään tilanteen pitäisi olla kaikkien helppo ymmärtää; jos joku maa ylikalastaa, tämän maan kiintiöön tulisi tehdä leikkaus. Kyseisen maan ylikalastuksen ei näin ollen pitäisi vaikuttaa muiden maiden kalastuskiintiöihin, kuten ei muissakaan yhteyksissä toisten ihmisten tekemistä vääryyksistä ja laittomuuksista tulisi rankaista asiaankuulumattomia ihmisiä. Tilanne on siis Arolle yksinkertainen, eikä hän näe nykyisissä kiintiöissä mitään korjattavaa. Hänen mielestä kiintiöt nykyisen suuruusina ovat perusteltuja, eikä kalakantojen suojelijoiden esittämät kiintiöleikkaukset ole oikeutettu vaihtoehto.

Jokinen (1999, 133) toteaa **Omien intressien häivyttämisen** olevan eräs toimiva keino rakentaa väitteen esittäjästä kuvaa luotettavana ja epäitsekäänä. Irrottamalla väittämät omista intresseistä, puheenvuoron vakuuttavuutta on mahdollista vahvistaa. Jos argumentin esittäjän kuvitellaan ajavan vain omaa tai jonkin tietyn tahon etua, yleisön vakuuttaminen käy huomattavasti vaikeammaksi.

HS: *"No kalakannat ovat nyt hyvässä ku melko hyvässä kunnossa meil on vaa meil on tuhat jotka on ...? muuta kun kalastusta tähän kalakantaan nähden...? ei meil ei meil siinä ole valittamista että tua ee Hannu Lehtonen tietää aivan hyvin bioloogina että missään maailman meressä ei yhtään kalalajia oo koskaan ammattikalastuksesta johtuen päätyne sukupuuttoon. jos sukupuuttoja on tullut esimerkiks meillä on tuhottu monia lohikantoja niin ne on tuhottu joessa potoamalla jokia estämällä se kutu mutta mitään kalakantaa missään maailmassa ei olla ammattikalastus tuhonnu niin että se ois joutunu..."*

(Esimerkki 65)

Heikki Salokangas pyrkii esiintymään henkilönä, joka on huolissaan omasta ja muiden ammattikalastajien elinkeinosta, mutta ei koe, että kalastus olisi syyllinen kalakantojen (mahdolliseen) huonoon tilanteeseen. Salokangas antaa vaihtoehtoisen selityksen kalakantojen tuhoutumiselle etenkin jokien patoamisesta, joka on estänyt kalojen pääsyn kutupaikoille. Hän näkee, että nykyiset kalastuksen rajoitukset hankaloittavat kalastuselinkeinoja. Salokangas jättää omat intressit ammattikalastajana taka-alalle ja ikään kuin vain välittää havaitsemansa tiedon siitä, millainen lohikalajien tilanne tällä hetkellä on. Salokankaan argumentointi on erittäin hyökkäävää ja syyttävää. Hän pyrkii voimakkaasti irrottautumaan syyllisen kategoriasta. (Ammatti)kalastusta on esitetty syyllisen rooliin lohikalakantojemme heikkoon tilaan, mutta Salokankaan argumentoi tätä roolitusta vastaan toisaalta vähättelemällä ja arvostelemalla tutkijoita ja tutkimusten tasoa, ja tuo samalla esille ammattikalastajien käytännön työssä kertyvän tiedon. Hän ammattikalastajana näkee, että Itämeren lohien tilanne on kohtuullisen hyvä ja sitä riittää kalastettavaksi, kiintiöt on vain ajettu liian pieniksi. Vaikka omien intressien häivyttämisellä on usein mahdollista kuvata väitteen esittäjä epäitsekkäänä ja luotettavana henkilönä, voi joskus toisaalta omien intressien esiintuomisella ja myöntämisellä saada aikaan sama vaikutelma (Jokinen 2002, 134).

Ammattikalastuksen suojele -diskurssin piirissä käydyssä keskustelussa käytetään retorisenä keinona jonkin verran myös *ääri-ilmaisuja*. Kalakantojen suojeleijoiden argumentoinnissa tällainen retoriikka kuitenkin oli huomattavasti hallitsevampaa. Markku Aro käytti puheenvuoroissaan ääri-ilmaisuja maltillisesti, mikä on yhtenä osoituksena siitä, kuinka hän toimii ikään kuin puolustusasemissa vastatessaan syytöksiin.

MA: *”Jos nyt mennään siihen aiheeseen niin niin meil on RKTL:n kans joka on meille hyvin tärkeä tutkimuslaitos erittäin runsas ja hyvähenkinen yhteistyö et tää väite, että me emme kuuntele tutkijoita niin se lähde voi olla täs pielessä.”*

(Esimerkki 66)

Esimerkissä 66 Salokangas pysyy tiukkana, eikä myönnä heidän tehneen virhearvioita päättäessään kiintiöistä. Hän ei suostu hyväksymään sellaista käsitystä, etteivät he kuuntelisi tutkijoiden suosituksia. Aro toteaa painokkaasti RKTL:n olevan maa- ja metsätalousministeriölle hyvin tärkeä tutkimuslaitos, ja heillä olevan erittäin hyvä yhteistyö. Hän ei ymmärrä lainkaan toisenlaisia näkemyksiä, vaan pohtii, että tällaisia käsityksiä omaavat ihmiset ovat saaneet väärää tietoa. Tällaiset vaihtoehtottomuutta korostavat ääri-ilmaisut ovat yleisiä kaikenlaisessa puheessa. Ääri-ilmaisujen avulla voidaan korostaa tiettyjä asioita, samalla kun rakennetaan muista näkemyksistä mahdottomia. (Jo-

kinen 1999b, 151.) Liiallinen ääri-ilmaisujen (*ei koskaan, aina, täysin...*) käyttö voi tosin kääntyä itseään vastaan ja alkaa ärsyttää kuulijoita. Uhkana on, että puhujan uskottavuus (ja täten myös argumentaation uskottavuus) kyseenalaistuu. Tässä esimerkissä ja ammattikalastuksen puolustajien käyttämänä sitä vaaraa ei mielestäni ole, sillä ääri-ilmaisuja käytetään maltillisesti ja harkiten.

Myös seuraava puheenvuoro sisältää ääri-ilmaisuja, mutta myös erään toisen tavan tehostaa retorisesti argumentointia. **Kolmen lista** on tehokas poliitikkojenkin usein käyttämä retorinen keino rakentaa itsestä ja väitteistä uskottavaa kuvaa.

HS: ”Missään maailman meressä ei yhtään kalalajia oo koskaan ammattikalastuksesta joutu-
tuen päätyne sukupuuttoon. Jos sukupuuttoja on tullut, esimerkiks meillä on tuhottu monia
lohikantoja, niin ne on tuhottu joessa patoamalla jokia estämällä se kutu, mutta mitään ka-
lakantaa missään maailmassa ei olla ammattikalastus tuhonnu niin että se ois joutunu”
(Esimerkki 67)

MA: ”He (RKTL:n tutkijat) ovat meidän käyttämiämme asiantuntijoita kaikis tärkeis työryh-
mis. Meil on lohistrategia valmisteilla siel on RKTL:n asiantuntemu,s meil oli tämmönen siika-
työryhmä mis mä olin puheenjohtaja siel oli RKTL:n asiantuntija, me valmistelemme rakenne-
poliittista toimintaohjelmaa siellä meillä on RKTL:n asiantuntij ja kalastuslain valmistelussa
RKTL oli laajalti mukana että ö mä en oikeen ymmärrä näitä väitteitä ja epäluottamusta et”
(Esimerkki 68)

Salokankaan voi kuulla olevan tässä puheenvuorossaan hyvin kiihtynyt. Hän painottaa vahvasti ilmaisuja ”*ei missään*”, ”*ei yhtään*” ja ”*ei koskaan*” vakuuttaessaan, ettei ammattikalastus ole johta-
nut kalalajien sukupuuttoon päätymiseen. Ääri-ilmaisujen lisäksi Salokangas käyttää tässä puheen-
vuorossa tehokasta kolmen toistettavan asian luettelointia, jota monet pitävät vahvana vakuuttami-
sen keinona (esim. Jokinen 1999b, 152; Edwards & Potter 1992). Kolmen lista tehostaa vaikutel-
maa toiminnan säännönmukaisuudesta ja antaa ikään kuin riittävän näytön asiasta. Salokangas va-
kuuttaa, ettei *missään, koskaan, yhtään* kalalajia ole ammattikalastuksen toimesta ajettu sukupuut-
toon. Kuuntelijat harvoin keskeyttävät (vaikka siihen tulisi tilaisuuskin), kun puhuja listaa asioita.
Näin oli myös tässä tapauksessa; muut keskustelijat antoivat Salokankaan jatkaa puheenvuoronsa ja
listaamisensa loppuun saakka, vaikka keskustelu tässä vaiheessa olikin melko kiivasta, eikä pu-
heenvuorojen keskeyttäminen muiden keskustelijoiden toimesta olisi mielestäni ollut odotustenvas-
taista. Kolme asiaa on riittävä määrä osoittamaan, että ”meillä on” enemmän kuin yksittäisiä tapa-
uksia, ja että nämä listatut tapaukset edustavat jotain yleisempää. Kolmen listat voivat konstruoida
joistain tapahtumista tai teoista normaaleja ja tavallisia, mihin näissäkin aineisto-otteissa pyritään.
(Ks. Potter 1996.) Markku Aron puheenvuoro (esimerkki 68) on toinen valaiseva osoitus siitä, mi-

ten kolmen listaa voi käyttää tehokkaana retorisenä keinona. Ennen Aron puheenvuoroa toimittaja on todennut, että ”*näyttää siltä, että et ehkä kuuntele (tutkijoiden suosituksia) vai kuunteletko?*” Aro ei allekirjoita tätä, vaan vastaa heillä olevan hyvähenkinen yhteistyö RKTL:n kanssa ja antaa näin ymmärtää, että kyseisen laitoksen tutkimuksiin he kyllä luottavat, vaikka yleisesti esitetään väitteitä, että he eivät kuuntelisi tutkijoiden suosituksia. Arp havainnollistaa maa- ja metsätalousministeriön hyvää yhteistyötä tutkimuslaitoksen kanssa luettelemalla vaelluskaloihin liittyviä asioita, joiden parissa he työskentelevät. Hän mainitsee lohistrategian, siikatyöryhmän, rakennepoliittisen toimintaohjelman ja kalastuslain valmistelun. Aro kokee tärkeäksi luetella useita yhteistyön ulottuvuuksia ja tämä esimerkki sisältääkin kolmen asian sijaan neljä asiaa, vaikka kolmekin seikkaa olisi ollut riittävä todiste monipuolisesta yhteistoiminnasta suojelua vaativien kalakantojen hyväksi.

Useissa puheenvuoroissa ammattikalastuksen puolustaminen -diskurssin sisällä lohikantojen suojelun tarvetta vähäteltiin rakentamalla **numeerisen ja ei-numeerisen määrällistämisen** avulla kuvaa ”tarpeeksi hyvästä” nykytilanteesta. Tällaista kvantifiointia käytettiin argumentoinnin tukena myös osoittamaan ammattikalastajien ahdinkoa ja perusteetta syyllisen kategoriaan joutumista. Aro ja Salokangas havainnollistavat seuraavissa esimerkeissä nykyistä tilannetta, jossa ammattikalastus ei ole heidän mielestään uhka lohikannoille.

MA: ”Mä katsoin suomalaisten saaliskertymää ja lohessa RKTL:n tilasto kertoi että 45 % lohista kalastaa vapaa-ajan kalastajat ja 55 kaupalliset pyytäjät.”

HS: ”No lohisaaliit on ollu ihan hyviä. nehän on...yksikkösaaliit on ihan kohtuullisella tasolla ja kalastusta on ammattikalastuksen osalta jouduttu todella paljon vähentämään tässä tämän mösen erilaisten rajoitusten takia että kalastus ei oo tällä hetkellä kalakannoille ja ei varsinkaan lohelle minkäänsorttinen uhka se on se on niin niin pieneen vedetty tähän tähän kalakantaan verrattuna että.”

HS: ”...tämmönen ajo ajojahti niinku elinkeinoa kohtaan ja ja ja sen pönkittäminen niin ei ei se niinku vastaa kenenkään etuja, eli eli tua eli eli kyllä pitäs tää tutkia mikä lohella on jos sitä ei ole riittävästi, sitähan on nyt hyvin hyvin ollut täällä pohjanlahdella kaikissa joissa ja joissain joissa sitä lisääntyminen onnistuu hyvin ei ei ei pitäis olla mitään ongelmaa ...meillä on paljon paljon hävitetty avomeripyyntiä et tässä esimerkiks Porin edustalla niin 90-luvulla niin mä sain 800 tonnia lohta tästä pyytää selkämereltä ja nyt me pyydämme kolme neljäkymment tonni ni kyl tämä niinku pitäis riittää tämä tie on nähty ammattikalastuksen rajoittaminen tai kalastuksen tuhoaminen se on nyt nähty et nyt on vaan tosiaan se levy jääny soimaan soimaan tua.”

(Esimerkki 69)

Esimerkissä 69 Aro esittää lukujen avulla, kuinka hyvin hän on itse asiassa perillä tutkimuksista, jotka koskevat lohikalojen kalastusta. Hän toteaa, että vapaa-ajankalastajat kalastavat 45 % lohista ja osoittaa täten, että vuotuisesta lohisaaliista lähes puolet päätyy kalastuksen harrastajille. Aro näyttää myös olleen varautunut vasta-argumentteihin ja kritiikkiin tutustumalla RKTL:n tutkimustuloksiin. Heikki Salokangas käyttää argumentoinnin tukena numeroiden ja vuosilukujen lisäksi ei-numeerista määrällistämistä, eli sanoja, kuten *paljon*, *ei mitään*, *riittävä*, *kohtuullinen* ja *pieni*. Tällä tavoin hän rakentaa kuulijoille kuvaa toisaalta siitä, miten paljon melua tyhjistä kalakantojen suojeelijat nostavat ja toisaalta siitä, miten epäoikeudenmukaista ammattikalastuksen rajoittaminen on.

Monissa puheenvuoroissa omien näkökantojen puolustamiselle ja toisten mielipiteiden vastustamiselle etsitään apua numeroista ja erilaisista määristä. Numeroiden ja erilaisten määrien sekä tilastojen nähdään tekevän asiasta ikään kuin enemmän todellisen, eikä lukuja käy kiistäminen. Sekä kalakantojen suojeelijat, että ammattikalastuksen puolustajat käyttivät määrällistämistä argumentoidessaan saman asian kilpailevien näkemysten puolesta. Potterin ym. (1991, 339) mukaan kilpailevat numeeriset versiot voivatkin kyseenalaistaa toisiaan, koska laskemis- ja esittämistavat poikkeavat toisistaan. Tällöin asia näyttäytyy erilaisena eri todellisuuden versioissa. Myös samalla luvulla on mahdollista faktuaalista erilaisia asiantiloja (mt., 339).

Esimerkkien tuominen argumentoinnissa esiin oli eräs retorinen keino, jota käytettiin keskustelussa jonkin verran. Perelman (1996, 120) toteaa, että esimerkit toimivat tiettyjen säännönmukaisuuksien konkretisointeina.

MA: *"Esimerkiks Tornionjoen lohen nousu viime kesänä oli suurempi kuin miesm monen miehen muistiin mutta sehän ei varmaan ole maa- ja metsätalousministeriön ansiota. Suomi on säädellyt omaa lohenkalastustaan seitsytluvun lopulta asti enemmän kun itämeren kalastus säännöt edellyttää, mikää muu maa ei oo sitä tehny ja tää vaan ei oo saanu sitten huomiota. Helppo osottaa syyttävällä sormella, varsinkaan kun ei tiedä."*
(Esimerkki 70)

Otteen alussa oleva sana 'esimerkiks' rakentaa implisiittisesti ajatusta, että Tornionjoki on vain yksi niistä joista, joissa lohennousu on kääntynyt huomattavaan kasvuun. Kuulijoille luodaan tunne siitä, että tällaisia jokia on useita, Tornionjoki toimii ainoastaan esimerkkinä. Aro rakentaa näin vaikutelmaa, ettei tilanne lohen osalta ole enää lainkaan huono. Oleellista tässäkin argumentointitavassa on valitun esimerkin kiistattomuus. Argumentin tehoa vahvistetaan toteamalla, että nousu on ollut suurempaa, kuin *monen miehen muistiin*. Tässä esimerkissä Aro käyttää retorisena tehokeinona

myös vertailua menneisyyden ja nykyisyyden välillä, osoittaakseen kuinka hyvä tilanne tällä hetkellä itse asiassa onkaan. Aro pyrkii puheenvuorossaan korjaamaan Pääkkösen esiintuomia käsityksiä siitä, ettei päättäjät olisi Suomessa säädelleet lohenkalastusta tarpeeksi. Hän myös kritisoi Pääkkösen tapaa esittää syytöksiä ja puhua asioista, joista ei tiedä tarpeeksi tai joista hänellä on väärää tietoa.

Omat havainnot -strategia on retorinen keino, jossa puhuja vetoaa itsensä havaitsemiin asioihin. Vakuuttavuus perustuu tässä tapauksessa siihen, ettei kenelläkään ole pääsyä toisen kokemusmaailmaan, eikä kuulija voi siis epäillä esitettyjen tietojen totuusarvoa. Seuraavan esimerkin puheenvuoroissa Aro ja Salokangas viittaavat omiin huomioihin ja kokemuksiin argumentoidessaan, kuinka kalastusta on rajoitettu liikaa, ja kuinka ministeriön ja Pääkkösen välit olisivat todellisuudessa paremmat kokouksen jälkeen kuin on annettu ymmärtää.

MA: *"Mä olin mukana siinä kokouksessa ja ö valtiosihteeri kertoi että tarkoitus oli keskustella kasvokkain eikä median välityksellä. Hän pitää sitä paljon hyödyllisempänä, ja hän myöskin ehdotti että näitä tapaamisia jatkettaisi ja muistan kun tämä tilaisuus alkoi niin se ilmapiiri oli viileähkö mutta kun lopetimme niin se oli aika levollinen."*

HS: *"...meillä on paljon paljon hävitetty avomeripyyntiä et tässä esimerkiks Porin edustalla niin 90-luvulla niin mä sain (me saatiin?) 800 tonnia lohta tästä pyytää selkämereltä ja nyt me pyydämme kolme neljäkymment tonnii..."*

(Esimerkki 71)

Markku Aro kuvailee kokouksen ilmapiiriä oman kokemuksen mukaisesti. Kuulijoiden on tällaisessa tapauksessa hyvin vaikeaa kyseenalaistaa tai osoittaa puhujan kokemus ja tulkinnat tilanteesta vääriksi. Tällä omiin havaintoihin perustuvalla selonteolla Aro rakentaa kuulijoille mielikuvaa, jossa Pääkkösen ja maa- ja metsätalousministeriön välillä ei olisikaan niin suurta kuilua ja räikeitä erimielisyyksiä, kuin on annettu ymmärtää. Hän muodostaa myös tällä tavoin itsestä ja muista maa- ja metsätalousministeriössä kuvaa yhteistyökykyisinä ja hyvántahtoisina ihmisinä, joilla on aikaa ja tahtoa kuunnella kaikenlaisia ihmisiä ja heidän mielipiteitään. Myös Salokangas antaa esimerkissä 71, kuten muissakin puheenvuoroissaan, kuulijoille sellaisen käsityksen, että hänen väitteensä perustat olisivat hänen omissa havainnoissa ja kokemuksissa, eikä niitä ole näin ollen helppo kumota. Esittämällä saalismääriä, vuosiluvun ja paikannimen, Salokangas onnistuu näyttäytymään uskottavana, tosietoa omaavana henkilönä.

6. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Olen tarkastellut tässä työssä yleisön vakuuttamiseen käytettyjä retorisia keinoja ja argumentoinnin rakentumista. Lisäksi olen tutkinut, millaisia diskursseja aineistoni keskustelusta nousee esiin. Käsitellen näitä diskursseja ja retorisia keinoja tiivistetysti tämän päätelmäluvun aluksi. Tämän jälkeen pohdin esimerkiksi kielenkäytön merkitystä muutoksen aikaansaajana.

Analyysini tekemiseen ovat vaikuttaneet etenkin Chaim Perelmanin uusi retoriikka ja Arja Jokisen retorisia keinoja käsittelevä diskurssianalyysi. Mielestäni on ollut tärkeää ja mielenkiintoista tarkastella, millaista reaktiota Jasper Pääkkösen esiintulo ja kannanotto lohipolitiikkaa ja kalakantojen suojelua koskien on herättänyt esimerkiksi ammattikalastajassa ja maa- ja metsätalousministeriön edustajassa. Uhanalaisista kalakannoista käyty keskustelu osoittautui hedelmälliseksi aineistoksi juuri retoriselle tutkimukselle. Aihe on edelleen ajankohtainen ja keskustelua käydään yhä kiihkeästi esimerkiksi siitä, millaisin toimin vaelluskaloja voitaisiin parhaimmin suojella.

Analyysin työstäminen oli paljon aikaa vievää ja ajoittain vaikeaa. Tavoitteenani on ollut tulosten esittäminen selkeässä muodossa, jota lukijankin on vaivatonta seurata. Tällaisen selkeän rakenteen muodostaminen osoittautui kuitenkin hankalaksi, kun aineistosta löytyi niin paljon erilaisia diskursseja ja teemoja, joita olisin tahtonut nostaa esille. Ongelmaksi voi nähdä sen, että aineistossani keskusteluun osallistuu ainoastaan muutama henkilö. Useampien henkilöiden mukaan tuominen keskusteluun olisi rakentanut käsiteltävästä aiheesta kattavamman kuvan ja tuonut monipuolisemmin näkyviin erilaisia näkökantoja asiaan. Retoristen keinojen käsittelytapaa mietin pitkään. Päädyin erittelemään retorisia keinoja erikseen diskurssien käsittelyn jälkeen, tarkoituksena sen esilletuonti, millä tavoin kalakantojen suojelijoiden ja ammattikalastajien puolustajien keskuudessa perustellaan omia näkökantoja ja pyritään vakuuttamaan yleisö. Retoristen keinojen esittely erikseen, sen sijaan, että niitä olisi käsitelty diskurssien tarkastelun yhteydessä, oli myös toisinaan hie- man jäykkää ja väkinäistä. Päädyin kuitenkin tällaiseen rakenteeseen analyysin tekemisessä, sillä siten tutkimukseni olennaisin osa, retoriset keinot, saivat ansaitsemansa huomion.

Retorinen diskurssianalyysi antaa tutkijalle tietynlaisia vapauksia. Tutkimus on myös sosiaalinen konstruktio ja analyysi siten aina tekijänsä näköistä. Ei siis ole olemassa yhtä oikeaa tapaa analysoida aineistoa. Tulkinat aineistosta saattaisivat näyttää (ja todennäköisesti näyttäisivätkin) aivan erilaiselta jonkun toisen tekemänä. Tulkintoja voi täten olla monenlaisia, mutta ei mitä tahansa. Lu-

kuisten aineistolainausten myötä olen antanut lukijoille mahdollisuuden seurata ja arvioida analyysiäni sekä tehdä omia huomioita ja tulkintoja. Tutkija ei myöskään koskaan ole täysin vapaa omista arvoistaan, vaikka on tietysti pyrittävä siihen, etteivät tutkijan omat mielipiteet tai käsitykset vaikuta analyysiin ja tuloksiin (ks. esim. Kakkuri-Knuuttila 2004, 264). Neutraaleita tosiasioita on kuitenkin mielestäni mahdoton saavuttaa.

Retoristen keinojen analysointi sopi mielestäni hyvin kyseessä olevan aineiston tarkasteluun. Aineistoni keskustelussa ja Pääkkösen kirjoituksessa pyritään sekä vakuuttamiseen että vaikuttamiseen. Lisäksi siihen liittyy oman näkemyksen puolustaminen, vastapuolen kritisoiminen ja erilaiset valtasuhteet. Tällaisessa kiistoja sisältävässä puheessa käytetään yleensä paljon erilaisia retorisia keinoja. Retoriset keinot kytkeytyivät selvästi tiettyihin diskursseihin, eikä niiden analysointi mielestäni olisi yksin kyennyt riittävästi antamaan vastauksia tutkimuskysymyksiini. Tämän vuoksi otin mukaan myös laajemman diskurssianalyttisen tarkastelun. Olen ottanut analysointini kohteeksi ne asiat, jotka argumentoinnissa nousee ja nostetaan esille, mitkä asiat koetaan merkityksellisiksi, sekä minkälaisesta asemasta toimijat puhuvat ja mihin asemaan he asettavat toisensa.

Eri diskurssit tuovat esiin erilaisia näkökulmia keskusteltavaan aiheeseen. Vaikka olen tarkastellut niitä omina merkityskokonaisuuksina, limittyvät ne osittain toisiinsa ja rajat ovat todellisessa keskustelussa häilyväisemmät. Kategorisointi, jota itsekin analyysissäni rakennan, ”vahingoittaa” myös aina jollain tasolla alkuperäistä aineistoa ja yksinkertaistaa sitä keskustelun kirjoa, joka toimii analyysini pohjana. Keskustelunaihe oli kuitenkin selvästi ristiriitaisia ajatuksia ja mielipiteitä herättävä, joten erotettavissa oli selkeitä ”diskurssikokonaisuuksia”, erilaisia tapoja merkityksellistää asioita.

Analyysin avulla nousi esille taistelu määrittelyvallasta ja erilaiset valtasuhteet ylipäänsä. Kenen sana painaa eniten, kenellä on valtaa tilanteen määrittelyyn ja tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseen, olivat kysymyksiä, joiden ympärillä keskustelu näytti pyörivän. Valtasuhteet ja toimijoiden asemoituminen näiden suhteiden puitteissa nousivat tärkeään rooliin. Tämä on ymmärrettävää, kun on kysymys erilaisista kiistoista. Koska ihmisillä, tässä tapauksessa ammattikalastajien puolustajilla ja kalakantojen suojelijoilla, on poikkeavia intressejä ja näkemyksiä suojelun tarpeesta, keinoista ja tavoitteista, omaa valta-asemaa pyritään vahvistamaan tuottamalla asiantuntijuus tietyllä tavalla. Valtaa määritellä suojeluntarve yritetään saavuttaa epäilemällä ja teilaamalla vastapuolen asiantuntijuus. Tämä tapahtuu esimerkiksi asemoimalla ammattikalastajat piittaamattomiksi, oman edun ajajiksi, jotka eivät ymmärrä, mikä olisi tilanteessa kaikille paras ratkaisu. Ammattikalastuksen puo-

lustajat taas korostavat kokemukseen perustuvan paikallistietämyksen tärkeyttä ja ensisijaisuutta, jolloin tutkijoilla ei voi olla parempaa ymmärrystä kalakantojen todellisesta asiantilasta.

Sekä kalakantojen suojelijoiden, että ammattikalastuksen puolustajien diskursseissa nousi esiin oikeudenmukaisuuden ulottuvuus. Keskustelu kietoutui monin paikoin sen ympärille, mikä on oikeudenmukaista ja mikä on toisaalta epäoikeudenmukaista ja väärin. Onko kalakantojen suojelutoimissa menty jo liiallisuuksiin, jolloin se uhkaa ammattikalastajien elinkeinoa? Ovatko ammattikalastajat kalastaneet Itämeren lohien sukupuuton partaalle, jolloin on oikein, että heidän kalastukselle asetetaan tiukempia rajoituksia? Vai haukutaanko tässä väärää puuta, ja syy uhanalaisuuteen löytyykin pääasiassa jostain muualta, kuin ammattikalastajista? Ammattikalastuksen puolustajien selonteoissa jokien patoaminen näyttäytyy yhtenä isona tekijänä vaelluskalojen ahdinkoon. Ja jos kalastus onkin osasyylinen, on kyse nimenomaan vapaa-ajankalastajien harjoittamasta kalastuksesta, eikä vaatimattomasta ammattikalastajajoukosta.

Keskustelussa rakennettiin monenlaisia asiantuntijuuksia. Legitimointia tiedolle haettiin muun muassa työssä karttuneesta asiantuntemuksesta ja tukeutumalla tutkimuksiin. Kysymys palautuu siihen, mitä pidetään missäkin tilanteessa vakuuttavana asiantuntijuutena, sillä myös asiantuntijan kategoria on tilanteittain muuttuva ja kiistanalainen. Tietyn ”asemoinnin” tai subjektiposition valinnalla pyrittiin osoittamaan paitsi asiantuntemusta myös omaa kokemukseen perustuvaa ymmärrystä. Argumentoinnit ja mielipiteet valitaan ja rakennetaan sellaisista todellisuuden tulkinnoista, jotka koetaan tärkeiksi ja olennaisiksi. Näihin tulkintoihin ja valintoihin vaikuttavat lopulta arvo- ja maailmankatsomukselliset erot. Keskustelun osapuolet näkivät kalojen suojelun ja vesiluonnon eri tavalla ja omia näkemyksiään vasten myös arvottivat asioita eri tavalla. Kuten Haila (1990, 115) toteaa ”luonnon määrittely riippuu siitä, mitä siinä pidetään tärkeänä”. Argumentointi erilaisilla arvottamisperusteilla johti keskustelussa erilaisten toimintavaihtoehtojen esittämiseen. Ammattikalastajat ovat kenties kiinnostuneita kaloista resurssina, raaka-aineena ja määrittelevät luontoa tuotannon lähtökohdista, kun kalakantojen suojelijoille luonto ja eläimet itsessään ovat arvokkaita ja kalojen olemassaolo itsessään tärkeää.

Seuraavassa taulukossa esitän yhteenvedon kalakantojen suojelijoiden ja ammattikalastajien puolustajien käyttämästä retoriikasta ja argumentoinnin rakentumisesta. Taulukossa ks = kalakantojen suojelijat ja ap = ammattikalastuksen puolustajat. Taulukon jälkeen käyn tiivistetysti läpi analyysini tuloksia.

Taulukko 1. Yhteenveto kalakantojen suojelijoiden ja ammattikalastajien puolustajien argumentoinnin rakentumisesta.

Keskeiset puheenaiheet	Kalakantojen suojelijat	Ammattikalastuksen puolustajat	Retoriset keinot
Saaliskiintiöiden leikkaus-tarpeet	Jos kalakannat halutaan pitää kohtuullisina, saaliskiintiöitä on leikattava ja kalojen lisääntymistä edistettävä.	Itämeren saaliskiintiötä on jo nyt leikattu liikaa. Ammattikalastajien toimeentulo tiukassa.	ks: passiivinen ja persoonaton esitystapa, vaihtoehtottomuuden rakentaminen ap: omakohtaiset havainnot, tosiasiapuhe
Tutkijoiden kuunteleminen ja suositusten huomioon-ottaminen	Tutkijoiden kiintiösuutuksia ei oteta vakavasti. Jos tutkijoita kuunnellaan, käytännössä ei toimita suositusten mukaan.	Tutkijoita kyllä kuunnellaan, mutta tutkijat eivät ole ajantasalla, tai tutki sitä, mikä oikeasti on ongelma.	ks: Asiantuntijoihin vetoaminen, kvantifiointi ap: puhujakategorioilla ja konsensuksella oikeuttaminen
Maa- ja metsätalousministeriön tehtävien hoitaminen	Maa- ja metsätalousministeriö ei ole kyennyt hoitamaan uhanalaisten kalakantojen suojelutehtäviä.	Elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksiä pyritään mahdollisimman hyvin edesauttamaan.	ks: metaforat, ääri-ilmaisut ap: kolmen lista, metretoriikka
Kalakantojen todellinen tilanne	Suomessa elävien vaeluskalojen osalta huolestuttava.	kalakantojen tilanne on kohtuullisen hyvä. ”Resurssia” riittää.	ks: tosiasiapuhe, asiantuntijan lausunnot ap: asiantuntijuus, määrällinen argumentointi, esimerkit
Ammattikalastus elinkeinona	Lohen kalastajia vain kourallinen ja ammattimainen kalastus kannattavaa ainoastaan tukien turvin.	Lohenkalastajien elinkeino uhattuna. Käynnissä ajojahti elinkeinoon kohtaan.	ks: puhujakategoriat, vaihtoehtottomuus-retoriikka ap: omat havainnot, metretoriikka
Ammattikalastus versus vapaa-ajankalastus	liikakalastus syyllinen kalakantojen ahdinkoon.	Vapaa-ajan kalastajat kalastavat suuren osan lohista. Ammattikalastus ei aiheuta lohikaloille ongelmia.	ks: tosiasiapuhe, passiivimuoto ap: ääri-ilmaisut, puhujakategorioilla oikeuttaminen

Analyysini perusteella keskustelussa käytettiin monenlaisia vakuuttelun ja suostuttelun keinoja. Puheenvuoroissa esiintyi myös useita retorisia keinoja samanaikaisesti. Kalakantojen suojelijat käyttivät retorisia keinoja eniten asiantuntijan lausunnoilla vahvistamista, tosiasiapuhetta, kategorioiden tuottamista sekä määrällistä retoriikkaa. Paljon käytettiin myös ääri-ilmaisuja ja metaforia. Perelmanin argumentaatiotekniikoista kalakantojen suojelijat käyttävät jonkin verran myös syyseuraus-suhdetta; jos kalastusta ei rajoiteta tarpeeksi tai jos sekakantakalastuksesta ei luovuta, kalakantojen tila väistämättä heikkenee entisestään. Tämä liittyy tulkintani mukaan tosiasiapuheeseen, jossa kerrotaan ikään kuin asioiden tosiasiallinen laita; ”asiat ovat tällä tavalla, ja sen tähden tulee toimia näin”. Näin tilanne saadaan näyttämään kiistattomasti tietynlaiselta ja tällöin myös vahvistetaan ymmärrystä siitä, että kaikkien pitäisi käsittää asia samalla tavalla. Myös ääri-ilmaukset koros-

tavat sanotun ehdottomuutta. (Ks. esim. Jokinen 2006, 363.) Kaikkien keskustelijoiden puheessa käyttämä asiantuntijoiden lausunnoilla vahvistaminen nostaa esiin ”yleistetyn toisen”, joka tuo vakuuttavuutta väittämiin ja saa näkemykset vaikuttamaan kaikkien allekirjoittamilta. Tämän retorisen keinon yhteydessä käytetään usein passiivimuotoa. Sen avulla pystytään häivyttämään toimijuutta ja saadaan asiat näyttäytymään ikään kuin ne olisivat itsestäänselvyyksiä (ks. esim. Jokinen 1999b, 141).

Kaikkien keskustelijoiden, mutta etenkin Hannu Lehtosen ja Jasper Pääkkösen puheenvuoroista löytyi runsaasti vuosilukuja ja muunlaista määrällistä argumentointia. Tällainen numeerinen ja ei-numeerinen kvantifiointi antaa usein asiantuntevan kuvan puhujasta ja häivyttää toimijuutta. Tällä tavalla argumentoiva on ikään kuin ainoastaan viestintuoja, eikä ole selontekovelvollinen (jos vaikka tutkimustulokset olisivatkin kiistanalaisia). Määrällinen argumentointi luo loogisuutta väitteeseen ja tuo itsestäänselvyyden tuntua. Määrällistäminen saa aikaan mielikuvan puhtaista faktoista, joita ei käy kiistäminen. Vakuuttavuutta rakennetaan tällä tavoin helposti, koska puhuja ei joudu turvautumaan pelkkiin epävarmoihin oletuksiin ja käsityksiin. Kvantifiointia käytettiin aineistossa sekä oman argumentin vakuuttamiseen, että vastustajan argumentin heikentämiseen.

Kalakantojen suojelijoiden argumentoinnissa korostuu esisopimusten hyväksymisen merkitys argumenttien toimivuudessa ja vakuuttavuudessa. Esisopimuksilla Perelman (1996, 28) tarkoittaa lähtökohtia, joille puhuja voi väitteensä perustaa ja joiden hän olettaa nauttivan yleisön hyväksyntää (ks. myös Summa 1996, 70). Yleisön oletetaan tässä tapauksessa hyväksyvän se lähtökohta, että tietyt kalakannat, etenkin Itämeren lohi ja muut vaelluskalat Suomessa, ovat nykyistä tiukemman suojelun tarpeessa. Se, miten yleisöä puhutellaan ja keihin väitteet kohdistetaan, rakentaa argumentoinnin uskottavuutta ja pätevyyttä. Kalakantojen suojelijoiden puhuttelu ja väitteet kohdistuvat ”meihin kaikkiin”, mutta erityisesti maa- ja metsätalousministeriöön ja päättäjiin. Puhuttelun arvopohja rakentuu luontoarvojen ja rationaalisuuden varaan. Näissä diskursseissa argumentaation teho perustuu siihen, että ”kenen tahansa järkevän ihmisen” nähdään ymmärtävän se seikka tosiasiana, ettei Itämeren lohta riitä kalastettavaksi ja että tämän vuoksi saaliskiintiötä tulisi leikata huomattavasti. Maa- ja metsätalousministeriön edustajat ja he, jotka eivät ajattele tällä tavoin, vaan kokevat, että lohta riittää kalastettavaksi, eikä tiukempia rajoituksia tarvita, esitetään itsekkäinä ja ymmärtämättöminä. Todellisuutta rakentavien argumenttien avulla tehtiin näkyväksi esimerkiksi silloisen maa- ja metsätalousministeri Jari Koskisen toiminta. Argumentaatiossa Koskisen teot muodostivat ne mielikuvat, joita maa- ja metsätalousministeriöstä syntyy. Puheenvuoroissa ministeriön toiminta ja päätökset kalojen suojeluun liittyen nähdään käsittämättöminä ja puolueellisina. Jari Koskisen

tekemät päätökset vaikuttavat siihen kuvaan, jota maa- ja metsätalousministeriöstä rakennetaan ja argumentoinnissa pyritään pitämään vahvasti kiinni tästä kuvasta ja tulkinnasta.

Kalakantojen suojelijat vetoavat keskustelussa tämän tästä auktoriteettiin. Tutkimustiedon ja tutkijoiden suositusten käyttäminen auktoriteettina vahvistaa väitteiden pakottavuutta. Pienemmät kalastuskiintiöt ja kalojen vahvempi suojelu ylipäättään nähdään ainoana vaihtoehtona. Esiin nostetaan myös lohikalojen myrkyllisyys. Rasvaiset lohikalat keräävät esimerkiksi dioksiinia elimistöönsä, jolloin niiden kalastaminen ja myyminen nähdään entistä järjettömämpänä.

Ammattikalastuksen puolustajien retoriikka oli monin paikoin samankaltaista vastapuolen käyttämien retoristen keinojen kanssa. Mielenkiintoista olikin, miten samanlaisin keinoin argumentoitiin keskenään ristiriitaisia asioita. Esimerkiksi tutkimustuloksiin ja asiantuntijoiden lausuntoihin viittaamista, määrällistä argumentointia ja ääri-ilmaisuja käyttivät molemmat vastapuolet. Ammattikalastuksen puolustajat näyttäytyivät keskustelussa kuitenkin altavastaajina, joiden tehtävänä oli pääasiassa puolustautua syytöksiä vastaan. He joutuivat läpi keskustelun puolustamaan ja selittämään omia näkemyksiään (esim. vakuuttamalla kalakantojen tilanteen olevan kohtalaisen hyvä, tai että tutkijoita on kuunneltu), kun vastapuolen argumentit otettiin enemmän annettuina, kyseenalaistamatta. Tämä näkyi myös juontajien kysymyksissä ja kommenteissa, jotka olivat toisinaan hieman puolueellisia ja sisälsivät vahvojakin ennakko-oletuksia. Ammattikalastuksen puolustajat pyrkivät vahvistamaan asemaansa esimerkiksi me-retoriikalla ja tuomalla esiin omia kokemuksiaan ja havaintojaan. Ammattikalastusta puolustavien puheenvuoroissa on myös esillä vahvasti suojelunäkökanta, joka eroaa selvästi vastapuolen suojelunäkemystä. Vastapuolen argumentoinnista poiketen näissä puheenvuoroissa suojelun kohteena halutaan nähdä ammattikalastajat ja heidän elinkeinonsa.

Argumentointi, jossa lähtökohtana on ammattikalastuksen suojelu, tarkastelee kaloja taloudellisena resurssina. Tällaisesta elinkeinonäkökulmasta Itämeren lohi nähdään resurssina, jota riittää kalastettavaksi. Kalataloudellisiin käsitteisiin ja ajattelutapaan pohjautuva argumentointi vetoaa laskelmiin (aivan kuten vastapuolen argumentointikin) ja on luonteeltaan teknistä ja tosiasiallista. Se tukeutuu vallitseviin olosuhteisiin ja hakee perustelunsa tilastoista, omista kokemuksista ja havainnoista. Ammattikalastusargumentaatiossa lohikalakantojen suojelu asetetaan ristiriitaan ammattimaisen kalastuksen ja kalojen taloudellisen hyödyntämisen kanssa, mutta ei nähdä, että kalakannat olisivat tällä hetkellä sellaisessa hädässä, että tiukemmille kalastusrajoituksille ja kiintiöille olisi tarvetta.

Yleisesti ottaen keskustelussa käytettiin runsaasti faktoihin perustuvaa retoriikkaa. Vaikka keskustelu herätti myös voimakkaita tunteita, ei argumentointia värittänyt erityisen paljon tunteisiin perustuva retoriikka kuin muutamassa kohdin. Faktapohjainen retoriikka näkyi aineistossa etenkin siten, että vakuuttamisen keinona käytettiin tutkimustuloksia. Faktoihin, tosiasioihin, vetoaminen on tehokas retorinen keino, sillä tällaisten väitteiden todenperäisyys on mahdollista tarkistaa esimerkiksi tilastoista. Tunteisiin perustuvan retoriikan heikkous on se, että se ilmaisee puhujan (tai kirjoittajan) mielipiteitä ja uskomuksia, eikä niiden totuutta voi todistaa tai mitata. Aineistossa tunteisiin perustuvaa retoriikkaa käytettiin niin, että puhuja toi itsensä esiin puheenvuorossaan (”mä oon sitä mieltä”, ”mun näkemys on”, ”mä sanoisin”, ”mielestäni”) sekä niin, että argumentointiin otettiin mukaan henkilökohtainen ulottuvuus. Tällainen henkilökohtaisuus koski niin puhujaa (ja kirjoittajaa) kuin puheen kohdettakin. Toisten keskustelijoiden arvostelu ja kritisointi oli keskustelussa osa tunteisiin perustuvaa retoriikkaa. Tosiasia- ja tunnepohjaiset argumentit voivat myös esiintyä samassa puheenvuorossa.

Keskustelua värittää konflikti siitä, kumpi tehtävä asetetaan tärkeysjärjestyksessä korkeammalle; ammattikalastajien (tai ainakin lohta ammatikseen kalastavien) elinkeinon turvaaminen, vai kalakantojen tiukempi suojelu. Nämä tavoitteet tuntuvat olevan selkeässä ristiriidassa keskenään, ja keskustelijoista etenkin Markku Aro maa- ja metsätalousministeriön virkamiehenä asettuu hankalaan asemaan pyrkiessään edesauttamaan sekä ammattikalastajien elinkeinoa, että kalakantojen vastuullista kalastamista, vaarantamatta kalakantojen tilaa. Vaikka nämä tehtävät ovat monin paikoin keskustelua toisilleen vastakkaisia ja yhteensopimattomia, on Pääkkösen blogikirjoituksessa kohta, jossa hän rakentaa näistä tehtävistä kaikille, myös (tai etenkin) ammattikalastajille, tavoiteltavia. Hän nimittäin esittää, että ennen kaikkea ammattikalastajia hyödyttäisi lohien tiukempi suojelu, jotta heidän ammattinsa olisi turvattu tulevaisuudessakin. Näin ollen kaiken järjen mukaan kenelläkään ei pitäisi olla mitään kalakantojen suojelua vastaan hänen mielestään.

Pääkkösen argumentoinnissa on huomattavissa voimakasta erontekoa kalojen suojelusta päättäviin poliitikkoihin. Kalastuspolitiikkaa kritisoidaan hyvin vahvasti, eikä päättäjien tekemiä päätöksiä kyetä ymmärtämään. Pääkkönen haluaa identifioitua siten, että hänen ajattelutapansa on järkevämpi ja oikeudenmukaisempi kuin kalapolitiikasta päättävien. Hän tahtoo erottautua niistä toimijoista (esim. Jari Koskinen), jotka ajattelevat asioista toisin kuin hän. Pääkkösen kommentteista huokuu epäluottamus sen hetkistä kalapolitiikkaa kohtaan. Hän näkee poliitikkojen puheiden strategisena tietyn eturyhmän tavoitteiden ajamisena (ja tietynlaisten ihmisten suosion kalasteluna). Pääkkösen kirjoituksesta ja puheesta nousee selkeästi esiin tutkijoidenkin vahvistama huoli uhanalaisten ja

vaarantuneiden kalakantojen tilasta. Hän näkee asian olevan yksinkertainen; kalakannat eivät kestä nykyistä kalastuspainetta, joten kalastusta pitäisi eri tavoin rajoittaa, ja tämä on asia, mikä kaikkien pitäisi ymmärtää.

Erilaisten kategorioiden tuottaminen näytteli keskustelun argumentoinnissa keskeistä roolia. Kategorisoinnilla voidaan vahvistaa omaa argumenttia tai heikentää toisen osapuolen argumenttia. Tehokkaasta kategorioiden tuottamisesta esimerkkinä toimii Pääkkösen tuottama kategorisointi, jossa hän asemoi itsensä rivikansalaiseksi ja blogikirjoituksensa lopussa vapaa-ajankalastajaksi. Näin hän pyrkii tekemään eroa niihin näyttelijä ja julkisuudenhenkilö -kategorioihin, joihin hänet on aiemmin totuttu liittämään ja joista hänet alun perin tunnetaan. Jossain toisessa yhteydessä taas näyttelijän kategoriaan itsensä sijoittaminen voisi olla relevanttia. Näiden 'rivikansalaisen' ja 'vapaa-ajan kalastajan' puhujakategorioiden korostaminen tuntuu olevan tärkeää Pääkköselle. Hän haluaa esiintyä tavallisena ihmisenä, joka (monen muun suomalaisen tavoin) harrastaa kalastusta ja kokee ikään kuin jokamiehen velvollisuutena pitää hyvää huolta uhanalaisista ja vaarantuneista kalakannoista. Itse asiassa Pääkkönen kokee, että uhanalaisten kalojen suojelun pitäisi olla yhtä tärkeää ja itsestään selvää kuin muidenkin uhanalaisten eläimien suojelu. Puhujakategoriat ovat tilanteen mukaan muuttuvia ja rakentuvia. Sama henkilö voi siis eri tilanteissa kategorisoida itsensä erilaisiin kategorioihin, sen mukaan minkä kategorian hän arvioi legitimoivan/oikeuttavan väitettään. Samalla tavalla samasta ilmiöstä voidaan erityyppisellä kategorisoinnilla rakentaa täysin vastakkaisia kuvauksia, kuten tässäkin keskustelussa tapahtui. (Ks. esim. Jokinen 1999b, 142–143.)

Aristoteles nimesi puhujan henkilökohtaisen uskottavuuden *ethokseksi*. Hänen mielestä puheessa tärkeintä ei ole se mitä tai miten sanotaan, vaan se, kuka puhuu, eli millaisen kuvan puhuja itsestään antaa. Erityisesti Pääkkönen onnistuu voittamaan yleisön ymmärryksen puolelleen esiintymällä yhteisen hyvän nimissä, ”kalamiehen kaverina” ja luonnon ystävänä. Ethokseen liittyy usein minämuotoinen argumentointi (Torkki 2006, 164). Pääkkösen retoriikassa tällainen ethoksen käyttö on hyvin näkyvää. Hän kertoo esimerkiksi, kuinka hän suuntaa kalareissut Suomen ulkopuolelle ja kuinka hän on rivikansalaisena pyrkinyt vaikuttamaan lohiasiaan. Ethoksessa on Torkin (2006, 165) mukaan syvimmillään kysymys vallasta ja puhuja voi myös luoda vallan illuusion retoriikan avulla. Ethoksessa tärkeää on sen osoittaminen, että on juuri oikea henkilö puhumaan kyseisestä asiasta (ks. Torkki 2006, 175). Tätä pätevyyttä ja asiantuntijuutta kaikki keskustelijat aineistossani pyrkivät osoittamaan, mutta erilaisista lähtökohdista: Pääkkönen on kartuttanut asiantuntemusta kalastusta intohimoisesti harrastamalla, Salokangas kalastusta ammatikseen harjoittamalla, Aro virkansa puolesta asiaan perehtyen ja Lehtonen työssään ja tutkimusten parissa toimiessaan. Karisma ja sym-

paattisuus ovat myös sellaisia ominaisuuksia, joita vakuuttavalla puhujalla tulisi olla (Torkki 2006, 66, 74). Kalakantojen suojelijat ovat olemukseltaan karismaattisia ja uskottavia ja osaavat esiintyä itsevarmasti. Tämä syventää heidän väitteidensä vakuuttavuutta. Ethos, puhujan olemus, ei välttämättä vakuuta kaikissa puheenvuoroissa tai keskustelussa yleensä, mutta väitteiden loogisuudella ja perusteluilla puutteita ethoksessa pyritään paikkaamaan.

Aristoteleen vakuuttamisen välineistä keskustelijat käyttävätkin selvästi eniten *logosta*, jolla viitataan puheen järkisisältöön. Keskusteluun osallistujat pyrkivät rakentamaan väitteensä loogisesti eheäksi ja perustelemaan näkökantansa järjellisesti. Tällä tavoin järkeen tukeutuen he saavat kuulijat vakuuttumaan väitteidensä uskottavuudesta ja kiistattomuudesta. Kaikki keskustelijat aineistossani esittävät paljon erilaisia lukuja argumentointinsa tueksi. Se on toimiva keino, sillä tosiasioita vastaan on vaikea väitellä. Tällä tavoin on mahdollista rakentaa puhujasta kuvaa luotettavana ja asiantuntevana henkilönä. Myös yleisön tunteisiin pyritään vetoamaan monessa kohdin keskustelua eritoten kalakantojen suojelijoiden argumentoinnissa. Tämä tapahtuu *pathoksen* avulla. Lopulta kaikki Aristoteleen kolme vakuuttavuuden välinettä (ethos, pathos ja logos) yhdessä rakentavat väitteistä mahdollisimman menestyksekkäitä. Vakuuttavuuden kannalta paras lopputulos edellyttää kaikkien näiden osatekijöiden onnistunutta yhdistämistä.

Kalastus ja luontoon liittyvät asiat näyttävät olevan jatkuvien konfliktien aihe, koska eri osapuolten luontosuhteet ja käsitykset toiminnan ja suojelun tarpeesta eivät kohtaa. Kiistaa koskevat kysymykset syntyvät toimintakentässä, jossa samaan aiheeseen kohdistuu erilaisia näkemyksiä ja käyttötarpeita. Tutkimukseni tuo esiin tätä ristiriitaa ja monitahoisuutta ”kalakantakeskustelussa”. ”Lohikiistassa” keskustelun toinen osapuoli puhuu kalakantojen suojelun puolesta, toinen osapuoli taas yhden ammatin tulevaisuuden nimissä. Keskustelussa tuotetut merkitykset ovat aineistossani tilanteittain muuttuvia. Aineistosta ei ole löydettävissä yhtä oikeaa tai jaettua tapaa suhtautua uhanalaisiin kalakantoihin tai niiden suojeluun ja käsittää suojelun tarve. Yksimielisyyttä ei synny edes siitä, tarvitaanko suojelua ylipäättään tai ketä pitäisi suojella ja miltä. Kiinnostavaa on ollut se, miten kalakantojen nykytilasta on keskusteltu, millä keinoin omia näkökantoja on tehty vakuuttaviksi ja mitä puheella ollaan tuotettu. Ymmärrän kalakantoja ja kestäväää kalastusta koskevat kiistat erilaisia arvoja, intressejä, tulkintoja, tietämistä ja tiedon lähteitä koskevin ristiriitoina. Erilaiset luontokäsitykset ovat jatkuvan määrittelykamppailun kohteena ja niiden yhteiskunnallinen merkitys on tiiviissä yhteydessä koko ajan käynnissä olevaan keskusteluun luonnonkäytön merkityksistä. Väitteiden ja mielipiteiden paikantuessa monitahoiseen ja ristiriitaiseen tilanteeseen, voivat osapuolet olla yhtä aikaa omalta osaltaan oikeassa.

Historia on sosiaalisesti rakennettu. Kuvailut aikaisemmista tapahtumista ja siitä, miten vaikkapa kalojen suojeleun tai ammattikalastukseen on aiemmin suhtauduttu ovat aina sosiaalisia konstruktioita. Näin ollen mitään absoluuttista, kaikkien oikeaksi todistamaa, tietoa tapahtumien kulusta ei voida koskaan saavuttaa. Menneen ajan kuvaukset rakennetaan aina nykyisyyden perspektiivistä, jolloin nykyhetki esittää menneen tietyssä valossa. (Farr 1996, 139.) Kaikenlaiset kuvaukset ja käsitykset ovat siis sosiaalisesti rakentuneita ja tapahtumista on täten mahdollista rakentaa monenlaisia versioita.

Kieli rakentaa merkityksiä ja määritelmiä ja tällä on aina tietynlaisia vaikutuksia. Kieli on näin ollen performatiivista. (Esim. Gergen 1999.) Todellisuuden jäsenyykset rakentuvat ihmisten välisten neuvottelujen ja kiistelyn tuloksena, jolloin tietyt kuvaukset todellisuudesta saavat enemmän jaloa kuin toiset. Näin myös vallitsevat kuvaukset ja käsitykset voivat muuttua. Jokisen (1999, 40) mukaan tämä liittyy ihmisten välisiin suhteisiin, joissa valta näyttelee olennaista roolia. Jos ja kun uskomme, että kielenkäyttö ja muu toiminta ovat monin tavoin kietoutuneita toisiinsa ja että kielenkäytön avulla voimme rakentaa samoistakin asioista ja tapahtumista useita erilaisia ja vaihtoehtoisia tulkintoja, saa keskustelu suuremman merkityksen, kuin jos ajattelisimme puheiden ja tekojen olevan toisistaan riippumattomia. Kielenkäyttö näyttäytyy tärkeänä identiteetin ja toimijuuden rakentamisessa. Tästä näkökulmasta katsottuna omat toimintamahdollisuudet ja vaihtoehdot nähdään syntyvän vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Kalakiintiöitä ja kalojen suojelutarvetta koskevat kiistat ovat arkipäivää ja näihin erimielisyyksiin liittyy olennaisena osana tieto. Näitä ristiriitoja ei voi pitää pelkästään huonona asiana, sillä usein ne pakottavat kiistan osapuolia pohtimaan ja perustelemaan omia näkemyksiään ja käsityksiään. Ja jotta näkemyksiään voisi mielekkäästi ja vakuuttavasti argumentoida, tarvitaan tietoa, joka ei kuitenkaan ole yksiselitteinen asia, sillä tietoakin on monenlaista. Tieto voi perustua kokemukseen, uskomuksiin tai tutkimuksiin. Kaloihin liittyvään tietoon kytkeytyy erityinen epävarmuus, sillä kalat lymyävät näkymättömissä, vedenpinnan alla. Tieteellinen tieto kalavarojen arvioinnissa voi tarjota näin ollen muuttuvaa ja toisinaan ristiriitaistakin tietoa. (Salonen 2004.) Koska tieto on aina kiistanalaista, se johtaa valtataisteluihin ja erilaisiin käsityksiin esimerkiksi kalojen suojelun tarpeesta. Tiedon ja sen luotettavuuden arviointi näyttelee keskeistä osaa myös Itämeren lohien suojelukiistassa. Tämä tutkimus on tehnyt katsauksen siihen, miten oman tietämyksen uskottavuutta perustellaan ja mitkä ovat ne retoriset keinot, joiden avulla vakuuttavuutta lisätään ja vahvistetaan.

Kiihasteissa ovat kohdanneet tieteen eri maailmat. Nämä kohtaamiset palautuvat kysymykseen siitä, mitä kalakantojen suhteen tulisi tehdä ja mikä niiden todellinen tila on. Tieteen aseman korostuminen on kuitenkin ongelma silloin, kun kiista koskee asioita, joihin tiede ei voi vastata, mutta joihin silti yritetään hakea tieteeltä vastausta. Tässä keskustelussa tieteestä on tullut osa vallankäyttöä, ollessaan (poliittisen) argumentoinnin väline. Erilaisten väitteiden tukena esitetään tieteellisiä perusteluja. Tieteen korostettu asema kuitenkin vähentää sellaisten näkemysten merkitystä, jotka eivät perustu tieteelliseen tietoon. Voidaankin miettiä, rajoitetaanko keskusteluun osallistumisen mahdollisuuksia niiltä, jotka eivät voi perustella väitteitään tieteellisesti, esimerkiksi niin sanottua hiljaista tietoa omaavilta ammattikalastajilta. Erilaisten tahojen, esimerkiksi erilaisten kalastajien osallistaminen tiedonkeruuseen ja myös päätöksentekoon olisi mielestäni tarpeellista, vaikka erilaisten kalastajajoukkojen intressit ja päämäärät saattavat olla hyvinkin toisistaan poikkeavia. Kalatalouden eri intressien yhteensovittaminen on kuitenkin tärkeää. Jos päätöksentekovaiheessa otettaisiin huomioon erilaiset tiedot, niin asiantuntijatieto kuin paikallinen tieto, voisi päätöksenteon pohjana olla nykyistä monipuolisempaa tietoa, ja tällöin voisi olla mahdollista välttyä suuremmilta kiistoilta. (Ks. Salmi 2001.)

Kalakeskustelun ristiriidat tulevat esille tilanteissa, joissa kaloja, kalojen hyödyntämiseen ja vesiluontoon liittyviä ilmiöitä arvostetaan ja tulkitaan. Merkitykset ja arvostukset vaihtelevat sen mukaan, millaisena resurssina kalat nähdään, otetaanko tarkastelun kohteeksi luonnonarvot vai nähdäänkö kalat esimerkiksi taloudellisena resurssina. Näistä tarkastelun tasoista siirrytään erilaisten toimintavaihtoehtojen esittämiseen, jolloin ilmaistaan erilaisia näkemyksiä siitä, miten (uhanalaisia) kaloja tulisi hyödyntää ja mitä niiden kanssa tulisi tehdä. Keskustelun tarkastelu herätti mielikuvan siitä, että joidenkin eläinten, tässä tapauksessa kalojen, olemassaoloa täytyisi jollain tavalla perustella. Äärimmillään tämä tarkoittaa siis sitä, että jonkin eläinlajin hävittäminen olisi hyväksyttävää, jos sen olemassaoloa ei osata perustella, eikä eläinlajin elämän jatkumista pidetä näin ollen itsessään tärkeänä.

Oikeudenmukaisuus ja ihmisten (ja eläinten) tasavertainen kohtelu esiintyy kalakantojen suojelijoiden puheissa arvona, jota yhteiskunnan tulisi toimillaan edistää. Hallituksen päätöksenteolla on tässä merkittävä asema. Maa- ja metsätalousministeriö nähdään erityisen keskeisenä tahona, jolla on valtaa viime kädessä määrittää kalakantojen suojelun tarve ja tehdä päätöksiä, joilla on monenlaisia ja eri suuntiin ulottuvia vaikutuksia. Uhanalaisten kalojen suojelun ohella myös ammattikalastus elinkeinona nähdään suojelua vaativana. Maa- ja metsätalousministeriön tehtäviin kuuluu ammattikalastajien elinkeinon turvaaminen, saattamatta varaan uhanalaisia ja suojelua tarvitsevia kalakanto-

ja. Tämä ei ole yksinkertainen tehtävä, sen osoittaa tämän tutkimuksen aineistona toimiva keskusteluin.

Toimittajat vaikuttavat omalta osaltaan keskustelun kulkuun ohjaamalla sitä kysymyksillään. Toimittajien yhtenä tehtävänä on välittää yleisöstä kuuluvaa kritiikkiä, mutta he saattavat samalla kuulostaa puolueellisilta muotoillessaan kysymykset tietyllä tavalla. Tämä näkyi myös aineistona toimivassa televisiokeskustelussa siten, että juontajat tarttuivat Pääkkösen asettamaan syöttiin ja osoittivat kritiikkiä ja implisiittisiä syytöksiä etenkin Markku Arolle piittaamattomasta suhtautumisesta uhanalaisia kalakantoja kohtaan. Kysymyksiin sisältyi monessa kohdassa keskustelua juontajan ehdotus mahdollisesta vastauksesta. Tässä mielessä kysymys ei ole pelkkää tiedonhankintaa, vaan myös olettamusten esittämistä, vastausvaihtoehtojen rajaamista ja myös tiettyjen vastausten suostumista (ks. Heritage 2002, 1430). Kysymyksillä voidaan näin ollen määritellä tilanteeseen sopiva aihe, näkökulma, taustaoletukset ja jopa sopiva vastaus. Haastattelujen tehtävänä onkin usein pikemminkin tuottaa kysymysten avulla kannanottoja kuin tietoa sinänsä. Toimittajat myös pyrkivät usein hakemaan todisteita ennako-oletuksilleen haastattelujen avulla, eikä televisioyleisö yleensä saa tietää, mihin toimittajien väittämät perustuvat, tai kuka tai ketkä ovat heidän saamien tietojen takana. (Nylund 2009, 254, 256.)

Keskusteluilla ylipäätään voi olla tärkeä merkitys muutosten synnyttämisessä ja uudenlaisten toimintamahdollisuuksien luomisessa. Tämä tutkimus ei kykene antamaan vastausta siihen, onko tämän kalakanta-aiheen ympärillä käydyllä keskustelulla ja julkisuuteen nousseella kohulla ollut vaikutusta esimerkiksi uudistettuun kalastuslakiin tai -kiintiöihin, mutta se antaa eväitä pohtia muutoksen mahdollisuuksia. Mitään yleistäviä päätelmiä ei tutkimukseni tuloksista voi muodostaa aineistoni luonteesta ja suppeasta koosta johtuen. Tärkein anti tutkimuksellani on ollut sen näkyväksi tekeminen, miten asioista puhutaan, millaisia merkityksiä ja näkökulmia eri ihmiset tuovat saman asian käsittelyyn ja miten omia näkökantoja vahvistetaan ja pyritään suostuttelemaan yleisö puolelleen. Argumenttien ja retoristen keinojen analysointi lisää esimerkiksi sen näkyvyyttä, mitä eri osapuolet pitävät tärkeänä, mitkä ovat heidän intressit, arvot ja tietopohja. Näin on mahdollista myös selvittää eri osapuolten välisten suhteiden laatua ja voidaanko niitä muuttaa.

”Kalakeskustelun” esiin nostaminen on myös siinä mielessä tärkeää, että vedenalainen maailma sijaitsee näkymättömissä, toisin kuin vaikkapa metsäluonto, ja se mikä on poissa silmistä, on usein poissa mielestä. Täten emme kenties koe niin merkityksellisenä asiana sitä, millaisia kaloja vesissä me ui tai ei ui. Tämä tutkimus on kurkistanut tuohon näkymättömissä olevaan. Omat haasteensa

keskustelun kulkuun ja sen tarkasteluun tuo se tosiasia, että keskustelun tärkein osapuoli, kalat, on ilmaisukyvytön. Kalakantojen suojelijat toimivat ikään kuin kalojen asianajajina. Tarkkojen havaintojen tekemisen vaikeus vedenalaisesta maailmasta aiheuttaa tiedollista epävarmuutta ja monenlaisia tulkintoja. Tutkimuksen avulla onkin pyritty vähentämään epävarmuutta, joka liittyy kalavesiä ja kalastusta koskevaan päätöksentekoon. (Salmi 2001, 5.)

Seppo Hurme on yksi harvoista Suomen vaelluskalojen tilaa 1900-luvun puolivälin jälkeen tutkinut henkilö. Tuolloin hän totesi ihmetellen, ettei Suomessa ole ryhdytty vuosikymmenien kuluessa tehokkaisiin toimenpiteisiin lohen häviämisasian korjaamiseksi (Hurme 1966, 4). Nyt, 60 vuotta myöhemmin, Jasper Pääkkönen hämmästelee samaa asiaa. Nähdäkseni asiat ovat kuitenkin muuttuneet tuossa ajassa ja kalakantojen tilaan on ryhdytty kiinnittämään enemmän huomiota. Yhtenä keinona tilanteen kohentamiseksi voidaan nähdä Hurmeenkin mainitsema lohen vaelluskokoisten poikasten istuttaminen. Hurmeen julkaisemien tietojen aikaan näitä lohen sekä taimenen istutuksia suoritettiin vähäisiä määriä ainoastaan Oulujoella. (Hurme 1966, 4.) Tänä päivänä istutuksia tehdään huomattavia määriä ja lohikantoja ylläpidetäänkin monin paikoin poikasistutusten avulla ja mahdollistamalla pääsy kutualueille kalateiden avulla.

Tutkimuksen kohteena oleva keskustelu ja aiheen ympärillä käyty julkinen kiistely ja kommentointi osoittavat todeksi sen, ettei kyseessä ole ainoastaan poliittisten päättäjien kysymys, vaan myös tavallisilla kansalaisilla on entistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa asioihin ja aikaansaada muutoksia. Esimerkiksi sosiaalisen median avustuksella kuka tahansa voi ottaa osaa keskusteluihin ja mielipiteidenvaihtoon ja vaikuttaa tätä kautta asioihin. Vapaa-ajankalastajien toiveet ovat alkaneet Pääkkösen johdolla kuulumaan paremmin julkisessa keskustelussa. Kalakantojen suojeluun on löytynyt myös poliittista tukea. Esimerkiksi Ville Niinistö on julkisesti osoittanut kiitosta Pääkköselle ja muille, jotka ovat tuoneet asiaa esille. Niinistö on myös ollut Pääkkösen ja Lehtosen kanssa samaa mieltä siitä, että maa- ja metsätalousministeriö ei ole oikea ministeriö hoitamaan kalastusasioita, vaan ne tulisi siirtää ympäristöministeriölle. Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen on näyttänyt olevan myös hallituksen ja maa- ja metsätalousministeriön yksi tärkeistä hankkeista. Tätä on käsitelty esimerkiksi kalastuslakipäivillä Helsingissä vuoden 2016 lopulla. Lohistrategian ja muiden toimenpiteiden avulla on pyritty laajaan yhteisymmärrykseen Suomen lohipolitiikan linjauksista. Vaelluskalojen lisääntymis- ja vaellusmahdollisuuksiin on alettu kiinnittämään entistä enemmän huomiota myös esimerkiksi Virtavesienhoitoyhdistyksen toimesta (ks. www.virtavesi.fi). Niin ikään K-ryhmä yhdessä WWF:n kanssa on aloittanut monivuotisen uurastuksen Suomen uhanalaisten vaelluskalakantojen pelastamiseksi sloganilla ”kuteminen kuuluu kaikille” (ks.

<http://www.kesko.fi/kalapolut>). Itämeren lohen suojelutoimia on kiristetty muun muassa asettamalla lohikiintiöt lähemmäs tutkijoiden suosituksia viime vuosien aikana (WWF, 2016). Vaikka maailmanlaajuisesti tilanne kalakantojen osalta on huolestuttava, on Suomessa otettu WWF:n suojeluasiantuntija Matti Ovaskan (2016) mielestä isoja askeleita parempaan suuntaan kalakaupan ja kalastushallinnon vastuullisuudessa. Itämeren lohen elpyminen on konkreettinen merkki eri toimijoiden hienosta yhteistyöstä uhanalaisten kalojen suojelussa. Erityisen kiitoksen Ovaska lausuu aktiivisille kansalaisille, joita ilman kalojen tulevaisuus ei todennäköisesti näyttäisi yhtä valoisalta kuin se tällä hetkellä näyttää.

Emme voi tietää kuinka tietoisia retoriset keinot olivat kullakin keskustelijalla, vai käytettiinkö niitä enemmän tiedostamatta, mutta se ei ole tässä tutkimuksessa edes kiinnostavaa, enkä ole etsinyt vastauksia näihin seikkoihin. Pääkkönen on näyttelijänä todennäköisesti harjoittuneempi puhuja, kuin muut keskustelijat aineistossani, ja hänen argumenttinsa olivatkin erityisen hyvin jäsenneltyjä ja vakuuttavia. Kuinka suuren roolin seurausten kannalta saa ”pelkkä puhetaito” verrattuna sanoman sisältöön? En vihjaa tässä, että Pääkkösen kommentit olisivat pelkkää ”hienoa puhetta” ilman sisältöä, mutta kuinka usein tulemme sivuuttaneeksi jonkun osapuolen näkökulman vain sen takia, ettei hän osaa ilmaista asiaa vakuuttavasti? Joku toinen taas saa kannatusta näkemyksilleen, vaikka niillä ei olisi totuuspohjaa, argumentoimalla vakuuttavasti. Voimakkaiden näkemysten ja esittämistä ja säilyttämistä voidaan pitää retorisena taitavuutena, jolloin on kyettävä huomioimaan mahdollisimman monia vastaväitteitä. On oltava samaa mieltä joidenkin väitteiden kanssa ja omat näkemykset on vakuuttavasti erotettava muiden näkemyksistä. Omaa näkemystä on näin ollen kehitettävä eri olosuhteisiin sopivaksi. (Billig 1989.) Tärkeää onkin tarkastella, ketkä ovat niitä, jotka saavat asettaa agendan erilaisissa kulttuuri- ja sosiaalisissa ympäristöissä. Kenen versiot todellisuudesta ja käsitykset totuudesta nauttivat muiden hyväksyntää? (Esim. Billig 1991, Wetherell & Potter 1992.) Täytyy kuitenkin muistaa, että se, kenellä on valtaa toteuttaa merkittäviä päätöksiä, ei välttämättä ole kyseisessä asemassa pitkään, sillä muutoksen mahdollisuus on aina olemassa ja se syntyy keskustelun ja argumentoinnin kautta. Olisikin mielenkiintoista seurata, mitä muutoksia osapuolten näkemyksissä ja argumentoinnissa aineistona olevan keskustelun jälkeen mahdollisesti syntyy.

Maija Setälä (2003, 74) toteaa John Stuart Millia lainaten, ettei mikään näkemys ei ole niin kiistanaton, että sillä voitaisiin hiljentää vastakkaisten näkemysten edustajat. Hän myös lisää, että erehtyväisyytensä vuoksi ihmisten olisi hyvä vaihtaa ajatuksiaan keskustelemalla, jotta eri käsitysten järejellisiä perusteita olisi mahdollista arvioida. Poliitikassa, kuten ei myöskään tieteessä voida saavuttaa lopullisia totuuksia, ja kaikki päätöksenteon taustalla olevat uskomukset ovat mahdollisesti vir-

heellisiä. (mt.,75.) Emme voi koskaan täysin varmuudella tietää, mitä joku on tarkoittanut viestillään. Joka tapauksessa kaikki tekstit ja puheet sisältävät paljon erilaisia merkityksiä, sellaisiakin, joita kirjoittaja ei ole tarkoittanut tekstin sisältävän. Tässä onkin haaste viestijälle onnistuakseen tulemaan ymmärretyksi haluamallaan tavalla.

Vielä tutkimusta aloittaessani mielsin retoriikan lähinnä kaunopuheeksi, ”pelkäksi retoriikaksi” ilman sen kummempaa sisältöä. Näin varmasti moni muukin on ajatellut. Jopa internetin synonyymisanastoa tarkastellessa hämmästelee, kuinka negatiivisia ja vähätteleviä synonyymejä retoriikkasanalle tarjotaan. Jaaritus, tyhjä puhe, hölynpyöly, pulina, turha puhe ja soopa ovat eräitä synonyymisanaston ehdotuksia. Nyt ymmärrän, miten olen aliarvioinut koko termin ja käsitän retoriikan kuuluvan kaikenlaiseen keskusteluun. Käsitän myös sen, millaisia mahdollisuuksia retoriikalla ja sen tarkastelulla voi olla, enkä pidä retoriikkaa enää lainkaan vähäpätöisenä asiana. Tähän loppuun on paikallaan todeta Billigin (1992, viii) sanoja mukaillen: jotta ymmärtäisimme, mitä mieltä ihmiset ovat jostain asiasta, mitkä ovat heidän ”asenteensa”, on tarpeen kuunnella heidän keskustelewan. Keskustelu itsessään on välttämätöntä muun muassa sen tähden, että yksilöiden käsitykset yhteisiä päätöksiä edellyttävistä kysymyksistä ja heidän päätösvaihtoehtoja koskevat valintansa muodostuvat ainakin osittain julkisen keskustelun perusteella (ks. esim. Setälä 2003, 91).

7. LÄHTEET

Painetut lähteet

Alasuutari, Pertti (1999) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Antaki, Charles (1994) Explaining and arguing. The social organization of accounts. London: Sage.

Arendt, Hannah (1958) The Human Condition. Chicago: The University of Chicago Press.

Aro, Jari (1999) Sosiologia ja kielenkäyttö. Retoriikka, narratiivi, metafora. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampere University Press, Acta Universitatis Tamperensis 654.

Autti, Outi (2013) Valtavirta muutoksessa. Vesivoima ja paikalliset asukkaat Kemijoella. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto, Acta Universitatis Ouluensis 136.

Beck, Ulrich (1995) Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa Ulrich Beck, Anthony Giddens & Scott Lash (toim.) Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino, 11–82.

Berg, Maarit (2003) Syytöksiä ja epäilyksiä. Toimittajan ja poliitikon vuorovaikutuksesta televisio-keskustelussa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1994) Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Helsinki: Gaudeamus.

Billig, Michael (2008) The Argumentative Nature of Holding Strong Views: A Case Study. Teoksessa Jonathan Potter (toim.) Discourse and Psychology. Volume II. Los Angeles, Lontoo, New Delhi & Singapore: Sage Publications, 139–161.

Billig, Michael (1996) Arguing and Thinking. A Rhetorical Approach to Social Psychology. Cambridge: Cambridge University Press.

Billig, Michael (1992) Talking of the royal family. London: Routledge.

Billig, Michael (1991) *Ideology and opinions: Studies in rhetorical psychology*. London: Sage.

Billig, Michael (1987) *Arguing and Thinking. A Rhetorical Approach to Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Blomqvist, Outi (1997) Pakolaiset suomalaisissa sanomalehdissä. Teoksessa Jyrki Kalliokoski (toim.) *Teksti ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 136-147.

Blomstedt, Jan (2003) *Retoriikkaa epäilijöille*. Helsinki: Loki-kirjat Oy.

Burr, Vivien (1995) *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.

Buttel & Field (2002) Environmental and resource sociology: introducing a debate and dialogue. *Society and Natural Resources* 15:3, 201-204.

Dijk, Teun A. van (1991) *Racism and the Press. Critical Studies in Racism and Migration*. London: Routledge.

Edwards, Derek & Potter, Jonathan (1992) *Discursive Psychology*. London: Sage Publications.

Eskola, Jari ja Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Fairclough, Norman (2001) *Language and Power*. London: Longman.

Farr, Robert, M. (1996) *The Roots of Modern Social Psychology: 1872–1954*. Oxford: Wiley-Blackwell.

Foucault, Michel (1990) *Politics, philosophy, culture: interviews and other writings 1977–1984*. London: Routledge.

Foucault, Michel (1984) Truth and power. Teoksessa Paul Rabinow (toim.) *The Foucault reader*. New York: Pantheon Books, 51–75.

Foucault, Michel (1980) Tarkkailla ja rangaista. Helsinki: Otava.

Gergen, Kenneth (1999) An Invitation to Social Construction. London: Sage Publications.

Goffman, Erving (1981) Forms of Talk. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Haapanen, Pirkko (1996) Roomalaisten korkein taito. Johdanto antiikin retoriikkaan. Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Tampere: Vastapaino, 23–50.

Haila, Yrjö (1990) Vihreään aikaan: kirjoituksia ihmisen ekologiasta. Tutkijaliiton julkaisusarja 61. Helsinki: Tutkijaliitto.

Hall, Stuart (2002) Identiteetti. Tampere: Vastapaino.

Harré, Rom (1983) Personal being. Oxford: Basil Blackwell.

Heinonen, Ari ja Domingo, David (2009) Blogit journalismin muutoksen merkinä. Teoksessa Esa Väliaverronen (toim.) Journalismi murroksessa. Helsinki: Gaudeamus, 68–87.

Heritage, John (2002) The Limits of Questioning. Negative Interrogatives and Hostile Question Content. *Journal of Pragmatics* 34, 1427-1446.

Heritage, John (1996) Harold Garfinkel ja etnometodologia. Helsinki: Gaudeamus.

Heritage, John & Roth, Andrew (1995) Grammar and Institution: Questions and Questioning in the Broadcast News Interview. *Research on Language and Social Interaction* 28:1, 1–60.

Hunter, Floyd (1953) Community Power Structure – A Study of Decision Makers. Chapel Hill: The University of North Carolina Press.

Hurme, Seppo (1966) Suomen Itämeren puoleiset lohi- ja taimenjoet. Ylipainos *Erämies* n:o 11/66. Tampere: Kirjapaino Sanan Tie.

Jokinen, Arja (2016a) Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 249-265.

Jokinen, Arja (2016b) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 337-368.

Jokinen, Arja (1999a) Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 37-53.

Jokinen, Arja (1999b) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 126-159.

Jokinen, Arja (1993) Poliitikkojen puheet puntarissa: kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino, 189-226.

Jokinen, Arja ja Juhila, Kirsi (2016) Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 267-310.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (1998) Retoriikka. Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.) Argumentti ja Kritiikki –Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Helsinki: Gaudeamus, 233-272.

Karvonen, Erkki (1999) Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menetystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Helsinki: Gaudeamus.

Kunelius, Risto (1999) Journalismi keskustelun tiellä. Tiedotustutkimus 22:3, 42-59.

Käkönen, Jyrki (1995) Konfliktit, turvallisuus ja ympäristö. Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus: Atena.

Lahtinen, Mikko (2002) Ihminen, poliittinen eläin. Tampere: Vastapaino.

Laine, Markus ja Peltonen, Lasse (2003) Ympäristökysymys ja aseveliakseli. Ympäristön politisoituminen Tampereella vuosina 1959–1995. Akateeminen väitöskirja. Tampere.

Lappalainen, Pertti (2005) Verkolla valtaa – Internet ja poliittisen kansalaistoiminnan näkymät. Jyväskylän yliopisto: SoPhi.

Myerson, George & Rydin, Yvonne (1996) The Language of Environment: A New Rhetoric. London: Routledge.

Nuolijärvi, Pirkko ja Tiittula, Liisa (2000) Televisiokeskustelun näyttämöllä. Helsinki: SKS.

Nylund, Mats (2009) Lohkaisujen politiikka: haastattelusta tv-uutiseen. Teoksessa Esa Väli-verronen (toim.) Journalismi murroksessa. Helsinki: Gaudeamus, 248–261.

Parkko, Tommi (2011) Kirjoita runo! Opas aloittelevalle runoilijalle. Helsinki: Avain.

Passmore, John (1980) Man's Responsibility for Nature. London: Duckworth.

Perelman, Chaïm (1996) Retoriikan valtakunta. Tampere: Vastapaino.

Pietikäinen, Sari ja Luostarinen, Heikki (1996) Vähemmistöt suomalaisessa julkisuudessa. Teoksessa Taina Dahlgren, Juhani Kortteinen, K.J.Lång, Mirja Pietikäinen, Martin Scheinin (toim.) Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino, 171–198.

Pomeranz, Anita (1980) Telling my Side: A Limited Access as a Fishing Device. Sociological Inquiry 50, 186 – 198.

Potter, Jonathan (1996) Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction. London: Sage.

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (2008) Accomplishing Attitudes. Fact and Evaluation in

Racist Discourse. Teoksessa Jonathan Potter (toim.) *Discourse and Psychology*. Los Angeles: Sage Publications, 125–138.

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987) *Discourse and social psychology*. London: Sage Publications.

Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel & Jefferson, Gail (1974) The simplest systematic for the organization of turn-taking for conversation. *Language* 50:4, 696-735.

Sairinen, Rauno (1994) *Ympäristökonfliktit kuntien suunnittelussa ja päätöksenteossa*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, Acta 31.

Salmi, Pekka (2001) Tieto ja yhteistyö kalavesien hallinnassa. Teoksessa Pekka Salmi (toim.) *Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa*. Kalantutkimuksia nro 117. Helsinki: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Setälä, Maija (2003) *Demokratian arvo. Teoriat, käytännöt ja mahdollisuudet*. Helsinki: Gaudeamus.

Skinner, Quentin (2002) *Visions of Politics. Volume 1: Regarding Method*. Cambridge University Press.

Summa, Hilikka (1996) Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.) *Pelkkää retoriikkaa* (51 – 83). Tampere: Vastapaino.

Suoninen, Eero (2014) Päivittäinen vuorovaikutus. Teoksessa Eero Suoninen, Anna-Maija Pirttilä-Backman, Anja Riitta Lahikainen ja Marja Ahokas (toim.) *Arjen sosiaalipsykologia*. Helsinki: Sanoma Pro.

Suoninen, Eero (2016) Vuorovaikutuksen mikromaiseman analysoiminen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 313–336.

Suoninen, Eero (1999) Doing "Delicacy" in Institutions of Helping: A Case on Probation Office Interaction. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Tarja Pösö (toim.) Constructing Social Work Practices. Aldershot: Ashgate, 104–117.

Suopajärvi, Leena (2001) Vuotos- ja Ounasjoki –kamppailujen kentät ja merkitykset Lapissa. Väitöskirja. Lapin yliopisto: Acta Universitatis Lapponiensis 37.

Telkänranta, Helena (2016) Eläin ja ihminen – mikä meitä yhdistää? Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Torkki, Juhana (2006) Puhevalta – Kuinka kuulijat vakuutetaan. Helsinki: Otava.

Tuomivaara, Salla (2003) Eläimet muuttuvassa yhteiskunnassa – Johdatus ihmisten ja eläinten välisten suhteiden sosiologiaan. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Turner, John (2005) Explaining the nature of power: A three-process theory. European Journal of Social Psychology, 35, 1–22.

Vilkkä, Leena (1998) Oikeutta luonnolle. Ympäristöfilosofia, eläin ja yhteiskunta. Helsinki: Yliopistopaino.

Väliverronen, Esa (1996) Ympäristöuhkan anatomia: tiede, mediat ja metsän sairaskertomus. Tampere: Vastapaino.

Wallenius, Pauli (2001) Osallistava strateginen suunnittelu julkisten luonnonvarojen hoidossa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 41. Vantaa: Metsähallitus.

Wetherell, Margaret & Potter, Jonathan (1992) Mapping the Language of Racism. Discourse and Legitimation of Exploitation. New York: Columbia University Press.

Woolgar, Steven (1988) Science – The Very Idea. Lontoo: Ellis Horwood Limited & Tavistock Publications.

Wright, Quincy (1980) The nature of Conflict. Teoksessa Richard Falk & Samuel Kim (toim.) The War System: An Interdisciplinary Approach. Colorado: Westview Press, 317–333.

Ylijoki, Oili-Helena (2001) Rom Harre. Toimijuus, kieli ja moraali. Teoksessa Vilma Hänninen, Jukka Partanen ja Oili-Helena Ylijoki (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Tampere: Vastapaino, 225–252.

Digitaaliset lähteet

Aarninsalo, Hinni (2013) Jasper Pääkkönen: Ministeriö yritti hiljentää kalastuskiintiö kritiikin. <https://yle.fi/uutiset/3-6565975>. Viitattu 8.10.2016.

Kalavarat. Luonnonvarakeskus. <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/kalat-ja-kalatalous/kalavarat/lohi/>. Viitattu 27.4.2017.

K-kalapolut (2017) <http://www.kesko.fi/kalapolut>. Viitattu 28.8.2017.

Lehtonen, Hannu ja Ovaska, Matti (2011) Suomen hallitus Itämeren lohen pahin vihollinen. <https://wwf.fi/wwf-suomi/viestinta/uutiset-ja-tiedotteet/Suomen-hallitus-Itämeren-lohen-pahin-vihollinen-1253.a>. Viitattu 27.4.2017.

Luonnonvarakeskus. Vapaa-ajankalastus kääntyi kasvuun (2015) <https://www.luke.fi/uutiset/vapaa-ajankalastus-kaantyi-kasvuun/>. Viitattu 8.10.2016.

Metsähallitus. Pyyntimitat ja rauhoitusajat (2016) <http://www.eraluvat.fi/kalastus/kalavesien-hoito/pyyntimitat-ja-rauhousajat.html>. Viitattu 26.7.2017.

Oulasvirta, Panu (2013–2014) Rakkaudesta lajiin. Jokihelmisimpukka eli raakku. Metsähallituksen julkaisu. <https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/rakkaudesta-lajiin-raakku.pdf>. Viitattu 27.4.2017.

Ovaska, Matti ja Vilhunen Sampsa (2016) Vastuullisuudesta tuli arkipäivää suomalaisessa kalakaupassa. <https://wwf.fi/wwf-suomi/viestinta/uutiset-ja-tiedotteet/Vastuullisuudesta-tuli-arkipaivaa-suomalaisessa-kalakaupassa-2709.a>. Viitattu 24.8.2017

Pääkkösen, Jasper (2012) Miksi Itämeren lohta ei saisi myydä.

<http://jasperpaakkonen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/104095-miksi-it%C3%A4meren-lohta-ei-saisi-myyd%C3%A4>. Viitattu 17.4.2014.

Salonen, Ville (2004) Tiedon merkitys kalavesillä. Joensuun yliopisto, maantieteenlaitos.

http://www.mua.profiili.fi/SIRA_Files/downloads/Arkisto/MUA_lehti/2004/1_04_salonen.pdf. Viitattu 17.9.2016. Viitattu 2.9.2016.

Simojoen lohi. Luonnonvarakeskus. <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/kalat-ja-kalatalous/kalavarat/lohi/simojoki/>. Viitattu 24.8.2017.

Suomen merialueen päätoimiset kaupalliset kalastajat. Tilastotietokanta. Luonnonvarakeskus.

http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_06%20Kala%20ja%20riista_02%20Rakenn%20ja%20tuotanto_02%20Kaupallinen%20kalastus%20merella/1_meri_kalastajat.px/table/tableViewLayout1/?rxid=4bc8decf-6784-4078-8172-4f05d6df7264. Viitattu 27.4.2017.

Taskinen, Juha-Pekka ja Vilpas, Ida (2015) Saimaannieriä on yhä uhanalainen.

<https://yle.fi/uutiset/3-6374818>. Viitattu 30.1.2017.

Vapaa-ajankalastus. Luonnonvarakeskus. <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/kalat-ja-kalatalous/vapaa-ajankalastus/>. Viitattu 8.10.2016.

Veistola, Tapani (2013) Vaelluskalat. Suomen Luonnonsuojeluliitto. <https://www.sll.fi/mita-me-teemme/lajit/vaelluskalat>. Viitattu 30.1.2017. Viitattu 20.4.2016.

Vesivoimalla eniten uusiutuvaa sähköntuotantoa. http://energia.fi/perustietoa_energia-alasta/energiantuotanto/sahkontuotanto/vesivoima. Viitattu 18.9.2016.

Vilhunen, Sampsa (2014) WWF: Villin lohen suojelun vastustamiselle ei ole perusteita.

<https://wwf.fi/wwf-suomi/viestinta/uutiset-ja-tiedotteet/WWF--Villin-lohen-suojelun-vastustamiselle-ei-ole-perusteita-2266.a>. Viitattu 20.4.2016.

WWF. Suomen uhanalaiset kalat (2017) <https://wwf.fi/elainlajit/suomen-uhanalaiset-kalat/>. Viitattu 30.1.2017.

WWF (2016) Lohi. Tietoa lajista. <https://wwf.fi/elainlajit/lohi/>. Viitattu 8.10.2016.